

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ

ΟΡΙΣΜΟΣ: Υποκείμενο είναι ο όρος της πρότασης που εκφράζει το πρόσωπο ή το πράγμα το οποίο κάνει ή υφίσταται ό,τι δηλώνει το ρήμα. Είναι εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος στην πρόταση.

Όλα τα υποκείμενα: ρημάτων/απαρεμφάτων/μετοχών μεταφράζονται με ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ.

ΠΤΩΣΗ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ: όταν είναι υποκείμενο ρήματος
2. ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ: όταν είναι υποκείμενο απαρεμφάτου και έχουμε ταυτοπροσωπία
3. ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ: όταν είναι υποκείμενο απαρεμφάτου και έχουμε ετεροπροσωπία (μεταφράζεται με ονομαστική)
4. Οποιαδήποτε πτώση όταν είναι υποκείμενο της μετοχής, αφού η μετοχή και το υποκείμενο της έχουν ίδια πτώση. Η έναρθη μετοχή είναι πάντα επιθετική και έχει υποκείμενο το άρθρο της.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- Ἡ ἀρετὴ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦται.
- Ἡρακλῆς τοὺς τυράννους ἔπαυσε.
- Κύρος νομίζει ἀδικεῖσθαι ὑφ' ὑμῶν.
- Οἱ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι.
- Σωκράτης ἠγείτο θεοὺς πάντα εἰδέναι.
- Κύρος ἐκέλευσε τοὺς Ἕλληνας προβαλέσθαι τὰ ὄπλα.
- Ἀποπλεῖ οἴκαδε καίπερ χειμῶνος ὄντος.
- Κύρος ἔχων τριάκοντα ἄνδρας ἐπέρχεται.
- Ὁ Ἰάσων τριήρεις ἐπλήρου ὡς βοηθήσων.
- Πολλοί, δ' εἰσὶν οἱ φίλοι τῶν εὐτυχούντων.

ΜΟΡΦΕΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ (πώς εκφέρεται)

1. Με άρθρο (σε επιθετική μετοχή)
2. Με ουσιαστικό
3. Με επίθετο
4. Με αντωνυμία (ουσιαστική)
5. Με αριθμητικό
6. α) Με ουσιαστικοποιημένο επιθετικό προσδιορισμό
- β) Με ουσιαστικοποιημένο κατηγορηματικό προσδιορισμό
7. Με έναρθη μετοχή (επιθετική)
8. Με απαρέμφατο (έναρθη/άναρθη)
9. Με δευτερεύουσα ονομαστική πρόταση
  - α) ειδική
  - β) πλάγια
  - γ) ενδοιαστική
  - δ) αναφορική
10. Με το άρθρο "τὸ" + φράση
11. Με άρθρο + άκλιτη λέξη
12. Εμπρόθετα με
  - α) εἰς/ἀμφὶ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- Ὁ λάμπων ἥλιος.
- Ἡ νύξ προβαίνει.
- Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἐμμένουσι τοῖς λογισμοῖς.
- Οὗτοι ἠρέθησαν δημαγωγοὶ.
- Τίς ἀγορεύειν βούλεται;
- Δέκα ἔστασίαζον.
- Οὐκ ἂν ποτε ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο.
- Τέλος πάντες ἀπεχώρησαν.
- Οἱ φθονοῦντες μισοῦνται.
- Τὸ ἀδικεῖν οὐκ ἔστι καλόν.
- Δεῖ θαρσεῖν ἡμᾶς.
- Δῆλόν ἐστιν ὅτι ἀλγεῖς.
- Τέρας ἐστὶν εἰ τις ηὐτύχησε διὰ βίου.
- Κίνδυνος ἐστὶ μὴ οὐ νικήσωμεν.
- Μακάριός ἐστι ὅστις νοῦν καὶ οὐσίαν ἔχει.
- Τὸ γνῶθι σαυτὸν ἔστι χαλεπὸν.
- Οἱ μὲν ἠσύχαζον.
- Ἀπέθανον περὶ τοὺς τετρακοσίους.
- Καθ' ἑκάστους ἐκαλοῦντο Ἕλληνες.
- Συνελέγησαν ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους.

περι/κατά +αιτιατική

- Πρὸς ἡμέραν ἐγίγνετο.

ὑπὲρ/ὡς/πρὸς

ὅταν δηλώνεται χρόνος ἢ ποσό κατά προσέγγιση.

β) ὄτι+αιτιατική => έκταση

κατά+αιτιατική => μερισμό

ὑπέρ+αιτιατική => υπέρβαση

13. Με επίρρημα (σπανίως)

- Ὅψε ἐγίγνετο (=ἀρχισε να βραδιάζει).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1. Το υποκείμενο του ρήματος βρίσκεται σε **ονομαστική** και μπορεί να είναι οποιοδήποτε μέρος του λόγου, ακόμη και ολόκληρη φράση ἢ πρόταση ἢ ἀπαρέμφατο, θεωρούμενα ως ουσιαστικά σε ονομαστική.
2. **Αττική σύνταξη:** το ρήμα σε γ' ενικό δέχεται υποκείμενο ουδέτερου γένους και σε πληθυντικό αριθμό παρά τον κανόνα.
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: Ὅτε τὰ ζῶα φωνὴν εἶχε, τὰ πρόβατα ἔλεγε τῷ δεσπότη.
3. **Σχήμα κατά το νοούμενο:** ρήμα πληθυντικού αριθμού δέχεται ως υποκείμενο λέξη περιληπτικής σημασίας σε ενικό αριθμό. Το ρήμα δηλαδή δεν συμφωνεί με το γραμματικό τύπο του υποκειμένου, αλλά μ' αυτό που νοείται με το υποκείμενο. Τέτοιες λέξεις είναι συνήθως:
ἡ πόλις (= οἱ πολῖται)
ὁ στρατὸς (= οἱ στρατιῶται)
ὁ ὄχλος (= οἱ ἄνθρωποι)
τὸ πλῆθος (= οἱ πλείονες).
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: Ἡ πόλις ἐν αἰτία εἶχον Περικλέα (= οἱ πολῖτες κατηγοροῦσαν τον Περικλή).
4. **Πρόληψη του Υποκειμένου:** ἔχουμε ὅταν το υποκείμενο δευτερεύουσας πρότασης, συνήθως πλάγιας ερωτηματικής ἢ ειδικῆς λαμβάνεται ἐκ των προτέρων, στην προηγούμενη πρόταση ως αντικείμενο, αιτιατικὴ της αναφοράς ἢ ως προσδιορισμός.
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: Οἶσθα Εὐθύδημον ὀπόσους ὀδόντας ἔχει; (υποκείμενο της πλάγιας εἶναι ο Εὐθύδημος που στην κύρια εἶναι αντικείμενο).
5. **Το υποκείμενο παραλείπεται:**
  - α) με τα λεκτικά: λέγουσι / φασί. Στην περίπτωση αυτή νοούνται ως υποκείμενα τα τινές ἢ οἱ ἄνθρωποι.
  - β) Ὅταν εἶναι ἀόριστο ἢ ὀπως στις φράσεις: καλῶς ἔχει, οὕτως ἔχει, ὅταν νοούνται τα: τοῦτο, τὸ πρᾶγμα, τὸ ἔργον.
  - γ) Ὅταν το ρήμα υπαινίσσεται το υποκείμενο του π.χ. στο κηρύττει → νοείται ως υποκείμενο ὁ κήρυξ.
  - δ) Ὅταν προσδιορίζει χρόνο ημερονοχτίου υποκείμενο εἶναι "ἡ ἡμέρα" ὀπως στις φράσεις: ὀψέ ἦν (= ἦταν ἀργά) / ἦν ἀμφὶ πλήθουσαν ἀγορᾶν (= ἦταν ἡ ὀρα που ἡ ἀγορά ἦταν γεμάτη) / ἦν ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν (= ἦταν ἡ ὀρα της τελευταίας βάρδιας). Τα: ὀψέ / ἀμφὶ πλήθουσαν ἀγορᾶν / ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν εἶναι ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΑ.
  - ε) Ὅταν μπορεῖ εὐκόλα να νοηθεῖ ἀπο τα συμφραζόμενα → Ἐβούλοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν (Υποκείμενο: οὗτοι).

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΑΠΡΟΣΩΠΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ

Το υποκείμενο των απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων είναι απαρέμφατο (π.χ. Χαλεπὸν ἔστι πατρὶ καὶ μητρὶ στερηθῆναι.) ἢ δευτερεύουσα πρόταση, ειδική / πλάγια / ενδοιαστική: (π.χ. Φόβος ἔστι μὴ οἱ πολέμιοι ἐπίωσιν.)

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ

1. Τίθεται σε ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ, όταν είναι το **ίδιο** κό απο το υποκείμενο του ρήματος, όταν δηλαδή ἔχουμε ΤΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΙΑ π.χ. Ὁ Ξενοφῶν οὐκ ἔδύνατο καθεύδειν.
2. Τίθεται σε ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ, όταν είναι **διαφορετι-** κό απο το υποκείμενο του ρήματος, όταν δηλαδή ἔχουμε ΕΤΕΡΟΠΡΟΣΩΠΙΑ π.χ. Ἄρσιος ἔλεγε πολλοὺς εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελτίους. (υποκείμενο του "εἶναι" → η αιτιατική "Πέρσας").

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

1. Η μετοχή συμφωνεῖ με το υποκείμενο της σε γένος, αριθμό και πτώση.
2. Το υποκείμενο της επιθετικής μετοχής είναι το ἄρθρο της.
3. Το υποκείμενο της κατηγορηματικής μετοχής σε πλάγια πτώση είναι αντικείμενο του ρηματικού τύπου απο το οποίο αυτή εξαρτάται.
4. Ὄταν το υποκείμενο της μετοχής συμβαίνει να είναι και υποκείμενο, αντικείμενο του ρήματος ἢ γενικά ὄρος της πρότασης, τότε η μετοχή συνάπτεται με το ρήμα, γι' αυτό λέγεται ΣΥΝΗΜΜΕΝΗ.
5. Ὄταν ὄμως το υποκείμενο της δεν είναι ὄρος της πρότασης, τότε λέγεται ΑΠΟΛΥΤΗ. Η πτώση της απόλυτης μετοχής είναι: α) ΓΕΝΙΚΗ (για τα προσωπικά ρήματα), β) ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ (για τα απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες εκφράσεις).

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- Θηραμένης ἀναστάς ἔλεξε τοιάδε.
Κῦρος ἐκάλεσε τοὺς πολιορκοῦντας τὴν Μίλητον.
Οἱ Ἕλληνες ἐώρων τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσιόντας.
Δίκαια δράσας ἔξις συμμάχους τοὺς θεούς.
Σπαρτιᾶται στρατευόμενοι ἔθνον.
Ἄρσι τῆς μάχης γεγενημένης βοηθοῦσιν ἄλλοι πελτασταί.
Ἐξὸν ἡμῖν ζῆν μὴ καλῶς, καλῶς αἰρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν.

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ / ΔΙΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

Ορισμός

Αντικείμενο του ρήματος λέγεται η πλάγια πτώση η οποία δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει ή αναφέρεται η ενέργεια του ρήματος.

Τα ρήματα τα οποία δέχονται αντικείμενο λέγονται **μεταβατικά**.

Το αντικείμενο του ρήματος είναι κανονικά όνομα ουσιαστικό, αλλά και οτιδήποτε ισοδυναμεί με ουσιαστικό, όπως αντωνυμία, αριθμητικό, ουσιαστικοποιημένο επίθετο και μετοχή, απαρέμφατο, καθώς και δευτερεύουσα ονομαστική προτάση.

π.χ. Οί Αθηναῖοι ἐφρούρουσαν τὰ τείχη. (ουσιαστικό)

Εὐμενῶς ἐδέξατο ἡμᾶς. (αντωνυμία)

Φοβεῖται μὴ τὰ ἔσχατα πάθῃ. (δευτερεύουσα ονομαστική ενδοιαστική πρόταση)

Τα μεταβατικά ρήματα, ανάλογα με τον αριθμό των αντικειμένων τους, διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

α) μονόπτωτα,

που η σημασία τους συμπληρώνεται με ένα αντικείμενο σε μία από τις τρεις πλάγιες πτώσεις: γενική, δοτική ή αιτιατική.

π.χ. Τοὺς θεοὺς φοβοῦ.

(= Τους θεοὺς να φοβάσαι)

β) δίπτωτα,

που η σημασία τους συμπληρώνεται με δύο αντικείμενα σε πλάγιες πτώσεις: δύο αιτιατικές, αιτιατική και γενική, αιτιατική και δοτική, γενική και δοτική. Τα δύο αντικείμενα των δίπτωτων ρημάτων διακρίνονται σε άμεσο και έμμεσο:

άμεσο είναι το αντικείμενο σε αιτιατική,

έμμεσο είναι το αντικείμενο που βρίσκεται σε γενική ή δοτική.

π.χ. Κύρος δίδωδιν αὐτῷ μισθόν.

(= Ο Κύρος δίνει σε αυτόν μισθό)

Παρατηρήσεις:

1. Οι δευτερεύουσες ονομαστικές προτάσεις και το απαρέμφατο ως αντικείμενο του ρήματος ισοδυναμούν με αιτιατική πτώση.
2. Όταν όμως και τα δύο αντικείμενα είναι σε αιτιατική, τότε άμεσο είναι αυτό που δηλώνει πρόσωπο.

Στην περίπτωση δύο αντικειμένων σε γενική και δοτική, άμεσο είναι το αντικείμενο σε γενική και έμμεσο το αντικείμενο που βρίσκεται σε δοτική.

ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

Τα μονόπτωτα ρήματα συντάσσονται με αντικείμενο σε γενική, δοτική και αιτιατική. Πιο συγκεκριμένα:

Με γενική:

π.χ. Θεοί ἀνθρώπων ἐπιμελοῦνται.

(= Οι θεοί φροντίζουν τους ανθρώπους)

Με αντικείμενο σε πτώση γενική συντάσσονται τα ρήματα που δηλώνουν:

Μνήμη και λήθη: μέμνημαι (= θυμάμαι), ἐπιλανθάνομαι (= λησμονώ), ἀμνημονῶ (= λησμονώ)

Φροντίδα, επιμέλεια, φειδώ και τα αντίθετα: φροντίζω, ἐπιμελοῦμαι (= φροντίζω), κήδομαι (= φροντίζω), προνοῶ (= προβλέπω, φροντίζω), ἀμελῶ (= παραμελώ), φείδομαι (= λυπάμαι), ἀφειδῶ (= σπαταλώ), ὀλιγωρῶ (= παραμελώ), μέλει τινί (= φροντίζω)

Επιτυχία, αποτυχία, απόπειρα, δοκιμή, απόκτηση: τυγχάνω (= πετυχαίνω), ἐπιτυγχάνω (= πετυχαίνω, συναντώ), στοχάζομαι (= αποβλέπω, επιδιώκω), ἐξικνοῦμαι (= αρκώ, φθάνω σε...), πειρῶ

(= δοκιμάζω, επιχειρώ, εφορμώ), πειρῶμαι (= δοκιμάζω, προσπαθώ, επιτίθεμαι), ἀποτυγχάνω, ψεύδομαι, σφάλλω, ἀμαρτάνω, ἐπιλαμβάνομαι (= επιχειρώ, επιτίθεμαι, προσβάλλω, κρατιέμαι απο κάπου, συλλαμβάνω, επιλαμβάνομαι)

Ἐξουσία: ἄρχω (= κάνω αρχή, αρχίζω, οδηγώ, κυβερνώ, διοικώ, εἶμαι ἀρχων, κυριαρχώ), κρατῶ (= γίνομαι κύριος, κυριεύω, επικρατῶ), ἡγοῦμαι (= προηγούμαι, οδηγώ, εἶμαι αρχηγός, πορεύομαι, κατευθύνομαι, βαδίζω, κυριαρχώ, θεωρώ, νομίζω, πιστεύω), ναυαρχῶ (= εἶμαι ναύαρχος), δεσπόζω (= κυριαρχώ), τυραννῶ (= εἶμαι τύραννος, ἀρχων), βασιλεύω, ἡγεμονεύω (= εἶμαι ηγεμόνας, οδηγώ, κυβερνώ, εἶμαι αρχηγός), προΐσταμαι (= εἶμαι επικεφαλής, εἶμαι αρχηγός), στρατηγῶ (= εἶμαι στρατηγός, αναμβάνω την αρχηγία της εκστρατείας)

Σύγκριση, διαφορά, υπεροχή: πλεονεκτῶ, μειονεκτῶ, ὑπερτερῶ, ὑστερῶ, ὑπερέχω (= ἐξέχω, υπερισχύω, υπερβαίνω, διαβαίνω, υπερφαλαγγίζω), προέχω (= προεξέχω, υπερέχω), ὑστερίζω (= καθυστερώ, στερούμαι, μένω πίσω, ἔρχομαι ἔπειτα ἀπ' αὐτό), ἥττῶμαι (= εἶμαι κατώτερος, ἀσθενέστερος, νικιέμαι, υστερώ, υποχωρῶ), ὑπολείπομαι (= μένω πίσω, υστερώ, απομένω), περιγίγνομαι (= υπερέχω, νικῶ, επικρατῶ, επιζῶ), περίειμι (= σώζομαι, γλυτώνω, υπολείπομαι, γίνομαι κύριος), διαφέρω, προτιμῶ (= τιμῶ ἢ εκτιμῶ περισσότερο, θεωρῶ μεγαλύτερης αξίας)

Ἀπόλαυση, αφθονία, ἔλλειψη, ἀπαλλαγὴ, χωρισμὸς ἢ ἀπομάκρυνση: ἀπολαύω (= καρπύομαι, ἀπολαμβάνω), γέμω (= εἶμαι γεμάτος), εὐπορῶ (= ἔχω αφθονία ενός πράγματος, προμηθεύομαι, βρίσκω τρόπο), δέω (= ἔχω ἀνάγκη, στερούμαι), δέομαι (= ἔχω ἀνάγκη, παρακαλῶ), ἀπαλλάττομαι (= ἀποχωρῶ, ἀναχωρῶ, διαφεύγω, ἀπομακρύνομαι), χωρίζομαι, ἀπορῶ (= ρέω ἔξω ἀπό..., ἀφανίζομαι), ἀπέχω, ἀπέχομαι, διέχω (= ἀπέχω, ἀποχωρίζομαι)

Ἐπαφή: ἄπτομαι (= πιάνω, αγγίζω, ἐξετάζω, επιχειρῶ, ασχολούμαι), λαμβάνομαι (= συλλαμβάνομαι, καταφεύγω, φθάνω), ἔχομαι (= κατέχομαι, κρατούμαι, αἰχμαλωτίζομαι, ἀφοσιώνομαι, εἶμαι πλησίον, προσκολλῶμαι, συνέχομαι), ψαύω (= εγγίζω), θιγγάνω (= εγγίζω), συλλαμβάνομαι, ἀντιλαμβάνομαι κ.ά.

Συμμετοχή, μετάδοση, κοινωνία, διεκδίκηση, σφετερισμὸς: μετέχω, μεταλαγχάνω (= μετέχω σε κλήρο), μεταλαμβάνω (= λαμβάνω ἓνα μέρος ἀπο κάτι), κοινωνῶ (= συμμετέχω, κάνω κάτι ἀπο κοινού, συνφωνῶ), συμμετέχω, μέτεστί τινα (= κάποιος μετέχει σε κάτι)

Αἴσθηση ἢ ἀντίληψη: ἀκούω, ἀκροῶμαι (= ἀκούω, ὑπακούω), αἰσθάνομαι, πυνθάνομαι (= ζητῶ να μάθω, ρωτῶ, πληροφοροῦμαι, ἀκούω), ὀσφραίνομαι (= μυρίζομαι), ὄζω (= μυρίζω), συνίημι (= στέλνω μαζί, καταλαβαίνω, ἀκούω), ἀποδέχομαι

Ἐφετικά: ἐφίεμαι (= επιθυμῶ, δίνω ἐντολές), ἐπιθυμῶ, ὀρέγομαι (= επιθυμῶ), διψῶ, πεινῶ, ἐρῶ (= λέω)

Ἐναρξη ἢ λήξη: ἄρχω (= κάνω αρχή, αρχίζω, οδηγώ, κυβερνώ, διοικώ, εἶμαι ἀρχων, κυριαρχώ), ἄρχομαι (= αρχίζω, ἐξουσιάζομαι), λήγω, παύομαι (= εγκαταλείπω), ἐπέχω

Σύνθετα με τις προθέσεις ἀπό, ἐκ, κατά, πρό, ὑπέρ

Με δοτική:

π.χ. Λυσιτελεῖ ἡμῖν ἡ δικαιοσύνη.

(= Η δικαιοσύνη συμφέρει εμάς)

Με αντικείμενο σε πτώση δοτική συντάσσονται τα ρήματα που δηλώνουν:

Πρέπει, ταιριάζει: πρέπει, ἀρμόττει (= ἀρμόζει, συναρμόζει, εἶναι ἀρμοστής), προσήκει (= ἀρμόζει)

Φιλική ἢ εχθρική διάθεση: εὐνοῶ (= εἶμαι ευνουικός), χαρίζομαι (= κάνω χάρη, δείχνω εὐνοια, υποχωρῶ, χαρίζω, γίνομαι ευχάριστος, ἀρεστός), ἀρέσκω (= εἶμαι ἀρεστός, συμμορφώνομαι πρὸς κάτι, ικανοποιῶ κάποιον ἢ τον ευχαριστῶ), βοηθῶ, ἀρῆγω (= βοηθῶ, υπερασπίζω), ἐπικουρῶ (= βοηθῶ, υπηρετῶ ως μισθοφόρος, παρέχω ἀνακούφιση), ἀμύνω (= βοηθῶ, ἀποκρούω, αγωνίζομαι για κάποιον), λυσιτελῶ (= ωφελῶ), συναγωνίζομαι, φθονῶ (= ἀρνόμαι, φθονῶ), ἐπιβουλεύω (= σχεδιάζω κακό), μάχομαι, πολεμῶ, διαφέρομαι, χαλεπαίνω (= ἀγανακτῶ, ὀργίζομαι),

έναντιοῦμαι (= εναντιώνομαι, αντιδρώ, αντιλέγω, διαφέρω), ὀργίζομαι, ἐπιτιμῶ (= κατακρίνω), ἐγκαλῶ (= κατηγορώ), μέμφομαι (= κατηγορώ, κατακρίνω, παραπονιέμαι για κάτι)

Ευπείθεια, υποταγή, ακολουθία, διαδοχή, προσέγγιση, συμμαχία, συμφιλίωση, επικοινωνία:
 πείθομαι, πιστεύω, πέποιθα, θαρρῶ (= παίρνω θάρρος, εἶμαι τολμηρός, ἔχω σε κάποιον εμπιστοσύνη), ἀπειθῶ (= δεν υπακούω), δουλεύω, ὑπακούω, ὑπηρετῶ, ὑπουργῶ (= προσφέρω, εξυπηρετώ, βοηθῶ), ἔπομαι (= ακολουθῶ, καταδιώκω, συμμορφώνομαι), ἀκολουθῶ, πελάζω (= πλησιάζω), ὀμιλῶ, χρῶμαι (= χρησιμοποιῶ), εἶκω (= υποχωρῶ, υποτάσσομαι), ὑπείκω (= υποχωρῶ, διαφεύγω, υπακούω, αποσύρομαι), διάκειμαι (= εἶμαι διατεθειμένος)

Ομοιότητα, ἰσότητα, ταυτότητα, συμφωνία και τα αντίθετα: ἰσοῦμαι, ὁμοιάζω, ἔοικα (= μοιάζω, φαίνομαι), ὁμοιοῦμαι, συμφωνῶ, ὁμολογῶ

Σύνθετα με τις προθέσεις ἐν, σύν, ὑπό, ἐπί, παρά, περί, πρός και το επίρρημα ὁμοῦ: ἐμμένω (= μένω σταθερός σε κάτι), συνοικῶ (= συγκατοικῶ), ὑπόκειμαι (= υποκάτω κείμαι, υποτάσσομαι, λαμβάνομαι ως βάση, κείμαι ως ενέχειρο), ἐπιτίθεμαι, παραγίγνομαι (= παρευρίσκομαι, φθάνω, ἔρχομαι, υπάρχω), περιπίπτω (= συνανατιέμαι, συγκρούομαι, συμβαίνω, μεταβάλλομαι), προσφέρομαι, ὁμολογῶ, ὁμονοῶ (= συμφωνῶ, ζῶ με ομόνοια)

Με αιτιατική:

π.χ. Ξενοφῶν ἐποίησε βωμόν.

(= Ο Ξενοφώντας ἐφτιαξε βωμό)

Η αιτιατική είναι η βασική πτώση στην οποία τίθεται το αντικείμενο του ρήματος.

Με αιτιατική συντάσσονται ρήματα που δηλώνουν:

α) ενέργεια που επιδρά πάνω σε πρόσωπο ή πράγμα, το οποίο υφίσταται ανεξάρτητα από την ενέργεια του ρήματος και μεταβάλλει την κατάστασή του. Το αντικείμενο τότε λέγεται **εξωτερικό αντικείμενο**.

π.χ. Ὁ βασιλεὺς ἐπεμψε κήρυκας.

(= Ο βασιλιάς ἐστειλε κήρυκες)

β) η δημιουργία ενός πράγματος, το οποίο είναι αποτέλεσμα της ρηματικής ενέργειας και δεν υπήρχε πριν από αυτήν. Το αντικείμενο τότε λέγεται **εσωτερικό αντικείμενο**.

π.χ. Οὗτος γράφει ἐπιστολήν.

(= Αυτός γράφει ἐπιστολή)

ΔΙΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

Τα δίπτωτα ρήματα συντάσσονται με δύο αντικείμενα τα οποία βρίσκονται σε πλάγιες πτώσεις. Πιο συγκεκριμένα συντάσσονται:

Με δυο αιτιατικές:

π.χ. Οὐ τοῦτ' ἐρωτῶ σε.

(= Δε σε ρωτῶ αυτό)

Τα ρήματα: αἰτῶ (= ζητῶ, παρακαλῶ, απαιτῶ, επαιτῶ), ἐρωτῶ, εἰσπράττω, ἀποκρύπτω, ἀποστερῶ (= ἀρπάζω, ἀφαιρῶ, ἀποστερῶ), ἀφαιρῶ

Τα ρήματα: διδάσκω, ἀναμιμνήσκω (= υπενθυμίζω)

Τα ρήματα: ἐνδύω (= ντύνω), ἐκδύω (= γδύνω).

Με αιτιατική και γενική:

π.χ. Ἀπολύω ὑμᾶς τῆς αἰτίας.

(= Απαλλάσσω εσάς από την κατηγορία)

Ρήματα που σημαίνουν:

Πλήρωση και κένωση: πληρῶ (= γεμίζω, εκπληρώνω), γεμίζω, ἐστιῶ (= παραθέτω γεύμα), κενῶ (= αδειάζω), εὐωχῶ (= παραθέτω πλούσιο γεύμα, φιλοξενῶ)

Τα ρήματα με τη σημασία των: ἀκούω, μανθάνω (= μαθαίνω), πυνθάνομαι (= πληροφορούμαι)

Τα ρήματα με τη σημασία των: λαμβάνω, ἄγω (= οδηγώ), κωλύω (= εμποδίζω), ἀποστερῶ (= ἀρπάζω, αφαιρώ), εἴρω (= εμποδίζω), ἀπολύω, παύω

Ρήματα που υποδηλώνουν αξία ή τίμημα: πωλῶ, ὠνοῦμαι (= αγοράζω), τιμῶ

Ρήματα ψυχικού πάθους, όπου η γενική δείχνει την αιτία: θαυμάζω, μακαρίζω (= καλοτυχίζω), ὀργίζομαι

Ρήματα σύνθετα με τις προθέσεις ἀπό, ἐκ, πρό

Ρήματα σύνθετα με την πρόθεση κατά και δικαστική σημασία: καταγιγνώσκω (= κατηγορώ, καταδικάζω), καταψηφίζομαι (= ψηφίζω εναντίον, καταδικάζω), κατηγορῶ, καταβοῶ (= φωνάζω δυνατά), καταψεύδομαι (= υποκρίνομαι, προσποιούμαι)

Με αιτιατική και δοτική:

π.χ. Πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ.

(= Θα πω σε εσάς όλη την αλήθεια)

Ρήματα με τη σημασία των: λέγω, ὑπισχνούμαι (= υπόσχομαι), προστάττω, δείκνυμι (= δείχνω, αποδεικνύω), δίδωμι (= επιτρέπω, προσφέρω), φέρω (= προσφέρω), προσάγω (= οδηγώ, προσκομίζω, παραθέτω, προσθέτω, φέρνω πλησίον), προσαρμόττω, ἀντιτάττω

Ρήματα που σημαίνουν εξίσωση, εξομοίωση, μείξη, συμφιλίωση: κεράννυμι (= ανακατεύω, συνδυάζω), μείγνυμι (= αναμειγνύω), ὁμοιῶ (= μοιράζω), συναλλάττω

Σύνθετα με τις προθέσεις ἐν, σύν, πρός, παρά

Με γενική και δοτική:

π.χ. Μὴ μοι φθονήσης τοῦ μαθήματος.

(= Μη μου αρνηθείς από φθόνο το μάθημα)

Ρήματα που σημαίνουν:

Μετοχή: μετέχω, κοινωνῶ (= συμμετέχω, κάνω κάτι απο κοινού), μεταδίδωμι (= δίνω μερίδιο σε κάποιον από κάτι), παραχωρῶ, ἀντιποιούμαι (= διεκδικῶ κάτι από κάποιον)

Τα δικαστικά ρήματα τιμῶ (= ορίζω ως δικαστής για κάποιον κάποια ποινή) και τιμῶμαι (= ορίζω ως δικαστής για κάποιον κάποια ποινή).

ΣΥΣΤΟΙΧΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Σύστοιχο αντικείμενο λέγεται το αντικείμενο το οποίο παράγεται από την ίδια ρίζα με το ρήμα με το οποίο συντάσσεται ή από την ρίζα άλλου συνώνυμου ρήματος. Αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση του εσωτερικού αντικειμένου, το οποίο δηλώνει το ίδιο το περιεχόμενο της ρηματικής ενέργειας.

Με σύστοιχο αντικείμενο μπορεί να συντάσσεται οποιοδήποτε ρήμα, σε οποιαδήποτε διάθεση κι αν βρίσκεται. Συχνά το σύστοιχο αντικείμενο προσδιορίζεται από επιθετικό προσδιορισμό που εξειδικεύει τη σημασία του.

π.χ. Ἐλεξε τούτους τοὺς λόγους.

(= Είπε αυτά τα λόγια)

Παρατηρήσεις:

Παράλειψη του σύστοιχου αντικειμένου

1. Το σύστοιχο αντικείμενο, επειδή δεν είναι αναγκαίο συμπλήρωμα του ρήματος, πολύ συχνά παραλείπεται και παραμένει μόνο ο επιθετικός προσδιορισμός, ο οποίος τίθεται σε ουδέτερο γένος, σπανιότερα ενικού και συνηθέστερα πληθυντικού αριθμού και δηλώνει ένα ουσιώδες χαρακτηριστικό του αντικειμένου.
π.χ. Πολλά ψεύδονται οί άοιδοί.
(= Οι ποιητές λένε πολλά ψέματα)
2. Το σύστοιχο αντικείμενο παραλείπεται επίσης και όταν συνοδεύεται από ετερόπρωτο προσδιορισμό. Έτσι τίθεται στη θέση του αντικειμένου και σε πτώση αιτιατική ο ονοματικός ετερόπρωτος προσδιορισμός, συνήθως γενικής πτώσης, και λέγεται **ιδιάζον ή ιδιόμορφο σύστοιχο αντικείμενο**.
π.χ. αγωνίζομαι δρόμον = αγωνίζομαι αγώνα δρόμου,
νικῶ ναυμαχίαν = νικῶ νίκην ναυμαχίας.

Με αυτόν τον τρόπο προέκυψαν μια σειρά από ιδιωματισμούς της αρχαίας ελληνικής, κυρίως δικανικές περιφράσεις, όπως:

- ο αγωνίζομαι δρόμον, πάλην (= ἄγωνίζομαι αγώνα δρόμου, αγώνα πάλης)
  - ο νικῶ μάχην, ναυμαχίαν, δρόμον, Ὀλύμπια, Πύθια (= κερδίζω τη μάχη, ναυμαχία, αγώνα δρόμου, τα Ολύμπια, τα Πύθια)
  - ο δίκην διώκω (= είμαι ο κατηγορός σε δίκη)
  - ο φεύγω δίκην (= είμαι ο κατηγορούμενος σε δίκη)
  - ο δικάζω δίκην (= δικάζω)
  - ο δικάζομαι δίκην (= καταφεύγω στο δικαστήριο)
  - ο νικῶ δίκην (= κερδίζω τη δίκη)
  - ο ὀφλισκάνω δίκην (= χάνω τη δίκη)
  - ο ὀφλισκάνω αἰσχύνην, γέλωτα, μωρίαν (= δημιουργώ την εντύπωση ότι είμαι αίσχος, γελοῖος, μωρός)
  - ο ἔστιῶ γάμους (= κάνω γαμήλιο συμπόσιο)
  - ο ἀποκρίνομαι τὸ ἐρωτώμενον (= δίνω απάντηση σ αυτό που έχω ερωτηθεί)
3. Πολλά μεταβατικά ρήματα εκτός από το βασικό αντικείμενό τους σε αιτιατική παίρνουν και δεύτερο σύστοιχο αντικείμενο. Τέτοια ρήματα είναι πολύ συχνά τα: δρῶ, ποιῶ, ἐργάζομαι, ἀγορεύω, λέγω.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Κατηγορούμενο λέγεται το ουσιαστικό ή το επίθετο που προσδίδει μια ιδιότητα στο υποκείμενο ή το αντικείμενο δια μέσου του ρήματος.

Ως κατηγορούμενο μπορεί να τεθεί επίσης οποιοσδήποτε ονοματικός τύπος, δηλαδή αντωνυμίες, αριθμητικά, ουσιαστικοποιημένα επίθετα και μετοχές, απαρέμφατο, καθώς και δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις.

π.χ. Ἡ πόλις φρούριον κατέστη. (ουσιαστικό)

Τὸ λέγειν πράττειν ἐστίν. (απαρέμφατο)

Σε αρκετές περιπτώσεις όμως, όταν το υποκείμενο είναι μια αφηρημένη ή γενική έννοια, το κατηγορούμενο βρίσκεται σε ουδέτερο γένος ενικού αριθμού, ανεξάρτητα από το γένος του υποκειμένου.

π.χ. Ἡ μὲν φύσις ἐστὶν ἄτακτον.

(= Η φύση είναι κάτι το απείθαρχο)

Το κατηγορούμενο συμφωνεί πάντα σε γένος, αριθμό και πτώση με τον όρο στον οποίο αναφέρεται δηλαδή με το υποκείμενο ή το αντικείμενο.

Τα ρήματα τα οποία συντάσσονται με κατηγορούμενο στο υποκείμενό τους λέγονται **συνδεδετικά** και είναι τα:

α) το ρήμα εἶμι και τα συνώνυμά του:

γίγνομαι, καθίσταμαι (= γίνομαι), ὑπάρχω,

τυγχάνω (= τυχαίνει να εἶμαι), διατελώ (= εἶμαι συνεχώς),

ἔφυν (= γεννήθηκα), πέφυκα (= εἶμαι από τη φύση μου),

ἀποβαίνω (= φαίνομαι), ἐκβαίνω (= γίνομαι)

β) τα προχειριστικά ρήματα, δηλαδή όσα σημαίνουν εκλογή:

αἰροῦμαι (= εκλέγω, εκλέγομαι), χειροτονῶ (= εκλέγω με ανάταση του χεριού), χειροτονοῦμαι,

λαγχάνω (= τυχαίνω), ἀποδείκνυμι (= διορίζω, καθιστώ), ἀποδείκνυμαι

γ) τα κλητικά ρήματα:

καλοῦμαι, λέγομαι, ὀνομάζομαι, προσαγορευομαι

Επιρρηματικό κατηγορούμενο

Επιρρηματικό κατηγορούμενο λέγεται το κατηγορούμενο που συντάσσεται συνήθως με ρήματα κίνησης. Είναι επίθετο το οποίο όμως έχει επιρρηματική σχέση με το ρήμα και γι αυτό μεταφράζεται με επίρρημα ή με εμπρόθετο προσδιορισμό.

π.χ. Πάρειμι δ' ἄκων.

(= Παραβρίσκομαι χωρίς τη θέλησή μου)

Το επιρρηματικό κατηγορούμενο δηλώνει:

Σειρά: συνήθως τα επίθετα:

ἔσχατος (= τελευταίος)

πρότερος

πρῶτος

τελευταῖος

ὔστατος (= τελευταίος)

ὔστερος

Σκοπό: συνήθως τα επίθετα:

βοηθός (= για βοήθεια)

σύμμαχος

Τρόπο: συνήθως τα επίθετα:

ἄκων (= χωρίς τη θέλησή του)

έκών (= με τη θέλησή του)

ἄθρόος (= σύσσωμος)

ἄσμενος (= με ευχαρίστηση)

ἄκριτος (= αδίκαστος)

ἄντιος, ἐναντίος (= αντιμέτωπος)

ἄπρακτος (= χωρίς αποτέλεσμα)

αὐτοκράτωρ (= με πλήρη εξουσία)

ὑπόσπονδος (= με ένορκη συμφωνία)

Τόπο: συνήθως τα επίθετα:

μέσος (= στο κέντρο)

μετέωρος (= στον αέρα)

πελάγιος (= στο ανοιχτό πέλαγος)

ὑπαίθριος (= στο ὑπαιθρο)

Χρόνο: συνήθως τα επίθετα:

Τριταῖος (= για τρεις μέρες)

έβδομαῖος (= την έβδομη μέρα)

έσπέριος (= το βράδυ)

σκοταῖος (= όταν έπεσε το σκοτάδι)

ἡθηριος (= τα ξημερώματα)

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Προληπτικό κατηγορούμενο

Προληπτικό κατηγορούμενο λέγεται το κατηγορούμενο το οποίο συντάσσεται με ρήματα αύξησης ή εξέλιξης, όπως τα ρήματα αύξομαι, αύξάνομαι, αἴρομαι (= υψώνομαι), τρέφομαι, πνέω, ῥέω κ.ά. και δηλώνει εκ των προτέρων την ιδιότητα του υποκειμένου ή του αντικειμένου (πριν ολοκληρωθεί δηλαδή η ενέργεια που δηλώνει το ρήμα). Λέγεται λοιπόν προληπτικό κατηγορούμενο του αποτελέσματος διότι το υποκείμενο προσλαμβάνει ένα γνώρισμα το οποίο θα είναι το τελικό αποτέλεσμα του ρήματος. Μεταφράζεται: με αποτέλεσμα να, ώστε να., με την προϋπόθεση να..

π.χ. Ἡὔξητο τὸ ὄνομα αὐτοῦ μέγα.
(= Αναπτυσσόταν η φήμη του ώστε να γίνει μεγάλη)

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ

Γενική κατηγορηματική

Γενική κατηγορηματική λέγεται η γενική ενός ουσιαστικού που συντάσσεται με ρήματα συνδετικά, η οποία τίθεται στη θέση κατηγορουμένου και έχει κατηγορηματική σημασία. Η γενική κατηγορηματική διακρίνεται σε:

Διαφορετική, η οποία δηλώνει το σύνολο, μέρος του οποίου είναι το υποκείμενο

π.χ. Ἦν δὲ καὶ οὗτος τῶν στρατηγῶν.

(= Ἦταν και αυτός από τους στρατηγούς)

Κτητική, η οποία δηλώνει τον κάτοχο του υποκειμένου

π.χ. Ὁ ναός ἦν τῆς θεάς

(= Ο ναός ήταν της θεάς)

Ιδιότητας, η οποία δηλώνει μια ιδιότητα του υποκειμένου

π.χ. Τούτου τοῦ τρόπου εἰμί

(= Είμαι αυτού του χαρακτήρα)

Υλης, η οποία δηλώνει την ύλη από την οποία έχει κατασκευαστεί το υποκείμενο

π.χ. Αἱ ἀσπίδες ἦσαν χαλκοῦ

(= Οι ασπίδες ήταν από χρυσό)

Αξίας, η οποία δηλώνει την αξία του υποκειμένου

π.χ. Ἡ οἰκία ἦν χιλίων ταλάντων

(= Το σπίτι ήταν αξίας χιλίων ταλάντων)

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Κατηγορούμενο του αντικειμένου

Υπάρχει μια κατηγορία ρημάτων τα οποία συντάσσονται με δύο αιτιατικές. Από αυτές η μια αιτιατική λειτουργεί ως αντικείμενο του ρήματος. Η δεύτερη όμως αιτιατική είναι κατηγορούμενο της πρώτης και λέγεται **κατηγορούμενο του αντικειμένου**.

π.χ. Ἡ πόλις Ἀγησίλαον εἶλοντο βασιλέα.

(= Ἡ πόλη τον Ἀγησίλαο εξέλεξε βασιλιά)

Τέτοια ρήματα είναι:

α) τα δοξαστικά ρήματα: νομίζω, ἡγοῦμαι (= νομίζω), κρίνω, ὑπολαμβάνω, φαίνομαι, δοκῶ

β) τα κλητικά ρήματα: καλῶ, λέγω, ὀνομάζω, προσαγορεύω (= ονομάζω)

Παρατήρηση:

Το κατηγορούμενο στο αντικείμενο μπορεί να είναι και προληπτικό.

Ορισμός

Απρόσωπα ή τριτοπρόσωπα λέγονται τα ρήματα που βρίσκονται σε γ' ενικό πρόσωπο και δεν έχουν ως υποκείμενο ένα πρόσωπο ή πράγμα.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΠΡΟΣΩΠΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΩΠΩΝ ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ

Αποκλειστικώς **απρόσωπα ρήματα** είναι μόνο το **χρη** (= πρέπει, είναι ανάγκη) και το **ἔξεστι** (= είναι δυνατό, επιτρέπεται).

Τα υπόλοιπα προέρχονται από προσωπικά ρήματα:

α) ενεργητικά, όπως:

- δοκεῖ (= φαίνεται, νομίζεται, θεωρείται)
- δεῖ, πρέπει, προσήκει (= πρέπει, επιβάλλεται, αρμόζει)
- ἔνεστι, πάρεστι, ἔστιν (= είναι δυνατό)
- μέλλει (= πρόκειται)
- σημαίνει (= δίνεται σημείο)
- μέλει τινί (= ενδιαφέρει κάποιον)
- δηλοῖ (= είναι φανερό)
- φιλεῖ (= συνηθίζεται)
- διαφέρει (= υπάρχει διαφορά)
- παρέχει (= παρουσιάζεται ευκαιρία)
- ἔοικε (= φαίνεται)
- προχωρεῖ (= πάει καλά)
- λυσιτελεῖ, συμφέρει (= συμφέρει)
- ἐγχωρεῖ (= είναι δυνατό, επιτρέπεται)
- ἀρκεῖ (= είναι αρκετό)

β) παθητικά, όπως:

- λέγεται, ἀγγέλλεται, θρυλεῖται, ἄδεται, (= λέγεται, διαδίδεται)
- ὁμολογεῖται (= αναγνωρίζεται)
- νομίζεται (= θεωρείται)
- ἐπέρχεται τινι, παρίσταται τινι (= ἔρχεται στο νου κάποιου)
- εἴμαρται (= είναι πεπρωμένο, είναι ορισμένο από τη μοίρα)
- ἀμαρτάνεται (= γίνεται σφάλμα)
- εἰκάζεται (= συμπεραίνεται)
- ὠριεται (= είναι καθορισμένο)
- ἐνδέχεται, ἐγγίγνεται (= είναι ενδεχόμενο)
- προβεβούλευται (= έχει βγει προκαταρκτική απόφαση)
- ἐγγίγνεται (= επιτρέπεται)

Οι **απρόσωπες εκφράσεις** σχηματίζονται:

α) από ουδέτερο επιθέτου και το ρήμα ἔστι:

- ῥᾶδιδόν ἔστι (= είναι εύκολο)
- οἶόν τ' ἔστι (= είναι δυνατό)
- δηλόν ἔστι (= είναι φανερό)
- δεινόν ἔστι (= είναι φοβερό)
- προσῆκόν ἔστι (= είναι πρόπον)
- χαλεπόν ἔστι (= είναι δύσκολο)
- ἀγαθόν ἔστι (= είναι καλό)
- πλημμελές ἔστι (= είναι ανάρμοστο)

β) από ουδέτερο μετοχής και το ρήμα ἔστι:

- εικός ἐστι (= είναι φυσικό)
- χρεών ἐστί (= είναι αναγκαίο)
- προσῆκόν ἐστι (= αρμόζει)
- δεδομένον ἐστι (= έχει αποφασιστεί)
- καθεστηκός ἐστι (= είναι καθορισμένο)
- δυνατόν ἐστι (= είναι δυνατό)

γ) από αφηρημένο ουσιαστικό και το ρήμα ἐστί:

- ἀνάγκη ἐστί (= είναι ανάγκη)
- ὥρα ἐστί (= είναι ευκαιρία)
- ἀκμή ἐστι (= είναι η πιο κατάλληλη στιγμή)
- σχολή ἐστι (= υπάρχει διαθέσιμος χρόνος)
- θέμις ἐστί (= υπάρχει νόμος / συνήθεια)
- ἔργον ἐστί (= είναι επίπονο / δύσκολο)
- ἔργον ἐστί τινος (= είναι καθήκον κάποιου)
- κίνδυνός ἐστι (= υπάρχει κίνδυνος)
- λόγος ἐστί (= λέγεται)
- ἔθος ἐστί (= συνηθίζεται)

δ) από (τροπικό) επίρρημα και το ρήμα ἔχει:

- ῥαδίως ἔχει (= είναι εύκολο)
- ἀναγκαίως ἔχει (= είναι αναγκαίο)
- εὖ ἔχει (= είναι καλό)
- ἀρκούντως ἔχει (= είναι αρκετό)
- προσηκόντως ἔχει (= είναι πρόπον)
- αἰσχροῶς ἔχει (= είναι ντροπή)
- καλῶς ἔχει (= είναι καλό)
- κακῶς ἔχει (= είναι κακό)

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΑΠΡΟΣΩΠΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΡΟΣΩΠΩΝ ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ

Τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις δέχονται ως υποκείμενο:

α) άναρθρο απαρέμφατο, τελικό ή ειδικό:

π.χ. Τοὺς νόμους δεῖ τηρεῖν τοὺς δικάζοντας

(= Οι δικαστές πρέπει να τηρούν τους νόμους)

β) δευτερεύουσα ονομαστική πρόταση, ειδική, ενδοιαστική ή πλάγια ερωτηματική:

π.χ. Ἠγγέλθη ὅτι ἠττημένοι εἶεν Λακεδαιμόνιοι

(= Ανακοινώθηκε ότι οι Λακεδαιμόνιοι είχαν ηττηθεί)

γ) αφηρημένη σύστοιχη έννοια που ενυπάρχει στο απρόσωπο ρήμα και προκύπτει αν αυτό αναλυθεί σε απρόσωπη έκφραση:

π.χ. πολεμεῖται = γίνεται πόλεμος

παρεσκευάσται = γεγένηται παρασκευή

Τυπικά τα ρήματα αυτά δεν έχουν υποκείμενο

Τέτοια **ιδιόρρυθμα απρόσωπα ρήματα** είναι συνήθως:

α) τα παθητικά απρόσωπα:

- πολεμεῖται = πόλεμος γίνεται
- παρεσκευάσται τινι = παρασκευή γεγένηται
- ηὔκται = εὐχή γεγένηται

β) τα ενεργητικά απρόσωπα:

- μέλει τινι τινός = μέλησις ἐστὶ τινί τινός (= φροντίζει κάποιος για κάτι)
- μεταμέλει τινι τινός = μεταμέλεια ἐστὶ τινι τινός (= μετανοεί κάποιος για κάτι)
- μέτεστί τινι τινός = μετουσία ἐστὶ τινι τινός (= διεκδικεί κάτι, μετέχει κάποιος σε κάτι)
- δεῖ μοι τινός = ἔνδεια ἐστὶ τινι τινός (= χρειάζεται κάποιος κάτι)

Σημείωση:

Σε αυτές τις περιπτώσεις το «τινός» είναι αντικείμενο και σπανίως τίθεται σε αιτιατική. Η γενική όμως που συνοδεύει το ρήμα «μεταμέλει» θεωρείται γενική της αιτίας.

γ) ρήματα που δείχνουν φυσικά ή καιρικά φαινόμενα:

- ὕει = ὑετός γίνεται (= βρέχει)
- νίφει = πίπτει χιόν (= χιονίζει)
- συννέφει = νέφος γίνεται (= συννεφιάζει)
- συνεσκόταζε = σκότος ἐγένετο (= σκοτείνιασε, έπεσε σκοτάδι)
- ἐκείνου τοῦ μηνός ἔσειε = σεισμός ἐγένετο (= έγινε σεισμός)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1. Οι απρόσωπες εκφράσεις «δήλόν ἐστί» και «φανερὸν ἐστί» δεν δέχονται ποτέ ως υποκείμενο απαρέμφατο, αλλά ονομαστική ειδική ή πλάγια ερωτηματική πρόταση:

π.χ. Δήλον ἐγένετο τοῖς Θηβαίοις ὅτι ἐμβαλοῖεν οἱ Λακεδαιμόνιοι.

(= Ἐγινε φανερό στους Θηβαίους ότι θα εισβάλουν οι Λακεδαιμόνιοι)

2. Στην απρόσωπη σύνταξη έχουμε πάντοτε ετεροπροσωπία, εφόσον το υποκείμενο του ρήματος δεν γίνεται να συμπίπτει με το υποκείμενο του απαρεμφάτου

3. Το ρήμα «δεῖ» είναι προσωπικό όταν συντάσσεται με μία από τις γενικές: «μικροῦ», «πολλοῦ», «ὀλίγου», «τοσούτου», «ένός», «δυοῖν»

4. Στην απρόσωπη έκφραση «ἔργον ἐστὶ τινός», το «ἔργον» συχνά παραλείπεται και η γενική «τινός» είναι κτητική:

π.χ. Ἄρχοντος (ἔργον) ἐστὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἀρχομένων

(= Είναι έργο του άρχοντα να φροντίζει το λαό)

5. Το ρήμα «δοκεῖ» όταν συντάσσεται με τελικό απαρέμφατο είναι απρόσωπο και μεταφράζεται: φαίνεται καλό να..

Όταν όμως συντάσσεται με ειδικό απαρέμφατο είναι συνήθως προσωπικό και μεταφράζεται: νομίζει κάποιος ότι..

6. Όταν στην πρόταση υπάρχει ονομαστική τότε η σύνταξη είναι προσωπική:

π.χ. Λέγεται Ἀλκιβιάδης εἶναι ἐν Λακεδαίμονι.

(= Λένε ότι ο Αλκιβιάδης βρίσκεται στην Λακεδαίμονα)

Η ΔΟΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΠΡΟΣΩΠΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Η δοτική προσωπική είναι η δοτική που συνοδεύει τα απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες εκφράσεις και δηλώνει το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται η έννοιά τους, το πρόσωπο δηλαδή για το οποίο υπάρχει η γίνεται κάτι.

Αποτελεί λοιπόν το λογικό υποκείμενο του ρήματος

π.χ. Ἐμοί προσήκει λέγειν.

(= Πρέπει να μιλήσω)

Η δοτική προσωπική, όταν μετατραπεί σε αιτιατική, δίνει το υποκείμενο του απαρεμφάτου που λειτουργεί ως υποκείμενο του απροσώπου ρήματος

π.χ. Ἐμοί προσήκει λέγειν. (= Πρέπει να μιλήσω)

προσήκει: ρήμα

λέγειν: υποκείμενο του ρήματος, τελικό απαρέμφατο

ἐμοί: δοτική προσωπική
 ἄρα υποκείμενο του απαρεμφάτου: με

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1. Η δοτική προσωπική που συνοδεύει τα ρήματα «δοκεῖ» και «φαίνεται» χαρακτηρίζεται δοτική προσωπική (του ενεργούντος προσώπου), όταν λειτουργούν ως απρόσωπα. Όταν όμως λειτουργούν ως προσωπικά, τότε η δοτική προσωπική χαρακτηρίζεται του κρίνοντος προσώπου.
2. Τα ρήματα «χρῆ» (πάντα) και «δεῖ» (συνήθως) δεν συντάσσονται με δοτική προσωπική, αλλά αντί για δοτική τίθεται συνήθως αιτιατική προσώπου ως υποκείμενο του απαρεμφάτου:
 π.χ. Οὐ πόνου πολλοῦ με δεῖ
 (= Δεν χρειάζεται να μπω σε μεγάλο κόπο)
3. Η δοτική προσώπου που συντάσσεται με απρόσωπα ρήματα, τα οποία προκύπτουν από ρήματα προσωπικά μεταβατικά που συντάσσονται με δοτική είναι αντικείμενο:
 π.χ. Οὐ συμφέρει τοῖς τυράννοις
 (= Δεν συμφέρει τους τυράννους)
4. Η δοτική προσωπική παραλείπεται συχνά:
  - α) όταν εννοείται από τα συμφραζόμενα
  - β) όταν είναι γενική και αόριστη, οπότε εννοούμε ένα από τα: «τινί», «ἡμῖν», «τοῖς ἀνθρώποις»
  - γ) όταν είναι η ίδια με το υποκείμενο του απαρεμφάτου που εξαρτάται από το απρόσωπο

ΕΚΦΟΡΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΑΙΤΙΟΥ

Ποιητικό αίτιο ονομάζεται το πρόσωπο ή το πράγμα από το οποίο προέρχεται η ενέργεια που δέχεται το υποκείμενο ενός παθητικού ρήματος.

Το ποιητικό αίτιο εκφέρεται:

- i. Εμπρόθετα:
  - με την πρόθεση ὑπό + γενική,
 π.χ. Κέφαλος ἐπέισθη ὑπὸ Περικλέους. (= Ο Κέφαλος πείστηκε από τον Περικλή)
 και σπανιότερα με τις προθέσεις:
 ἀπό, ἐκ, πρὸς, παρὰ + γενική,
 π.χ. Τὰ δῶρα πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος. (= Τα δώρα έχουν σταλεί από το βασιλιά)
- ii. Με δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου (δοτική ονόματος ή αντωνυμίας),
 π.χ. Οὐδὲν ἡμάρτηταί μοι. (= Κανένα αδίκημα δεν έχω διαπράξει)

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΩΣ

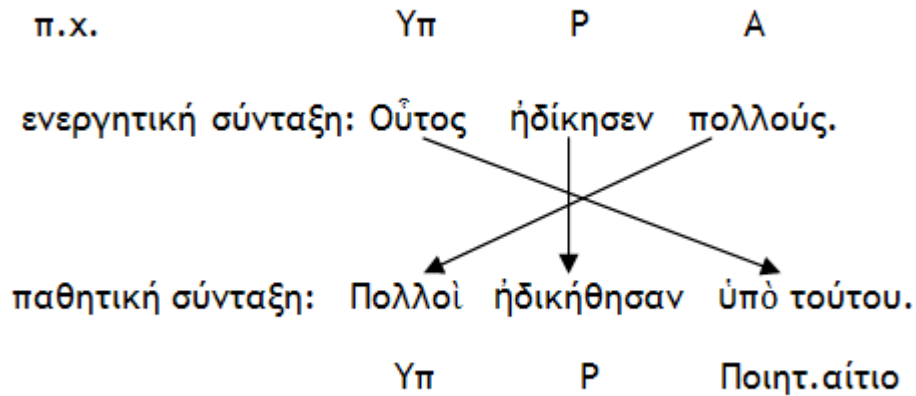
1. Μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική

Κατά τη μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική γίνονται οι ακόλουθες μεταβολές:

α. Όταν το ρήμα είναι μονόπτωτο:

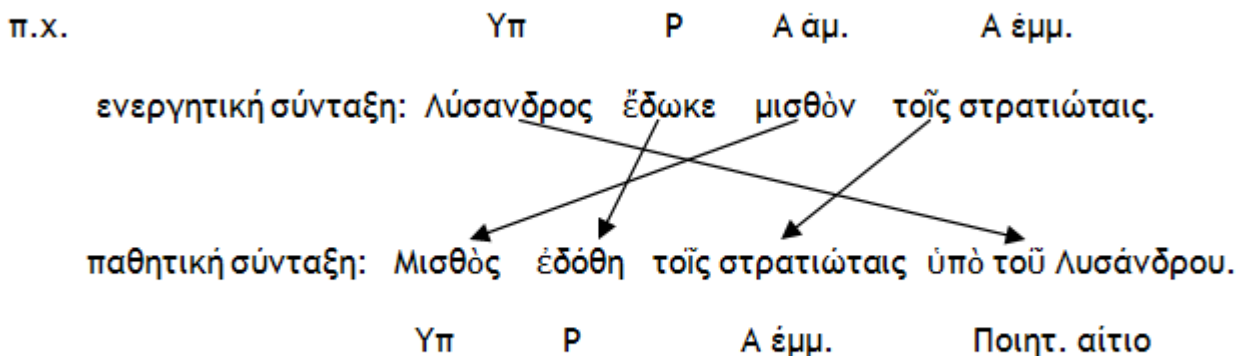
- i. το ενεργητικό ρήμα τρέπεται σε παθητικό
- ii. το υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται ποιητικό αίτιο
- iii. το αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται υποκείμενο του παθητικού.

β. Όταν το ρήμα είναι δίπτωτο:

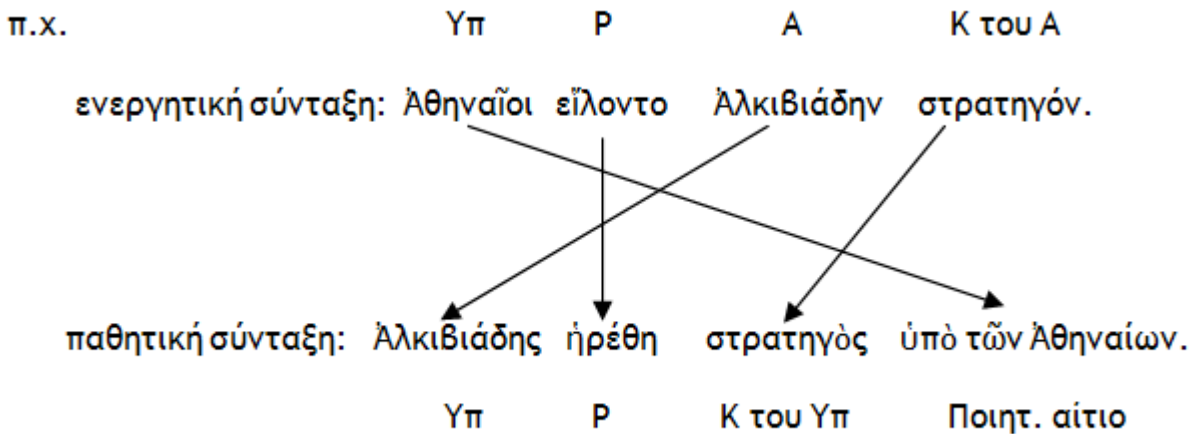
- i. το ενεργητικό ρήμα τρέπεται σε παθητικό
- ii. το υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται ποιητικό αίτιο
- iii. το άμεσο αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται υποκείμενο του παθητικού
- iv. το έμμεσο αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος δε μεταβάλλεται και παραμένει ως αντικείμενο του παθητικού

Παρατήρηση:

Όταν το ρήμα είναι δίπτωτο με δύο αιτιατικές, η μία αντικείμενο και η άλλη κατηγορούμενο του αντικειμένου, τότε:

- i. το ενεργητικό ρήμα τρέπεται σε παθητικό
- ii. το υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται ποιητικό αίτιο
- iii. το αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται υποκείμενο του παθητικού
- iv. το κατηγορούμενο του αντικειμένου γίνεται κατηγορούμενο του υποκειμένου

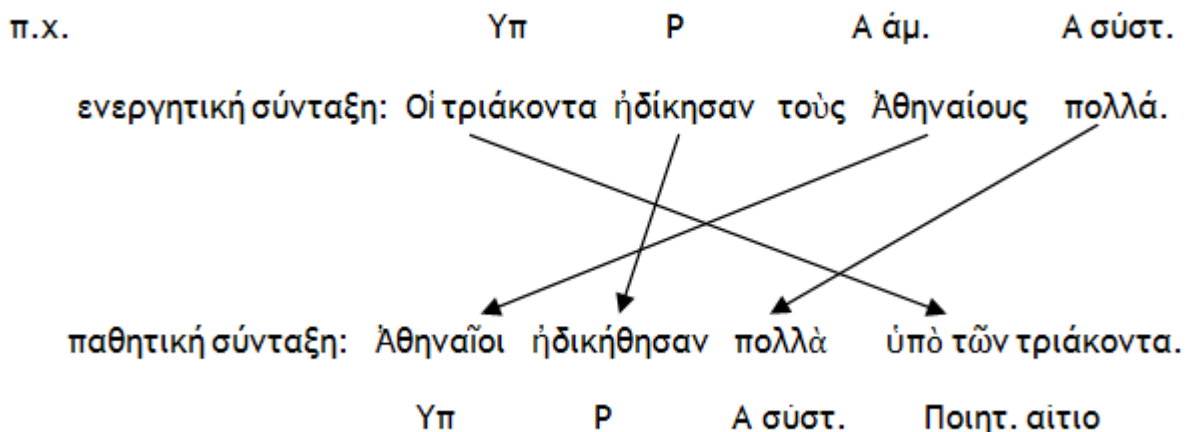

γ. Όταν το ρήμα συντάσσεται με σύστοιχο αντικείμενο:

- i. το σύστοιχο αντικείμενο ενός μονόπτωτου ρήματος τρέπεται σε σύστοιχο υποκείμενο:

π.χ. γράφω γραφήν -----> ἡ γραφή γράφεται ὑπ' ἐμοῦ

- ii. ενώ, το σύστοιχο αντικείμενο ενός δίπτωτου ρήματος δε μεταβάλλεται, παραμένει σύστοιχο αντικείμενο του παθητικού ρήματος:

Παρατηρήσεις:

α) Όταν το ρήμα έχει τη σημασία του αἰτῶ (ζητώ), υποκείμενο του παθητικού ρήματος γίνεται το ἔμμεσο αντικείμενο:

π.χ.

Ὁ Ἡριπίδας αἰτεῖ τὸν Ἀγησίλαον ὀπλίτας. -> Ὀπλίται αἰτοῦνται τὸν Ἀγησίλαον ὑπὸ τοῦ Ἡριπίδου.

β) Στην περίπτωση των ρημάτων ἀποκόπτω τινός τι, ἀποτέμνω τινός τι, ἐκκόπτω τινός τι, ἐπιτάσσω τινί τι και ἐπιτρέπω τινί τι, υποκείμενο του παθητικού ρήματος γίνεται το αντικείμενο σε γενική ή δοτική (ἔμμεσο):

π.χ.

Ἐπέτρεψαν τοῖς ἐννέα ἄρχουσι τὴν φυλακὴν. -> Οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἐπιτετραμμένοι ἦσαν τὴν φυλακὴν.

2. Μετατροπή της παθητικής σύνταξης σε ενεργητική

Κατά τη μετατροπή της παθητικής σύνταξης σε ενεργητική γίνονται αντίστροφα οι μεταβολές:

π.χ.

- i. παθητική σύνταξη: Πολλοὶ ἠδίκηθησαν ὑπὸ τούτου.
ενεργητική σύνταξη: Οὗτος ἠδίκησεν πολλούς.
- ii. παθητική σύνταξη: Μισθὸς ἐδόθη τοῖς στρατιώταις ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου.
ενεργητική σύνταξη: Λύσανδρος ἔδωκε μισθὸν τοῖς στρατιώταις.
- iii. παθητική σύνταξη: Ἀλκιβιάδης ἠρέθη στρατηγὸς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.
ενεργητική σύνταξη: Ἀθηναῖοι εἵλοντο Ἀλκιβιάδην στρατηγόν.
- iv. παθητική σύνταξη: Ἀθηναῖοι ἠδίκηθησαν πολλὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα.
ενεργητική σύνταξη: Οἱ τριάκοντα ἠδίκησαν τοὺς Ἀθηναίους πολλὰ.

Παρατηρήσεις

Μερικά ενεργητικά ρήματα έχουν ως παθητικό ένα άλλο ρήμα ενεργητικής ή μέσης φωνής ή μια περιφραση που αποτελείται από τα ρήματα ἔχω, γίγνομαι, λαμβάνω κ.ά. και ένα όνομα ομόρριζο ή συνώνυμο του ενεργητικού ρήματος:

αἰρῶ τι / τινα (= συλλαμβάνω, κυριεύω)	ἀλίσκομαι ὑπὸ τινος (= συλλαμβάνομαι, κυριεύομαι)
[αλλά και:] αἰροῦμαι τινα (= εκλέγω)	αἰροῦμαι ὑπὸ τινος (= εκλέγομαι)
ἀποκτείνω τινὰ (= σκοτώνω)	ἀποθνήσκω ὑπὸ τινος (= σκοτώνομαι)
δίκην λαμβάνω παρὰ τινος (= τιμωρώ)	δίκην δίδωμί τινι (= τιμωρούμαι)
διώκω τινὰ (= κατηγορώ, εξορίζω κάποιον)	φεύγω ὑπὸ τινος (= κατηγορούμαι, εξορίζομαι)
ἐκβάλλω τινὰ (= εξορίζω)	ἐκπίπτω ὑπὸ τινος (= εξορίζομαι)
εὖ ποιῶ / δρῶ τινα (= ευεργετώ)	εὖ πάσχω ὑπὸ τινος (= ευεργετούμαι)
ζημιῶ τινα (= ζημιώνω, τιμωρώ)	ζημιοῦμαι / ζημίαν λαμβάνω παρὰ τινος (= ζημιώνομαι, τιμωρούμαι)
κακῶς λέγω τινὰ (= κακολογώ)	κακῶς ἀκούω ὑπὸ τινος (= κακολογούμαι)
μισῶ τινα (= μισώ)	μισοῦμαι / μισητὸς γίγνομαι / μῖσος ἔχω πρὸς τινος (= μισοῦμαι) κ.ά.

Περιφραστικά σχηματίζουν συνήθως τον παθητικό τους τύπο τα αποθετικά ρήματα, αυτά δηλαδή που έχουν μόνο μέση φωνή:

αἰδοῦμαι τινα (= σέβομαι, ντρέπομαι κάποιον)	αἰδοῦς τυγχάνω ὑπὸ τινος (= με σέβεται, με ντρέπεται κάποιος)
αἰτιῶμαι τινα (= κατηγορώ κάποιον)	αἰτίαν ἔχω / αἰτίαν λαμβάνω / ἐν αἰτίᾳ εἰμι ὑπὸ τινος (= κατηγορούμαι)
ἐπιμελοῦμαι τινος (= φροντίζω κάποιον)	ἐπιμελείας τυγχάνω ὑπὸ τινος (= με φροντίζει κάποιος)

Η ΔΟΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ

Η **δοτική προσωπική**, η δοτική ονόματος ή αντωνυμίας, συνήθως προσωπικής, φανερώνει το πρόσωπο για το οποίο υπάρχει ή γίνεται κάτι και **συντάσσεται με:**

A. Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις:

π.χ. **Πελοποννησίους** [...] ἔδοξε στρατεύειν ἐπὶ τὴν πόλιν ἡμῶν.
 Ἀνάγκη ἐστὶ **τοῖς παισὶ** πείθεσθαι τοῖς τοῦ πατρὸς λόγος.

B. Προσωπικά ρήματα, οποιασδήποτε σημασίας και διάθεσης:

π.χ. Παιδες δέ **μοι** οὐπω εἰσίν.

Γ. Ρηματικά επίθετα σε -τος και -τέος:

π.χ. Σκέψασθε εἰ ἄρα ἐπ' ἀνδρεία **ὑμῖν** μέγα φρονητέον.

A. Η δοτική προσωπική στην απρόσωπη σύνταξη.

- Η δοτική του προσώπου, **δοτική προσωπική**, που συνοδεύει τα απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες εκφράσεις, δηλώνει το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται η έννοιά τους, το πρόσωπο δηλαδή για το οποίο υπάρχει ή γίνεται κάτι.
- Η δοτική προσωπική, όταν μετατραπεί σε αιτιατική, δίνει το υποκείμενο του απαρεμφάτου, το οποίο λειτουργεί ως υποκείμενο του απροσώπου ρήματος.
- Τα απρόσωπα ρήματα, όπως τα μέλει, μεταμέλει, μέτεστι, όμολογείται, παρασκευάσται, εἴρηται, διέγνωστο, προδέδοκται συντάσσονται με **δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου**.
- Με ορισμένα απρόσωπα παθητικά ρήματα η **δοτική είναι αντικείμενο και όχι δοτική προσωπική**.

B. Η δοτική προσωπική στην προσωπική σύνταξη.

Όταν η **δοτική προσωπική** συνοδεύει **προσωπικά ρήματα** διακρίνεται σε:

1. Δοτική προσωπική κτητική.

Συντάσσεται με τα ρήματα **εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω**, όταν δεν είναι συνδεδετικά και σημαίνουν «έχω», «αποκτώ». Φανερώνει τον κτήτορα .

π.χ. Πολλὰ χρήματα **τοῖς Ἀθηναίοις** ἦν. (μτφρ. Οι Αθηναίοι είχαν πολλά χρήματα).

2. Δοτική προσωπική χαριστική.

Φανερώνει το πρόσωπο για χάρη ή ωφέλεια του οποίου γίνεται αυτό που εκφράζει το ρήμα.

π.χ. Ἐκαστος οὐχὶ **τῷ πατρὶ** καὶ **τῇ μητρὶ** μόνον γεγένηται ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι. (μτφρ. Ο καθένας έχει γεννηθεί όχι μόνο για χάρη του πατέρα και της μητέρας αλλά και της πατρίδας).

3. Δοτική προσωπική αντιχαριστική.

Φανερώνει το πρόσωπο το οποίο βλάπτεται από κάτι.

π.χ. Ἡ ἐν Ἀμφίπολει ἦττα **τοῖς Ἀθηναίοις** ἐγεγένητο. (μτφρ. Στην Αμφίπολη ηττήθηκαν οι Αθηναίοι).

4. Δοτική προσωπική ηθική.

Φανερώνει το πρόσωπο που χαίρεται ή λυπάται για κάτι.

Παρατηρήσεις:

- Η δοτική προσωπική ηθική συχνά συνοδεύεται από τις μετοχές **βουλομένω, ἠδομένω, ἀχθομένω, προσδεχομένω** καθώς και το επίθετο **ἄσμένω**.

π.χ. **Ἄσμένοις τοῖς ἀνθρώποις** τὸ φῶς ἐγίγνετο. (μτφρ. Το φως δημιουργήθηκε για χαρά των ανθρώπων).

- ii. Ως δοτική προσωπική ηθική συνήθως χρησιμοποιείται η προσωπική αντωνυμία α' και β' προσώπου.
π.χ. Καί μοι τήν γραφήν ανάγνωθι. (μτφρ. Διάβασε για μένα την καταγγελία).
5. **Δοτική προσωπική της συμπάθειας.**
Φανερώνει το πρόσωπο που συμπάσχει ψυχικά, το πρόσωπο που συμμετέχει συναισθηματικά σε ό,τι εκφράζει το ρήμα της πρότασης.
π.χ. Διέφθαρτό τε τῷ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς. (μτφρ. Χάθηκε η ελπίδα για τον Κροίσο).
6. **Δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου ἢ της αναφοράς.**
Φανερώνει το πρόσωπο κατά την κρίση του οποίου ἢ σε σχέση με το οποίο ισχύει αυτό που εκφράζει το ρήμα της πρότασης.
- ο Συντάσσεται με ρήματα δοξαστικά όπως, **δοκῶ, οἶομαι, νομίζω, αλλά και το ρήμα φαίνομαι**, ως προσωπικά ἢ απρόσωπα.
π.χ. Ἐμοὶ δοκεῖτε οὐ σωφρονεῖν. (μτφρ. Μου φαίνεται ότι δε σκέφτεστε σωστά).
  - ο Συχνά συνοδεύεται από μία μετοχή σε δοτική που δηλώνει τόπο, χρόνο ἢ κίνηση.
π.χ. Ἦν ἡμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις. (μτφρ. Ἦταν η πέμπτη ημέρα από τότε που είχαν εκστρατεύσει οι Αθηναίοι).
Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεύς. (μτφρ. Ενώ αυτός δεν ἤξερε τι να κάνει, ἔρχεται ο Προμηθέας).
Σπανιότερα συνοδεύεται από το ὥς.
π.χ. Μακρὰν ὥς γέροντι προῦστάλης ὁδόν. (μτφρ. Ἐκανε δρόμο μακρὸ για γέροντα).
7. **Δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου ἢ του ποιητικού αιτίου.**
Φανερώνει το πρόσωπο που ενεργεῖ.
Συντάσσεται με ρήματα **παθητικής φωνῆς, κυρίως συντελικού χρόνου**.
π.χ. Περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται. (μτφρ. Σχετικά με τα μάταια πολλά ἔχουν γραφεί από αυτούς).

Γ. Η δοτική προσωπική με τα ρηματικά επίθετα σε –τος και –τέος.

Η δοτική προσωπική που εξαρτάται από ρηματικά επίθετα σε –τος και –τέος είναι **δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου**.

π.χ. Ἄβατον ἔστι σοι τοῦτο. (μτφρ. Αυτό είναι αδιάβατο για σένα).

Ταῦτα βατὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις. (μτφρ. Αυτά είναι ευκολοπέραστα και από τα ζώα).

Ἐπιμελητέον ὑμῖν τῶν σωμάτων. (μτφρ. Πρέπει να φροντίζετε τα σώματά σας).

Τὸν θάνατον ἡμῖν μετ' εὐδοξίας αἰρετέον ἔστί. (μτφρ. Εμεῖς πρέπει να προτιμούμε τον ἔνδοξο θάνατο).

ΤΟ ΑΝΑΡΘΡΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Α. Το άρθρο απαρέμφατο διακρίνεται σε ειδικό και τελικό απαρέμφατο:

α) Ειδικό απαρέμφατο

- Απαντά σε κάθε χρόνο και δέχεται άρνηση «οὐ».
- Ισοδυναμεί με δευτερεύουσα ειδική πρόταση και μεταφράζεται με «ότι» + οριστική του χρόνου που βρίσκεται.
- Μπορεί να συνοδεύεται από το δυνητικό «ἄν».

Το ειδικό απαρέμφατο συντάσσεται με τις εξής κατηγορίες ρημάτων:

1. **Λεκτικά:** λέγω, φημί, ὁμολογῶ, ἐπαγγέλλομαι (= υπόσχομαι), ἐγγυῶμαι κ.ά.
π.χ. Τὸν μὲν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα εὐδαίμονα εἶναί **φημι**, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον.
2. **Δοξαστικά:** δοκῶ, ἐλπίζω, ἠγοῦμαι, κρίνω, νομίζω, οἶομαι, πιστεύω, εἰκάζω, λογίζομαι, ὑπολαμβάνω κ.ά.
π.χ. Πάντας ὑμᾶς **οἶομαι** γινώσκειν.
3. **Γνωστικά και αισθητικά:** γινώσκω, εὐρίσκω (= διαπιστώνω), πυνθάνομαι (= πληροφοροῦμαι),
π.χ. **Πυνθάνομαι** γὰρ αὐτὸν ἀπολογήσασθαι ταῦτα.
4. **Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις παρόμοιας σημασίας:** δοκεῖ, λέγεται, νομίζεται, ἀγγέλλεται, λόγος ἐστι, φανερόν ἐστι κ.ά.
π.χ. **Ὁμολογεῖται** τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι.

β) Τελικό απαρέμφατο

- Απαντά σε κάθε χρόνο εκτός από μέλλοντα και δέχεται άρνηση «μή».
- Ισοδυναμεί με δευτερεύουσα τελική πρόταση και μεταφράζεται με «να» + υποτακτική του χρόνου που βρίσκεται.

Το τελικό απαρέμφατο συντάσσεται με τις εξής κατηγορίες ρημάτων:

1. **Βουλευτικά:** βούλομαι, ἐπιθυμῶ, εὐχομαι, ζητῶ, δέομαι, ἀξιῶ, δέχομαι κ.ά.
π.χ. Μένων **ἐβούλετο** πλουτεῖν.
2. **Προτρεπτικά και παραχωρητικά:** κελεύω, κηρύττω, παραινῶ, προτρέπω, ἐῶ (= αφήνω) κ.ά.
π.χ. Πρόξενον **παρήνει** ὡς τάχιστα παραγενέσθαι.
3. **Απαγορευτικά:** ἀπαγορεύω, ἀποτρέπω, κωλύω, εἴρω κ.ά.
π.χ. Ἐκώλυσαν ἡμᾶς ἀπελθεῖν.
4. **Αποπειρατικά και δυνητικά:** δύναμαι, ἐπιχειρῶ, πειρῶμαι, τολμῶ κ.ά.
π.χ. **Πειρᾶται** πείθειν ὑμᾶς.
5. **Ρήματα που σημαίνουν συνήθεια, σκέψη, απόφαση, απαίτηση, παράκληση ή διαταγή:** ἐθίζω, βουλεύομαι, διανοοῦμαι, μέλλω, ἀξιῶ, ὀκνῶ, φοβοῦμαι, σκοπῶ κ.ά.
π.χ. Ἐψηφίσαντο βοηθεῖν πανδημεί.
6. **Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις παρόμοιας σημασίας:** ἀνάγκη ἐστί, δεινόν ἐστί, καλῶς ἔχει, οἶόν τ' ἐστί, δεῖ, προσήκει, χρή κ.ά.
π.χ. Ἀγαθοῖς ὑμῖν **προσῆκει** εἶναι.

B. Το άναρθρο απαρέμφατο μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο λόγο ως:

1. **Υποκείμενο** σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις:
π.χ. Χρή τοῦ βάρους μεταδιδόναι τοῖς φίλοις.
2. **Αντικείμενο** σε προσωπικά ρήματα:
π.χ. Ἐκέρυξεν τοῖς Ἑλλησι συσκευάζεσθαι.
3. **Κατηγορούμενο** σε συνδετικά ρήματα, ιδιαίτερα σε άλλο έναρθρο απαρέμφατο:
π.χ. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.
4. **Επεξήγηση** σε προηγούμενη λέξη, συνηθέστερα επίρρημα, ἢ ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας:
π.χ. Ὑμᾶς οὕτως ἐπαίδευον, προτιμᾶν τοὺς γεραιτέρους.
5. **Προσδιορισμός της αναφοράς (απαρέμφατο της αναφοράς)**: όταν εξαρτάται από επίθετα που δηλώνουν ικανότητα, δυνατότητα, αναγκαιότητα, προθυμία, καταλληλότητα, ὅπως ἀγαθός, ἄξιος, δεινός, ἔτοιμος, ἱκανός, καλός, ὀξύς, πρόθυμος, φοβερός, χρήσιμος, ἡδύς, στυγνός, ῥάδιος, λιτός κ.ά.
π.χ. Δειναὶ αἱ γυναῖκες εὐρίσκουσιν τέχνας.
6. **Προσδιορισμός του σκοπού ἢ του αποτελέσματος**: όταν εξαρτάται από ρήματα που δηλώνουν σκόπιμη ενέργεια (ποιῶ, πράττω), κίνηση (φέρω, ἔρχομαι), παροχή, εκλογή, καθώς και τα ρήματα φύομαι και εἰμί. Αναλύεται σε τελική ἢ συμπερασματική πρόταση και μεταφράζεται με το «για να» ἢ «ὥστε να» .
π.χ. Ὅμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἑμαυτὸν ἐρωτᾶν.
7. **Β' ὄρος σύγκρισης**, μόνο στις εξής περιπτώσεις:
α) όταν ο α' ὄρος εἶναι επίσης απαρέμφατο.
π.χ. Πότερον βούλει μένειν ἢ ἀπιέναι;
β) όταν ο α' ὄρος εἶναι δυσανάλογα ανώτερος από τον β' ὄρο σύγκρισης (ἢ ὥστε + απαρέμφατο).
π.χ. Ἦμισθοντο αὐτὸν ἐλάττω ἔχοντα δύναμιν ἢ ὥστε τοὺς φίλους ὠφελεῖν.
8. **Ἀπόλυτο Απαρέμφατο** (δεν εξαρτάται από κάποιο ρήμα).
Απαντά με τη μορφή στερεότυπης έκφρασης.
Μερικά από τα πιο εύχρηστα απόλυτα απαρέμφατα εἶναι τα ακόλουθα:
  - ο τὸ ἐπ' ἐκείνῳ / ἐκείνοις εἶναι (ὅσο εξαρτάται από εκείνον/εκείνους),
  - ο τὸ ἐπὶ τούτῳ / τούτοις / σφᾶς εἶναι (ὅσο εξαρτάται από αυτόν/αυτούς),
  - ο τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι (ὅσο εξαρτάται από αυτόν),
  - ο τὸ νῦν εἶναι (ὅσο για τώρα),
  - ο τὸ ζῦμπαν εἰπεῖν (και γενικά),
  - ο ἐκὼν εἶναι (θεληματικά),
  - ο ὡς συντόμως / ὡς συνελόντι / ὡς διὰ βραχέων εἰπεῖν (για να μιλήσω σύντομα),
  - ο ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν (για να μιλήσω περιληπτικά),
  - ο ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὡς εἰπεῖν (για να μιλήσω ἔτσι),
  - ο ὡς εἰκάσαι (ὅπως μπορεί να συμπεράνει κανείς),
  - ο ὡς τἀληθές εἰπεῖν (για να πω την αλήθεια),
  - ο οὕτως εἰπεῖν (για να το πω ἔτσι),
  - ο ὀλίγου / μικροῦ / οὐ πολλοῦ δεῖν (λίγο ἔλειψε),
  - ο ὡς ἐμοὶ δοκεῖν (κατά τη γνώμη μου),
  - ο σὺν θεῷ εἰπεῖν (για να πω με τη βοήθεια του Θεού).
 π.χ. Ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασιν.

9. **Απαρέμφατο σε θέση ρήματος σε:**

α) Κύριες προτάσεις επιθυμίας **αντί για προστακτική ή ευχετική ευκτική:**

π.χ. Ὡ ἄνδρες, **ιέναι** ἐπὶ τοὺς πολεμίους.

β) **Δευτερεύουσες απαρεμφατικές προτάσεις:**

i. Χρονικές:

π.χ. **Πρὶν** δὲ ταῦτα **πραῶσαι**, μὴ σκοπεῖτε τίς εἰπὼν τὰ βέλτιστα.

ii. Συμπερασματικές:

π.χ. Οἱ δὲ διήλλαξαν **ἐφ' ᾧ**τε μὲν **ἔχειν** εἰρήνην ὡς πρὸς ἀλλήλους, **ἀπιέναι** δὲ ἕκαστον ἐπὶ τὰ ἑαυτόν.

iii. Αναφορικές Συμπερασματικές:

π.χ. Ἐγὼ οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ αἰεὶ τοιοῦτος, **οἶος** τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ **πειθεσθαι** ἢ τῷ λόγῳ.

Γ. Το υποκείμενο του απαρεμφάτου.

Το υποκείμενο του απαρεμφάτου απαντά ή σε αιτιατική ή σε ονομαστική πτώση.

Ἔτσι έχουμε δύο διαφορετικές συντάξεις:

α) **Ταυτοπροσωπία.** Το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι το ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος από το οποίο εξαρτάται το απαρέμφατο.

π.χ. **Οὗτος** μαθήσεται μὴ ἐπιβουλεύειν τοῖς ἀσθενεστέροις. (ενν. «οὗτος» υποκείμενο του απαρεμφάτου «ἐπιβουλεύειν»).

β) **Ετεροπροσωπία.** Το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι διαφορετικό από το υποκείμενο του ρήματος από το οποίο εξαρτάται το απαρέμφατο.

π.χ. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐνόμιζον **ἑαυτοὺς** πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων. («ἑαυτοὺς» υποκείμενο του απαρεμφάτου «γενέσθαι»).

Παρατήρηση:

Στην απρόσωπη σύνταξη το υποκείμενο του (τελικού) απαρεμφάτου τίθεται πάντα σε πτώση αιτιατική. Όταν δε δηλώνεται, εννοείται σε πτώση αιτιατική και προκύπτει από τη δοτική προσωπική που συνήθως συνοδεύει τα απρόσωπα ρήματα:

π.χ. Τοὺς ἐν τῷδε τῷ τάφῳ κειμένους [...] ἔδοξεν **τῇ πόλει** δημοσίᾳ θάπτειν. (ενν. «**τὴν πόλιν**» υποκείμενο του απαρεμφάτου «θάπτειν»).

ΤΟ ΕΝΑΡΘΡΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Τα είδη του απαρεμφάτου:

Ως προς το άρθρο που το συνοδεύει διακρίνεται σε **έναρθρο** και **άναρθρο**.

Το έναρθρο απαρέμφατο

Ορισμός:

Έναρθρο ονομάζεται το απαρέμφατο που εκφέρεται με άρθρο ουδετέρου γένους σε κάθε πτώση του ενικού αριθμού πλην της κλητικής και ισοδυναμεί με το αντίστοιχο ουσιαστικό. Βρίσκεται σε όλους τους χρόνους και δέχεται άρνηση **μή**.

Το έναρθρο απαρέμφατο μεταφράζεται ως εξής:

α. Με αφηρημένο ουσιαστικό

π.χ. Προαιρούμαι **τὸ ἐπαινείν** τοὺς νέους. (μτφρ. Προτιμῶ τον **ἔπαινο** των νέων).

β. Με «το ότι» + οριστική

π.χ. Κύρος διήνεγκε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τῷ δωρεῖσθαι πλεῖστα. (μτφρ. Ο Κύρος διέφερε από τους άλλους ανθρώπους στο ότι δώριζε πολλά).

γ. Με «το να» + υποτακτική

π.χ. Τοσοῦτον ἀπέχω **τοῦ ποιείν** τι τῶν προσταττομένων. (μτφρ. Τόσο απέχω από το να κάνω κάτι από αυτά του εντέλλονται).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ:

Το έναρθρο απαρέμφατο μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο λόγο ως:

1. Ὑποκείμενο σε οποιοδήποτε προσωπικό ρήμα και βρίσκεται σε πτώση ονομαστική
π.χ. **Τὸ λακωνίζειν** ἐστὶ φιλοσοφεῖν.
2. Αντικείμενο σε οποιοδήποτε (μεταβατικό) ρήμα και βρίσκεται σε μια από τις πλάγιες πτώσεις, ανάλογα με τη σύνταξη του ρήματος π.χ.
  - i. Ἦρξαντο **τοῦ διαβαίνειν**. (σε γενική πτώση)
  - ii. Σωκράτης ἐχρήτη **τῷ ἐρωτᾶν** καὶ **ἀποκρίνασθαι**. (σε δοτική πτώση)
  - iii. **Τὸ ἀποθνήσκειν** οὐδεὶς φοβεῖται [...] **τὸ δὲ ἀδικεῖν** φοβεῖται. (σε αιτιατική πτώση)
3. Κατηγορούμενο με εξάρτηση από συνδετικό ρήμα
π.χ. Ἔστω δὴ τὸ ἀδικεῖν **τὸ βλάπτειν** ἐκόντα παρὰ τὸν νόμον.
4. Επεξήγηση (ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός) σε λέξη που προηγείται και ιδιαίτερα σε ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας
π.χ. Καὶ τοῦτο ἐστὶν τὸ ἀδικεῖν, **τὸ πλέον** τῶν ἄλλων **ζητεῖν** ἔχειν.
5. Ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός σε μία από τις πλάγιες πτώσεις:
  - Γενική
π.χ. Ἐπαινοῖεν δ' ἂν αὐτὸν ἀλλήλων ἐναντίον ἐξαπατῶντες ἀλλήλους διὰ τὸν **τοῦ ἀδικεῖσθαι** φόβον. (γενική αντικειμενική στο «φόβον»).
  - Δοτική
π.χ. Τοῦτο ὅμοιον ἐστὶ **τῷ ὄνειδίξειν**. (δοτική αντικειμενική στο «ὅμοιον»).
  - Αιτιατική
π.χ. **Τὸ μὲν** ἐς τὴν γῆν ἡμῶν **ἐσβάλλειν** **ἱκανοὶ** εἰσιν. (αιτιατική της αναφοράς στο επίθετο «ικανοί»).
6. Επιρρηματικός προσδιορισμός εμπρόθετος ή πλάγιας πτώσης:
  - i. Ως εμπρόθετος προσδιορισμός με τις προθέσεις **διά** (= επειδή, διότι), **ἐπί**, **πρός**, **εἰς** (για, για να, προς, στο να), **κατὰ** και ενίοτε **εἰς** (= σε, σε σχέση με, ως προς), **παρὰ** (= σε σύγκριση με), **μετά** (μετά, κατόπιν), **περί** (αναφορικά με, για)

- π.χ. Ὅποτε Ἀθηναῖοι **διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι** ἅπαντα τὸν σῖτον ἔμελλον ὁμολογήσειν ὅτι τις λέγοι. (εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας).
- ii. Με την επιρρηματική χρήση των πλάγιων πτώσεων.
- α. Σε γενική πτώση
π.χ. Ἐτειχίσθη Ἀταλάντη ὑπὸ Ἀθηναίων **τοῦ μὴ** ληστὰς **κακουργεῖν** τὴν Εὐβοίαν. (γενική του σκοπού στο ρ. «Ἐτειχίσθη»)
- β. Σε δοτική πτώση
π.χ. **Τῷ μελετᾶν** ἀγόμεθα εἰς ἀρετὴν. (δοτική του τρόπου στο ρ. «ἀγόμεθα»).

	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Ἐναρθρο Απαρέμφατο	Υποκείμενο Αντικείμενο Κατηγορούμενο Επεξήγηση Ετερόπτωτος προσδιορισμός Επιρρηματικός προσδιορισμός	Αἰσχρὸν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν . Τὸ ἀντιλέγειν μὴ κάλει λοιδορεῖσθαι. Ἔστω τὸ ἀδεικεῖν τὸ βλάπτειν έκόντα παρὰ τὸν νόμον. Τοῦτό φημι εἶναι σωφροσύνην, τὸ γιγνώσκειν ἑαυτόν. Τὸ σιγᾶν κρείττον ἐστὶ τοῦ λαλεῖν . [γεν. συγκριτική] Ἐθαυμάζετο ἐπὶ τὸ εὐθύμως ζῆν. [εμπρόθ. της αιτίας]

ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ:

Η επιθετική μετοχή, έναρθη και σπανιότερα άναρθη, λειτουργεί ως επίθετο, προσδιορίζει ουσιαστικά και δέχεται άρνηση ού, όταν εκφράζει κάτι το πραγματικό και σπανιότερα άρνηση μή, όταν εκφράζει κάτι το υποθετικό ή το υποκειμενικό.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ:

Η επιθετική μετοχή λειτουργεί στο λόγο ως:

α) Υποκείμενο:

π.χ.

- Ουδέποθ' ύμᾶς οἱ λέγοντες οὔτε πονηροὺς οὔτε χρηστοὺς ποιούσιν.
- Τὸ μέλλον ἄδηλον πᾶσιν ἀνθρώποις.
(= Το μέλλον είναι άγνωστο σε όλους τους ανθρώπους)

β) Αντικείμενο:

π.χ.

- Οἱ νόμοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον βούλονται.
- Πατέρα τίμα, τὴν δὲ τεκοῦσαν σέβου.
(= Να τιμάς τον πατέρα σου, να σέβεσαι τη μητέρα σου)

γ) Κατηγορούμενο (η επιθετική μετοχή είναι πάντα έναρθη):

π.χ.

- Οὗτος ἦν ὁ ἀδικήσας καὶ ἐπιβουλεύσας ἡμῖν.
- Οὗτος ἐστὶ ὁ ἄρχων.
(= Αυτός είναι ο άρχοντας)

δ) Επιθετικός προσδιορισμός:

π.χ.

- Προσῆκει τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις πείθεσθαι.
- Τὸ νοσοῦν σῶμα πυρετοὺς ἀπεργάζεται.
(= Το άρρωστο σώμα ανεβάζει πυρετό)

ε) Κατηγορηματικός προσδιορισμός (δεν αναλύεται σε αναφορική πρόταση):

π.χ.

- Πατηγύας προφαίνεται ἐλαύνων ἰδροῦντι τῷ ἵππῳ.
- Οἱ Θηβαῖοι ἔπεψαν τὸν ἄνδρα ἐστεφανωμένον.
(= Οι Θηβαίοι έστειλαν τον άνδρα στεφανωμένο)

στ) Παράθεση:

π.χ.

- Λύσανδρος παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὔσαν Ἀθηναίων.
- Ἡμεῖς οἱ λέγοντες.
(= Εμεῖς οι ρήτορες)

ζ) Επεξήγηση:

π.χ.

- Οὔτοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἱ ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοὶ εἰσὶν μου κατήγοροι.
- Ὁ ἀνὴρ, ὁ διώκων, ἤκουεν.
(= Ο άνδρας, ο κατήγορος δηλαδή, άκουγε)

η) Ονοματικός ετερόπρωτος ή εμπρόθετος προσδιορισμός:

π.χ.

- Πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐνεχείρει τι λέγειν ὁ Φίλιππος. [γενική διαιρετική]
- Διαιρεῖται εἰς δύο μέρη τὸ πλῆθος τῶν οἰκούντων, τὸ μὲν εἰς τοὺς γεωργοὺς, τὸ δὲ εἰς τὸ

προπολεμοῦν μέρος. [γεν.περιεχομένου]

- Οἱ δὲ ἐναντίοι **τοῖς προδιδούσι** πέμπουσι Θουκιδίδην. [δοτ.αντικειμενική]
- Ἱστορεῖ τὴν Πλάτωνος **περὶ τῶν ὄντων** δόξαν. [εμπρόθ.αναφοράς]
- Ἀναξίβιος παραπλεύσας εἰς Πάριον πέμπει παρὰ Φαρνάβαζον **κατὰ τὰ συγκείμενα**. [εμπρόθ.συμφωνίας]
- Τοῦτο ἐστὶ τῶν κηρυχθέντων. [γενική κατηγορηματική κτητική]
(= Αυτή είναι μια από τις διαταγές)

θ) Δοτική προσωπική:

π.χ.

- Φύσει δ' ὑπάρχει **τοῖς παροῦσι** τὰ τῶν ἀπόντων. [δοτ.προσωπική κτητική]
- Οὐκ ἐξιτὸν ἐστὶ τοῖς κλέπτουσι. [δοτική προσωπική ενεργούντος προσώπου]
(= Δεν είναι δυνατό στους κλέφτες να βγουν έξω)

ΙΣΟΔΥΝΑΜΕΙ ΜΕ:

Ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση.

ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ:

Η κατηγορηματική μετοχή είναι πάντα άναρθρη, απαντά σε όλους τους χρόνους που έχουν μετοχή και αναφέρεται στο υποκείμενο ή στο αντικείμενο του ρήματος από το οποίο εξαρτάται. Δέχεται άρνηση **οὐ** και μεταφράζεται συνήθως με τα «ότι», «που» + οριστική ή με το «να» + υποτακτική:

π.χ.

- Τραδίως ἐξελεγχθήσεται **ψευδόμενος**. (= Εύκολα θα αποδειχτεί ότι ψεύδεται.)
- Ἐγὼ μὲν τοίνυν ἀπείρηκα **τρέχων**. (= Λοιπόν εγώ κουράστηκα **να τρέχω**)
- Οἶδα τοὺς ἐκεῖ ὑπολοίπους ἡμῶν ἀδυνάτους **ἐσομένους** ἀμύνασθαι.

ΡΗΜΑΤΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ:

Με κατηγορηματική μετοχή συντάσσονται τα:

α) εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω: η μετοχή έχει θέση κατηγορούμενου, μεταφράζεται ως ρήμα, ενώ η μετάφραση του ρήματος παραλείπεται:

π.χ.

Προσευκότες γίνονται τοῖς γονεῦσιν οἱ παῖδες. (= Τα παιδιά **μοιάζουν** στους γονείς.)

Ἦν οὖν καὶ ἐν ἐκείνοις πολλὰ **γιγνόμενα**. (= **Γίνονταν** λοιπόν πολλά και σ' εκείνα τα χρόνια.)

β) δῆλός εἰμι (= εἶμαι φανερός), **διαβιῶ / διαμένω** (= ζω κάπου μόνιμα), **διάγω / διαγίγνομαι** (= περνῶ τον καιρό μου), **οὐ διαλείπω** (= δε σταματῶ), **διατελῶ** (= εἶμαι συνεχῶς), **λανθάνω** (= μένω απαρατήρητος), **οἶχομαι** (= έχω φύγει), **τυγχάνω** (= συμβαίνει να εἶμαι, εἶμαι), **φαίνομαι / φανερός εἰμι** (= εἶμαι φανερός), **φθάνω** (= προφταίνω): τα ρήματα αυτά μπορεί να αποδοθούν με τροπικό επίρρημα και η κατηγορηματική μετοχή που εξαρτάται απο αυτά με ρήμα:

- δῆλός εἰμι (φανερά)
- διαβιῶ / διαμένω / διαγίγνομαι / διάγω / οὐ διαλείπω / διατελῶ (συνεχῶς)
- λανθάνω (κρυφά)
- οἶχομαι (γρήγορα, αμέσως)
- τυγχάνω (τυχαία)
- φαίνομαι / φανερός εἰμι (φανερά)
- φθάνω (πρώτα, πρώτος)

π.χ.

Δῆλος ἦν **ἐπιθυμῶν** προσελθεῖν. (= Επιθυμούσε φανερά να έρθει.)

Φανερός ἦν τοῖς νόμοις **λατρεύων**. (= Φανερά υπηρετούσε τους νόμους.)

Ἄλλ' αὐτοὶ φθῆσονται τοῦτο **δράσαντες**. (= Ἄλλ' αυτοί πρώτοι θα το κάνουν αυτό.)

γ) Ρήματα που σημαίνουν έναρξη, λήξη, καρτερία, ανοχή, κάματο, όπως **ἄρχω, ἄρχομαι, ἀπαλλάττομαι, ἀπολείπω, ἐπιλείπω** (= αφήνω), **λήγω, παύω, παύομαι, ὑπάρχω** (= αρχίζω πρώτος), **ἀνέχομαι, ἀπαγορεύω, κάμνω** (= κουράζομαι), **καρτερῶ, ὑπομένω** κ.τ.ό.:

π.χ.

Ἄρξομαι **διδάσκων** ἐκ τῶν θείων.

Παύσασθε περὶ τούτου **κατηγοροῦντες** ἀλλήλων.

Ἄλλὰ μὴ κάμης φίλον ἄνδρα **εὐργετῶν**. (= Μὴν κουραστεῖς να ευεργετεῖς)

δ) Ρήματα που σημαίνουν αἴσθηση, γνώση, μάθηση, μνήμη και τα **αντίθετά τους**, όπως **ἀγνοῶ, αἰσθάνομαι, ἀκούω, γιγνώσκω, ἐπίσταμαι, εὐρίσκω, ὄρῶ, περιορῶ** (= αδιαφορῶ, επιτρέπω), **μανθάνω, ἐνθυμοῦμαι, μέμνημαι, ἐπιλανθάνομαι** (= ξεχνῶ) κ.τ.ό.:

π.χ.

Αισθάνομαί τινας **παραβαίνοντας** τούς νόμους.

Μαζαΐος ἤκουσεν ἤδη **προσάγοντα** Ἀλέξανδρον.

Μέμνημαι τοιαῦτα **ἀκούσας** σου.

ε) Ρήματα που σημαίνουν **αγγελία, δείξη, έλεγχο**, όπως (ἀν)αγγέλω, ἐπιδείκνυμι, ἀποδείκνυμι, δηλῶ, ἀποφαίνω, ἐλέγχω (= αποδεικνύω), παρέχω (= παρουσιάζω), φαίνω, φαίνομαι κ.τ.ό.:

Ἐπιδείξω Μειδίαν τουτονὶ μὴ μόνον εἰς ἐμὲ ἀλλὰ καὶ εἰς ὑμᾶς **ύβρικότα**.

Καὶ μὴν οὐδ' ἀκαίρως φανησόμεθα **μεμνημένοι** περὶ τούτων.

στ) Ρήματα που σημαίνουν **ψυχικό πάθος**, όπως ἀγανακτῶ, αἰσχύνομαι, ἄχθομαι, ἡδομαι (= ευχαριστιέμαι), χαίρω, λυπούμαι, ὀργίζομαι, τέρπομαι, βαρέως φέρω κ.τ.ό.:

π.χ.

Ἀγανακτῶ **ὄρων** τὴν συκοφαντίαν ἄμεινον τῆς φιλοσοφίας φερομένην.

Καὶ ἐγὼ τοῖς καλῶς ἐρωτῶσι χαίρω **ἀποκρινόμενος**.

Παρατήρηση:

Μία μετοχή που εξαρτάται ἀπὸ ρῆμα ψυχικού πάθους μπορεί νὰ εἶναι καὶ αιτιολογική. Εἶναι κατηγορηματική, ὅταν δηλώνει πράξη σύγχρονη πρὸς αὐτὸ που σημαίνει τὸ ρῆμα, καὶ αιτιολογική, ὅταν δηλώνει πράξη προτερόχρονη:

π.χ.

Ἄλλ' ἡδομαι, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρονίμους λόγους. [κατηγορηματική]

Καὶ μετεμέλοντο τὰς σπονδὰς οὐ δεξάμενοι. [αιτιολογική]

ζ) εὖ / καλῶς / δίκαια / κακῶς ποιῶ, χαρίζομαι, ἀδικῶ, νικῶ, περιγίγνομαι (= υπερτερώ), κρατῶ, ἡττῶμαι, λείπομαι (= υστερώ) κ.τ.ό. Μεταφράζονται «με τὸ νὰ» + υποτακτική, «πὺ» + οριστική ἢ «στο νὰ» + υποτακτική:

π.χ.

Ἀδικεῖτε πολέμου **ἄρχοντες** καὶ σπονδὰς **λύοντες**. (= Ἀδικεῖτε **με τὸ νὰ αρχίζετε** πόλεμο καὶ **με τὸ νὰ καταλύετε** τὶς συνθήκες εἰρήνης.)

Εὖ γ' ἐποίησας **ἀναμνήσας** με. (= Καλὰ ἔκανες πὺ μου τὸ θύμισες.)

Καὶ τούτου οὐχ ἡττησόμεθα **εὖ ποιοῦντες**. (= Δε θα φανούμε κατώτεροι ἀπὸ αὐτὸν **στο νὰ ευεργετούμε**.)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ:

Ἡ κατηγορηματική μετοχή λειτουργεῖ στο λόγο ὡς:

α) Κατηγορούμενο στο υποκείμενο τοῦ συνδετικού ρήματος:

π.χ.

Ἦν γὰρ Περικλέους γνώμη πρότερον **νενικηκυῖα**.

β) Κατηγορηματικός προσδιορισμός στο υποκείμενο ἢ στο αντικείμενο τοῦ ρήματος:

π.χ.

Οἱ πολέμιοι ἤσθοντο τὸ ὄρος **ἐχόμενον**.

ΙΣΟΔΥΝΑΜΕΙ ΜΕ:

Ἰσοδυναμοῦν καὶ αναλύονται σε δευτερεύουσα εἰδική πρόταση μόνο ὅσες εξαρτῶνται ἀπὸ ρήματα που σημαίνουν αἴσθηση, γνώση, μάθηση, μνήμη, δείξη, αγγελία, έλεγχο καὶ μεταφράζονται με τὸ ὅτι.

Γενική παρατήρηση:

Αρκετά από τα ρήματα που συντάσσονται με κατηγορηματική μετοχή συντάσσονται και με απαρέμφατο, έχουν όμως διαφορετική σημασία. Τέτοια ρήματα είναι τα ακόλουθα:

ΡΗΜΑΤΑ	ΣΥΝΤΑΞΗ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
αἰδοῦμαι / αἰσχύνομαι	+ μετοχή (ντρέπομαι που)	Οὐ γὰρ αἰσχύνομαι μανθάνων . (= Διότι δεν ντρέπομαι που μαθαίνω)
γινώσκω	+απαρέμφατο (ντρέπομαι να) + μετοχή (γνωρίζω / καταλαβαίνω ότι)	Αἰσχύνομαι εἰπεῖν τᾶληθῆ. (= Ντρέπομαι να πῶ την αλήθεια) [απο ντροπή δέν λέω την αλήθεια] Ἔγνω ἐγγύς ὄντα Ἀλέξανδρον. (= Κατάλαβε ότι ο Αλέξανδρος ήταν κοντά)
μανθάνω	+απαρέμφατο (κρίνω ότι, αποφασίζω να) + μετοχή (μαθαίνω ότι)	Ἄλεξανδρος ἔγνω διαβαίνειν τὸν Ἰστρον. (= Ο Αλέξανδρος αποφάσισε να διαβεί τον Ἰστρο) Ἔμαθον τὰς πόλεις σφῶν ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἐχομένας . (= Ἔμαθαν ότι ο Αλέξανδρος κατείχε τις πόλεις τους)
οἶδα	+απαρέμφατο (μαθαίνω να) + μετοχή (γνωρίζω ότι / που)	Ἔμαθον ἀκοντίζειν . (= Ἔμαθαν να ρίχνουν ακόντιο) Οὐδένα οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας. (= Δε γνωρίζω κανέναν που να μισεῖ αυτούς που τον επαινούν)
ἐπίσταμαι	+απαρέμφατο (ξέρω να, εἶμαι ικανός να) + μετοχή (γνωρίζω καλά ότι)	Ολύμπιοι ἴσασι τὸ μέλλον προορᾶν . (= Οι Ολύμπιοι ξέρουν να προβλέπουν το μέλλον) Τοῦτον ἐπίστασθε ὑμᾶς προδόντα. (= Γνωρίζετε καλά ότι αυτός σας πρόδωσε.)
φαίνομαι	+απαρέμφατο (ξέρω καλά να) + μετοχή (εἶναι φανερό ότι, φανερά)	Τιμᾶν ἐπίστασθε τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας. (= Ξέρετε καλά να τιμάτε τους γενναίους ἄνδρες) Πάντων τῶν ἡλικῶν διαφέρων ἐφαίνετο. (= Φανερά υπερείχε απ' όλους τους συνομήλικους)
	+απαρέμφατο (δίνω την εντύπωση ότι)	Γελοῖός σοι φαίνομαι εἶναι . (= Σου δίνω την εντύπωση ότι εἶμαι γελοῖος)

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ:

Η επιρρηματική μετοχή είναι άναρθρη, λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός και εκφράζει τις επιρρηματικές σχέσεις του χρόνου, της αιτίας, του σκοπού, της υπόθεσης, της εναντίωσης, της παραχώρησης ή του τρόπου. Έτσι, μια επιρρηματική μετοχή μπορεί να είναι, αντίστοιχα, **χρονική, αιτιολογική, τελική, υποθετική, εναντιωματική, παραχωρητική, τροπική.**

Χρονική:

- απαντά σε όλους τους χρόνους (εκτός του μέλλοντα) και συνηθέστερα σε αόριστο
- δέχεται άρνηση οὐ και μή
- μεταφράζεται με χρονικούς συνδέσμους (όταν, αφού, μόλις, ενώ, ώσπου)
- συχνά συνοδεύεται από χρονικά επιρρήματα όπως: ἄμα (= συγχρόνως), ἐνταῦθα (= τότε), εὐθύς, ἤδη, μεταξύ κ.α.
- δηλώνει το προτερόχρονο ή το σύγχρονο (σπάνια το υστερόχρονο) σε σχέση με την πράξη του ρήματος της πρότασης στην οποία ανήκει.
- ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση

π.χ. Ἀρταξέρξου βασιλεύοντος Κύρος ἐπὶ Σούσα ἐστράτευσεν.

(= Όταν ο Αρταξέρξης ήταν βασιλιάς, ο Κύρος εκστράτευσε ενάντια στη Σούσα)

Αιτιολογική:

- απαντά σε όλους τους χρόνους (σπάνια σε μέλλοντα)
- δέχεται άρνηση οὐ
- μεταφράζεται με αιτιολογικούς συνδέσμους (γιατί, διότι, επειδή)
- συχνά συνοδεύεται με τους προσδιορισμούς «διὰ ταῦτα», «διὰ τοῦτο», «ἐκ τούτου», «οὕτως»
- δηλώνει:

α) αντικειμενική αιτιολογία

συχνά συνοδεύεται με τα μόρια «ἄτε (δή)», «οἶον (δή)», «οἶα (δή)»

μεταφράζεται «επειδή πράγματι»

β) υποκειμενική αιτιολογία

συχνά συνοδεύεται από το μόριο «ὡς»

μεταφράζεται «με την ιδέα ότι», «επειδή κατά τη γνώμη μου»

γ) υποθετικής ή ψευδούς αιτιολογίας

συνοδεύεται πάντα από το μόριο «ὥσπερ»

μεταφράζεται «σαν να», «λες και»

ισοδυναμεί και αναλύεται με δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση

π.χ. Ἡ δὲ βουλή ἡσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρω.

(= Και οι βουλευτές παρέμεναν αδρανείς, γιατί έβλεπαν ότι και αυτοί που βρίσκονταν κοντά στο κιγκλίδωμα, [ήταν] όμοιοι με το Σάτυρο)

Τελική:

- απαντά σε χρόνο μέλλοντα
- δέχεται άρνηση μή
- δηλώνει σκοπό
- ακολουθεί συνήθως ρήματα κίνησης
- μεταφράζεται με τελικό σύνδεσμο (για να, με σκοπό να)
- συχνά συνοδεύεται με το μόριο ὡς και δηλώνει σκοπό υποκειμενικό

- αναλύεται με δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση
- π.χ. Ἐπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον ληστὴν εἰς Λακεδαίμονα ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα.
(= Ἔστειλε τον Θεόπομπο τον Μιλήσιο ληστή για να αναγγείλει τα γεγονότα)

Υποθετική:

- απαντά σε κάθε χρόνο εκτός του μέλλοντα
  - δέχεται άρνηση μή
  - μεταφράζεται με τον υποθετικό σύνδεσμο (αν, εάν, σε περίπτωση που)
  - δηλώνει την προϋπόθεση κάτω από την οποία μπορεί ή θα μπορούσε να συμβεί αυτό που δηλώνει το ρήμα της πρότασης (το δυνατό στο παρόν και στο μέλλον και το δυνατό στο παρελθόν)
  - συχνά το ρήμα της πρότασης εκφέρεται με δυνητική ευκτική, δυνητική οριστική ή δυνητικό απαρέμφατο, με οριστική μέλλοντα ή με ρήμα που σημαίνει δυνατότητα.
  - αναλύεται με δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση
- π.χ. Οὐκ ἔστιν ἡμῖν μὴ νικῶσι σωτηρία.
(= Αν δεν νικήσουμε, δεν υπάρχει σωτηρία για μας.)

Εναντιωματική:

- απαντά σε κάθε χρόνο εκτός του μέλλοντα
  - δέχεται άρνηση οὐ
  - μεταφράζεται με εναντιωματικό σύνδεσμο (αν και, ενώ, παρόλο που)
  - συχνά συνοδεύεται για έμφαση από τα: καί, καίπερ, καίτοι, πάνυ, καί ταῦτα
  - στην κύρια συχνά υπάρχουν τα: εἴτα, ἔπειτα
  - δηλώνει αντίθεση - εναντίωση προς τη σημασία του ρήματος
  - αναλύεται με δευτερεύουσα επιρρηματική εναντιωματική πρόταση
- π.χ. Ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους καίπερ ὀρῶν οὐκ ἐδίωκεν.
(= Αν και τους αντιλήφθηκε ο Αγησίλαος, δεν τους καταδίωξε)

Παραχωρητική:

- απαντά σε κάθε χρόνο εκτός του μέλλοντα
  - δέχεται άρνηση οὐ
  - μεταφράζεται με παραχωρητικό σύνδεσμο (και αν, ακόμη και, αν και αν ακόμη)
  - συχνά συνοδεύεται από τα: καί, μηδέ, οὐδέ
  - δηλώνει παραχώρηση προς τη σημασία του ρήματος
  - αναλύεται με δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση
- π.χ. Καὶ ἀποσταῖσα πόλις ἀφίξεται εἰς σύμβασιν.
(= Και ας αποστατήσει η πόλη θα έρθει σε συμφωνία)

Τροπική:

- απαντά σε χρόνο συνήθως ενεστώτα
  - δέχεται άρνηση οὐ
  - μεταφράζεται:
- α) αν δεν έχει άρνηση με τροπικό επίρρημα ή με τροπική μετοχή της νέας ελληνικής (με κατάληξη δηλαδή -οντας ή -ώντας) ή με το καθώς + ρήμα.
β) αν έχει άρνηση με τη φράση: χωρίς να + ρήμα
- δεν αναλύεται σε δευτερεύουσα πρόταση
- π.χ. Εἰσὶ δὲ τινες τῶν Χαλδαίων, οἱ ληζόμενοι ζῶσιν.
(= Υπάρχουν μερικοί από τους Χαλδαίους που ζουν ληστεύοντας)

ΑΠΟΛΥΤΗ ΜΕΤΟΧΗ

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ:

Απόλυτη είναι η μετοχή της οποίας το υποκείμενο είναι λέξη που δεν έχει άλλη συντακτική θέση στην πρόταση, αλλά λειτουργεί αποκλειστικά ως υποκείμενο της μετοχής. Η απόλυτη μετοχή τίθεται σε πτώση γενική (γενική απόλυτη) ή αιτιατική (αιτιατική απόλυτη).

Με **γενική απόλυτη** εκφέρεται κάθε επιρρηματική μετοχή προσωπικού ρήματος, εκτός της τελικής:

π.χ.

Κρέοντος **βασιλεύοντος** οὐ μικρὰ συμφορὰ κατέσχε Θήβας. [χρονική]

Αποπλεῖ οἴκαδε **καίπερ** μέσου χειμῶνος **ὄντος**. [εναντιωματική]

Κῦρος δ' οὖν ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς **κωλύοντος**. [τροπική]

Χρημάτων **δεομένης** τῆς Σπάρτης πρὸς πόλεμον, ἐπορεύθη ὁ Ἀγησίλαος εἰς Αἴγυπτον. [αιτιολογική]

Κολαζόντων ὑμῶν τοὺς ἀδικοῦντας ἔσονται οἱ νόμοι καλοὶ καὶ δίκαιοι. [ὑποθετική]

Ν.Ε.: **Ξημερώνοντας** τ' Ἀγιαννίου, λάβαμε τη διαταγή να κινήσουμε πάλι μπροστά. [χρονική]

Με **αιτιατική απόλυτη** εκφέρεται η μετοχή απρόσωπων ρημάτων ή εκφράσεων.

Η μετοχή αυτή τίθεται σε αιτιατική ουδέτερου γένους ενικού κυρίως αριθμού. Η απόλυτη μετοχή σε αιτιατική είναι κυρίως εναντιωματική και σπανιότερα χρονική, αιτιολογική ή υποθετική.

Οι πιο συνηθισμένες μετοχές σε αιτιατική απόλυτη είναι οι ακόλουθες:

ἄδηλον ὄν	εἰρημένον	πρέπον
ἀδύνατον ὄν	ἔξόν	προσῆκον
αἰσχρὸν ὄν	μέλον	προσταχθὲν
γεγραμμένον	μεταμέλον	προστεταγμένον
δέον / δεῖσον	μετὸν	ῥάδιον ὄν
δίκαιον ὄν	οἶόν τε ὄν	τυχόν
δόξαν / δόξαντα	παρασχόν	ὑπάρχον
δυνατὸν ὄν	παρὸν	χρεῶν

π.χ.

Ἐξόν μοι ἴσον λαμβάνειν οὐκ ἐλάμβανον. [εἰ καὶ ἔξῃν: εναντιωματική με Υ: λαμβάνειν]

Παρεκελεύοντο κραυγῇ οὐκ ὀλίγη χρώμενοι, **ἀδύνατον ὄν** ἐν νυκτὶ ἄλλω τῷ σημῆναι. [ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν: αιτιολογική με Υ: σημῆναι]

Παρατήρηση:

Ὡς αιτιατική απόλυτη απαντά, σπάνια, αιτιολογική μετοχή **προσωπικού** ρήματος συνοδευόμενη από τα μόρια ὡς ή ὥσπερ:

π.χ.

Τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἰργουσιν ὡς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἄσκησιν **οὔσαν** τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν κατάλυσιν.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

Οι μετοχές αναλύονται σε ισοδύναμες δευτερεύουσες προτάσεις:

- α. η επιθετική μετοχή σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση,
- β. η κατηγορηματική μετοχή σε δευτερεύουσα ειδική πρόταση και
- γ. η επιρρηματική μετοχή σε αντίστοιχη δευτερεύουσα επιρρηματική πρόταση.

Η κατηγορηματική μετοχή αναλύεται σε δευτερεύουσα πρόταση μόνο όταν εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν αίσθηση, γνώση, μάθηση, μνήμη, δείξη, αγγελία, έλεγχο και μεταφράζεται με το ότι.

Δεν αναλύονται οι τροπικές και οι λοιπές κατηγορηματικές μετοχές.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΠΙΘΕΤΙΚΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

- έναρθρη:

Αναλύεται σε αναφορική πρόταση, που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *ὅς, ἥ, ὃ,* στο γένος και τον αριθμό της μετοχής, αλλά σε ονομαστική πτώση γιατί η αντωνυμία θα λειτουργεί ως υποκείμενο στο ρήμα της αναφορικής πρότασης. Στην κύρια υποκαθιστούμε την μετοχή με δεικτική αντωνυμία (*ἐκεῖνος, οὗτος*) στο γένος, αριθμό και πτώση της μετοχής.

- άναρθρη:

Αναλύεται σε αναφορική πρόταση, που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *ὅς, ἥ, ὃ,* σε ονομαστική και στον αριθμό και το γένος του όρου που προσδιορίζει η αναφορική πλέον πρόταση.

Το ρήμα της αναφορικής πρότασης μπαίνει στον ίδιο χρόνο με την μετοχή και την κατάλληλη έγκλιση ανάλογα με τους κανόνες εκφοράς της αντίστοιχης πρότασης.

π.χ.

α. Αἱ πόλεις διοικοῦνται τοῖς νόμοις **τοῖς κειμένοις**. = Αἱ πόλεις διοικοῦνται τοῖς νόμοις **τούτοις οἱ κείνται**.

β. Ἄπαντες γινώσκομεν **τὰ ὑφ' ὑμῶν ἐψηφισμένα**. = Ἄπαντες γινώσκομεν **ταῦτα ἃ ὑφ' ὑμῶν ἐψηφισμένα εἰσί**.

γ. Ἐπορεύθησαν ἐς Ἀπολλωνίαν, Κορινθίων **οὔσαν** ἀποικίαν. = Ἐπορεύθησαν ἐς Ἀπολλωνίαν, **ἣ ἦν** Κορινθίων ἀποικία.

δ. **Ὁ μὴ δαρεῖς** ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται. = Ἄνθρωπος, **ὃς ἂν μὴ δαρῇ**, οὐ παιδεύεται.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

Η κατηγορηματική μετοχή αναλύεται σε δευτερεύουσα ειδική πρόταση, μόνο όταν εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν αίσθηση, γνώση, μάθηση, μνήμη, δείξη, αγγελία, έλεγχο και μεταφράζεται με το ότι, ακολουθώντας τον κανόνα εισαγωγής και εκφοράς των ανάλογων προτάσεων.

π.χ. **Οὐδένα** οἶδα **μισοῦντα** τοὺς ἐπαινοῦντας. = Οἶδα **ὅτι οὐδεὶς μισεῖ** τοὺς ἐπαινοῦντας.

Ἐγνώ τὴν εἰσβολὴν **ἔσομένην**. = Ἐγνώ **ὅτι** ἡ εἰσβολὴ **ἔσοιτο**.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

Χρονική

Αναλύεται σε χρονική πρόταση ως εξής:

1. Έχει την ακόλουθη μορφή και εκφορά:
  - α) Χρονικός σύνδεσμος + **οριστική** (όταν δηλώνει το πραγματικό)
  - β) Χρονικός σύνδεσμος + **ἂν αοριστολογικό** (συνήθως) + **υποτακτική** (όταν δηλώνει το προσδοκώμενο ή αόριστα επαναλαμβανόμενο στο παρόν και μέλλον)

γ) Χρονικός σύνδεσμος + **ευκτική** (αόριστα επαναλαμβανόμενο στο παρελθόν ή απλή σκέψη)

2. Η επιλογή του κατάλληλου συνδέσμου εξαρτάται από τη μορφή της χρονικής σχέσης μεταξύ της μετοχής και της κύριας πρότασης.
  - ο σύγχρονο: **ότε, όποτε, ενώ, ήνίκα**
π.χ. Εὐθύς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται. = Ὅτε νέοι ἔτι εἰσὶ, τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται.
  - ο προτερόχρονο: **ἐπεὶ, ἐπειδὴ, ἐξ οὗ, ἐξ ὅτου, ἀφ' οὗ, ἀφ' ὅτου**
π.χ. Συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς ἔλεξε τοιάδε. = Ἐπεὶ συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς ἔλεξε τοιάδε.
  - ο υστερόχρονο: **ἕως, μέχρι**

Παρατηρήσεις:

1. Η μετοχή ενεστώτα και παρακειμένου που εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο ισοδυναμούν αντίστοιχα με παρατατικό και υπερσυντέλικο.
2. Αν η μετοχή είναι χρονικοὑποθετική, που δηλώνει το προσδοκώμενο ή την αόριστη επανάληψη σε παρόν και μέλλον αναλύεται με:
ἐπὶ, ἐπειδὴν + υποτακτική του ίδιου χρόνου, αν εκφράζει το προτερόχρονο
ὅταν, ὅπότεν + υποτακτική του ίδιου χρόνου, αν εκφράζει το σύγχρονο
3. Αν η μετοχή είναι χρονικοὑποθετική, που δηλώνει την αόριστη επανάληψη σε παρελθόν αναλύεται με:
ὅτε, ὅποτε + ευκτική στον ίδιο χρόνο

Αιτιολογική

Αναλύεται σε αιτιολογική πρόταση με:

ἐπεὶ, ἐπειδὴ, διότι, ὅτι + οριστική (αν εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου) ή
ἐπεὶ, ἐπειδὴ, διότι, ὅτι + ευκτική του πλαγίου λόγου (αν εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου).
π.χ. Καὶ διὰ τοῦτο ὀργισθεὶς Ἀπόλλων κτείνει Κύκλωπας = Καὶ ἐπεὶ διὰ τοῦτο ὀργίσθη Ἀπόλλων, κτείνει Κύκλωπας.

Η αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας αναλύεται με:

ὡς + οριστική (αν εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου) ή
ὡς + ευκτική του πλαγίου λόγου (αν εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου).
π.χ. Οἱ Κορίνθιοι τροπαῖον ἔστησαν ὡς νενικηκότες. = Οἱ Κορίνθιοι τροπαῖον ἔστησαν ὡς νενικηκότες εἶεν.

Τελική

Αναλύεται σε τελική πρόταση με:

ἵνα + υποτακτική αορίστου (αν εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου) ή
ἵνα + ευκτική του πλαγίου λόγου (αν εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου)
π.χ. Νῦν τοῦτο δεησόμενοι ἤκομεν. = Νῦν ἤκομεν ἵνα τοῦτο δεηθῶμεν.
Τριήρεις ἐπλήρου ὡς βοηθήσων κατὰ θάλατταν. = Τριήρεις ἐπλήρου ἵνα βοηθήσειε κατὰ θάλατταν.

Υποθετική

Αναλύεται σε υποθετική πρόταση ανάλογα με τον λανθάνοντα υποθετικό λόγο που σχηματίζει με το ρήμα της πρότασης. Την μορφή της δηλαδή καθορίζει η απόδοση.

π.χ. Ὅντων βωμῶν, εἰσὶ καὶ θεοί. = **Εἰ εἰσὶ** βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί. (πραγματικό)

Οὐκ ἂν ἦλθον δεῦρο, ὑμῶν μὴ **κελευσάντων**. = Οὐκ ἂν ἦλθον δεῦρο, εἰ ὑμεῖς μὴ **έκελεύσατε**.
(μη πραγματικό)

Νικήσαντες ἀπάντων τούτων ὑμεῖς κύριοι ἔσεσθε. = **Ἐὰν νικήσητε**, ἀπάντων τούτων ὑμεῖς κύριοι ἔσεσθε. (προσδοκώμενο)

Ἐλθόντος τοῦ θανάτου οὐδείς βούλεται ἀποθανεῖν = **Ἐὰν ἔλθῃ** ὁ θάνατος, οὐδείς βούλεται ἀποθανεῖν. (ἀόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον)

Ταῦτα **ποιούντες** τοὺς θεοὺς βοηθοὺς ἔχοιτ' ἄν. = **Εἰ ταῦτα ποιοῖτε**, τοὺς θεοὺς βοηθοὺς ἔχοιτ' ἄν. (απλή σκέψη του λέγοντος)

Ἀντιλέγων τις ὑπὸ τῶν τυράννων ἀπέθνησκε = **Εἰ ἀντιλέγοι** τις, ὑπὸ τῶν τυράννων ἀπέθνησκε. (ἀόριστη επανάληψη στο παρελθόν)

Εναντιωματική

Αναλύεται σε εναντιωματική πρόταση με:

εἰ καὶ + οριστική ἢ ευκτική και

ἔάν, ἄν, ἦν και + υποτακτική ανάλογα με το ρήμα της κύριας.

Οι λέξεις που συνοδεύουν ενίοτε την εναντιωματική μετοχή (καί, καίτοι, καίπερ, καὶ ταῦτα κλπ), δεν περιλαμβάνονται στη δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση.

π.χ. Κυρία γενομένη τοσούτων ἀγαθῶν οὐκ ἐφθόνησεν τοῖς ἄλλοις. = Εἰ καὶ ἐγένετο κυρία τοσούτων ἀγαθῶν οὐκ ἐφθόνησεν τοῖς ἄλλοις.

Ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους καίπερ ὀρῶν οὐκ ἐδίωκεν. = Ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους, εἰ καὶ ὀρώη, οὐκ ἐδίωκεν.

Παραχωρητική

Αναλύεται σε παραχωρητική πρόταση με:

καὶ εἰ + οριστική ἢ ευκτική και

καὶ ἔάν, ἄν, ἦν + υποτακτική ανάλογα με το ρήμα της κύριας.

Αν ὅμως στην κύρια υπάρχει ἄρνηση, τότε η μετοχή αναλύεται σε παραχωρητική πρόταση με:

οὐδ' εἰ, μηδ' εἰ + οριστική ἢ ευκτική ἢ

οὐδ' ἔάν, μηδ' ἔάν + υποτακτική, ανάλογα την εκφορά της κύριας.

Οι λέξεις που συνοδεύουν ενίοτε την παραχωρητική μετοχή (καί, μηδέ, οὐδέ κλπ), δεν περιλαμβάνονται στη δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση

π.χ. Καὶ ἀποστᾶσα πόλις ἀφίξεται εἰς σύμβασιν. = Καὶ ἂν ἀποστῆ ἡ πόλις, ἀφίξεται εἰς σύμβασιν.

Οὐδὲ δις ἀποθανόντες δίκην δοῦναι δύναντ' ἂν ἀξίαν. = Καὶ εἰ δις ἀποθάνοιεν, οὐ δίκην δοῦναι δύναντ' ἂν ἀξίαν.

ΤΑ ΜΟΡΙΑ *άν* και *ώς*

ΤΟ ΜΟΡΙΟ *άν*

Το μόριο *άν* δηλώνει:

- α) μια υπόθεση, η οποία αναφέρεται σαφώς ή λανθάνει ή υπονοείται.
  - β) κάτι που εξαρτάται από περιστάσεις ή προϋποθέσεις ή όρους,
  - γ) το αμφίβολο και ακοθόριστο νόημα μιας πράξης ή μιας ενέργειας, και
- Έτσι το μόριο *άν* διακρίνεται σε:

- A) υποθετικό
- B) δυνητικό,
- Γ) αοριστολογικό
- Δ) ερωτηματικό (σπάνια)

A. ΥΠΟΘΕΤΙΚΟ

Το μόριο *άν* μπορεί να συνδυαστεί και με τον υποθετικό σύνδεσμο *ει* και να σχηματιστεί το *εάν* και με συναίρεση οι τύποι *άν* και *ήν*, που λειτουργούν επίσης ως υποθετικοί σύνδεσμοι.

Συντάσσεται πάντα με υποτακτική.

Εισάγει:

- α) δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις
- β) εναντιωματικές προτάσεις με το *και*, οι οποίες μαζί με την απόδοση σχηματίζουν υποθετικό λόγο που δηλώνει το προσδοκώμενο (= *αν*) ή την αόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον (= *αν*, *όποτε*, *όσες φορές*)

B. ΔΥΝΗΤΙΚΟ

Το δυνητικό *άν* συντάσσεται: οριστική, ευκτική, απαρέμφατο και μετοχή

α. δυνητική οριστική: *άν* + οριστική παρελθοντικού χρόνου

μεταφράζεται: "θα + παρατατικός ή υπερσυντέλικος", "θα μπορούσα να..."

Δηλώνει το δυνατό στο παρελθόν ή το αντίθετο του πραγματικού.

β. δυνητική ευκτική: *άν* + ευκτική οποιουδήποτε χρόνου εκτός του μέλλοντα

μεταφράζεται: "θα + παρατατικός", "θα ήταν δυνατόν να...", "μπορεί να..."

Δηλώνει το δυνατό να πραγματοποιηθεί στο παρόν και στο μέλλον.

γ. δυνητικό απαρέμφατο: *άν* + απαρέμφατο οποιουδήποτε χρόνου (εκτός μέλλοντα)

μεταφράζεται: "θα + παρατατικός"

δ. δυνητική μετοχή: *άν* + μετοχή (εκτός τελικής και υποθετικής)

μεταφράζεται: "θα + παρατατικός"

Παρατηρήσεις:

1. Το δυνητικό *άν* κανονικά ακολουθεί το ρήμα στο οποίο ανήκει. Σπανιότερα, προηγείται όταν: υπάρχει άλλη λέξη ερωτηματική ή αρνητική, ισχυρό επίθετο ή επίρρημα, το γάρ στην οποία δίνεται έμφαση προηγείται κλπ
π.χ. *ό,τι άν τις χρήσαιτο αὐτοῖς.*
(= Σε τι θα μπορούσε κανείς να τους χρησιμοποιήσει)

2. Η οριστική παρατατικού ή αορίστου με το δυνητικό ἄν, στις αποδόσεις των υποθετικών λόγων χρησιμοποιείται για να δηλωθεί το επαναλαμβανόμενο στο παρελθόν .
3. Με δυνητική ευκτική επίσης εκφράζεται:
  - (α) κάτι το πιθανό (ισοδυναμεί με μέλλοντα)
  - (β) γνώμη διατυπωμένη με μετριοπάθεια
  - (γ) ευγενική προσαγή

Γ. ΑΟΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΟ

Συντάσσεται με υποτακτική και σπανιότατα με ευκτική.

Το συναντάμε σε δευτερεύουσες πλάγιες ερωτηματικές, αναφορικές παραβολικές, αναφορικές υποθετικές, χρονικές υποθετικές και σπανίως σε τελικές με τους συνδέσμους όπως ως και σε πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις.

Μεταφράζεται "τυχόν", "ίσως" ή μένει αμετάφραστο.

Δηλώνει την αοριστία ως προς το πρόσωπο ή το πράγμα που ενεργεί (υποκείμενο: όποιος κι αν, ό,τι δήποτε κι αν), την ενέργεια (το ρήμα), τον χρόνο (επιρρηματικοί προσδιορισμοί του χρόνου: όπουδήποτε κι αν, όταν, όποτε κι αν) ή την ποιότητα (επιρρηματικοί προσδιορισμοί του τρόπου ή του ποσού: όπως κι αν,όσο κι αν)

Παρατηρήσεις :

1. Τίθεται μετά από χρονικούς συνδέσμους και αναφορικές αντωνυμίες και επιρρήματα και σχηματίζει δευτερεύουσες χρονικούποθετικές και αναφορικούποθετικές προτάσεις αντιστοίχως.
2. Με τους χρονικούς συνδέσμους: *ότε, όποτε, έπει, έπειδή*, συγχωνεύεται και σχηματίζει τους χρονικούποθετικούς συνδέσμους: *όταν, όπόταν, επάν ή επήν, έπειδάν*.

Δ. ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΟ

Συντάσσεται με υποτακτική.

Εισάγει δευτερεύουσες πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις ολικής άγνοιας.

π.χ. Σκέψασθαι ἄν ἀρέσκη τὸ λεχθέν.

(= Αναρωτηθείτε αν είναι αρεστό αυτό που ειπώθηκε)

ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1. Κάποιες φορές παρατηρείται παράλειψη του μορίου ἄν, όταν υπάρχει σε προηγούμενη πρόταση.
2. Κάποιες φορές παρατηρείται επανάληψη του μορίου ἄν, όταν ανάμεσα σ' αυτό και το ρήμα παρεμβάλλεται άλλη φράση.
3. Το μόριο ἄν μετατίθεται όταν:
  - α. Με τα ρήματα *δοκῶ, φημί, οἶδα* το ἄν αποχωρίζεται από το απαρέμφατο στο οποίο ανήκει.
  - β. Στη φράση *οὐκ οιδ' ἄν εἰ και οὐκ ἄν οιδ' εἰ*, το ἄν έχει μετατεθεί από την επόμενη πρόταση στην οποία ανήκει.

ΤΟ ΜΟΡΙΟ ὡς

Το μόριο ὡς μπορεί να λειτουργήσει ως σύνδεσμος, ως επιφώνημα, ως καταχρηστική πρόθεση, ως επιτακτικό μόριο, ως επίρρημα ενώ πολύ συχνά συνοδεύει μετοχή, απαρέμφατο ή ουσιαστικό.

α) υποτακτικός σύνδεσμος

Εισάγει δευτερεύουσες προτάσεις:

- **ειδικές:** εκφράζει υποκειμενική άποψη , μετά από ρήματα γνωστικά, λεκτικά, κτλ μεταφράζεται: "πως,κατά τη γνώμη..." (ὡς ἄρα = ότι τάχα)

π.χ. Λέγει γὰρ ὡς οὐδέν ἐστιν ἀδικώτερον φήμης.
(= Λέει ὅτι τίποτε δεν εἶναι πιο ἀδικο ἀπὸ τὴ φημολογία.)

- **αιτιολογικές:** υποκειμενικής αιτιολογίας, μετά ἀπὸ ῥήματα ψυχικοῦ πάθους, μεταφράζεται "γιατί" (τάχα)
- **πλάγιες ἐρωτηματικές**
- **χρονικές**
- **τελικές**
- **συμπερασματικές** (= Ὡστε να)

Σημείωση: ὡς + ἀπαρέμφατο μετὰ ἀπὸ τα συγκριτικά, λειτουργεῖ ὡς β' ὅρος σύγκρισης (ἀσύμμετρη σύγκριση)

π.χ. Ἐχουσιν τὰς ἀσπίδας μείζονας ἢ ὡς οῤᾶν
(= Ἐχουν τις ἀσπίδες μεγαλύτερες ἀπ' ὅσο πρέπει ὥστε να βλέπουν)

- **αναφορικές παραβολικές**
μεταφράζεται: "ὅπως" καὶ δηλώνει τρόπο, συχνὰ ἀκολουθεῖ τὸ ἐπίρρημα οὕτω

β) αιτιολογικός παρατακτικός σύνδεσμος

Μπαίνει στην ἀρχὴ κύριων προτάσεων κρίσης:

π.χ. Ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἐνὸς ἡΐδιον ἀκούσαμε ἢ σοῦ τε καὶ Πρωταγόρου διαλεγομένων.
(= Διότι ἐγώ...)

γ) εμφαντικό επιφώνημα

Μπαίνει στην ἀρχὴ επιφωνηματικῶν προτάσεων:

π.χ. Ὡς υπερδέδοικά σου.
(= Πόσο πολὺ φοβάμαι για σένα.)

δ) Συνοδεύει:

- **αιτιολογική μετοχή:**
π.χ. Καὶ ὡς προθυμοτάτοις οὓσιν μῖν χάριν εἴσεται Κῦρος.
(= Ο Κῦρος θα σας χρωστά ευγνωμοσύνη γιατί ἔχει τὴ γνώμη ὅτι εἶστε προθυμότατοι)
- **τελική μετοχή, σε μέλλοντα μετὰ ἀπὸ ῥήματα κίνησης:**
π.χ. Ὁ δὲ συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν.
(= Αὐτὸς συλλαμβάνει τὸν Κῦρον για να τὸν σκοτώσει.)
- **ἀπόλυτο ἀπαρέμφατο:**
π.χ. Ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὡς εἰπεῖν, ὡς συνελόντι εἰπεῖν
(= Για να το πω ἔτσι)
- **Κατηγορούμενο τοῦ αντικειμένου:**
π.χ. Ἐμὲ δ' οὐχ ὡς πρεσβευτὴν κρίνουσιν, ἀλλ' ὡς ἐγγυητὴν Φιλίππου καὶ τῆς εἰρήνης.
(= Εμένα λοιπὸν ὄχι ὡς πρέσβη κρίνουν, ἀλλὰ ὡς ἐγγυητὴ τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς εἰρήνης.)

ε) καταχρηστική πρόθεση:

- **με ἀριθμητικό, σχηματίζοντας ἐμπρόθετο προσδιορισμὸ που δηλώνει ποσὸ κατὰ προσέγγιση:**
π.χ. Ἀσπίδας ἔλαβον ὡς διακοσίας.
(= Ἐλαβαν ἀσπίδες περίπου διακόσιες)
- **με αιτιατική προσώπου σχηματίζοντας ἐμπρόθετο προσδιορισμὸ που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο:**
π.χ. Γράμματα ἔπεμψε ὡς Ἀλέξανδρον.
(= Γράμματα ἔστειλε προς τὸν Ἀλέξανδρο)

στ) επιτακτικό μόριο

με επίθετο ή επίρρημα θετικού ή υπερθετικού βαθμού με τη σημασία του "όσο γίνεται", "όσο το δυνατόν":

π.χ. Σκέψασθε δὴ ὡς καλῶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

(= Σκεφτείτε όσο το δυνατό καλύτερα, ἄνδρες Ἀθηναῖοι)

ζ) δεικτικό επίρρημα τονισμένο

και μεταφράζεται «έτσι»:

π.χ. Καὶ ὡς, Οὐδ' ὡς

η) ὡς + εμπρόθετος προσδιορισμός του σκοπού, μετά από ρήματα κίνησης:

π.χ. Ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ὡς εἰς ναυμαχίαν.

(= Στο λιμάνι παρατάσσονταν σα για να ναυμαχία.)

θ) σε εκφράσεις ή προτάσεις:

Ὡς ἐμοί, Ὡς ἔοικε = "όπως μου φαίνεται", κτλ.

ΟΙ ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

A. Η Παράθεση

Η παράθεση είναι το ουσιαστικό ή το ονοματικό σύνολο, που προσδιορίζει κάποιο άλλο ουσιαστικό και συμφωνεί με αυτό ως προς το γένος, τον αριθμό και την πτώση. Αποδίδει στον όρο δίπλα στον οποίο (τίθεται), «παρατίθεται», ένα κύριο ή γνωστό γνώρισμα. Η παράθεση είναι έννοια ευρύτερη, γενικότερη από αυτήν την οποία προσδιορίζει, αναλύεται (επομένως μεταφράζεται) με αναφορική πρόταση και ακολουθεί μετά τον προσδιοριζόμενο όρο.

α. Παράθεση μπορεί να δεχθούν:

1. Ουσιαστικά:

π.χ. **Ὅμηρος, ὁ ποιητής**, τυφλός ἦν.

2. Αντωνυμίες:

π.χ. Καὶ **ἡμεῖς, οἱ στρατηγοί**, [...] ἠχθόμεθα τε τοῖς γεγενημένοις.

3. Ολόκληρη πρόταση:

Ὅταν η παράθεση προσδιορίζει το περιεχόμενο μιας ολόκληρης πρότασης, και όχι έναν όρο, προτάσσεται, προηγείται της πρότασης και ονομάζεται **προεξαγγελτική παράθεση**. Ως προεξαγγελτικές παραθέσεις χρησιμοποιούνται λέξεις, φράσεις ή και ολόκληρες προτάσεις, όπως:

- ο τὸ πάντων δεινότατων (το πιο τρομερό απ' όλα, το πιο σπουδαίο)
- ο τὸ ἐναντίον / τούναντίον (το αντίθετο)
- ο τὸ ἔσχατον / τὸ τελευταῖον
- ο τὸ θαυμαστότερον (το πιο παράδοξο)
- ο τὸ κοινότερον (το πιο πρωτοφανές)
- ο τὸ λεγόμενον (ὅπως συνήθως λέμε)
- ο τὸ πάντων μέγιστον (το μεγαλύτερο απ' όλα, το πιο σπουδαίο)
- ο σημείον δέ , τεκμήριον δέ (απόδειξη)
- ο τὸ τοῦ Ὀμήρου (ὅπως λέει ο Όμηρος)
- ο τὸ τῆς παροιμίας (ὅπως λέει η παροιμία)
- ο ὃ δὲ πάντων δεινότατόν ἐστι (πράγμα το οποίο είναι πιο φοβερό απ' όλα)
- ο τὸ ἀλογώτατον (το πιο παράλογο)
- ο τὸ κάλλιστον κλέος (η σπουδαιότερη φήμη)

π.χ. Καὶ τὸ πάντων δεινότατον, ὑμεῖς μὲν τοῦτον οὐ προὔδοτε, [...] οὗτος δ' ὑμᾶς νυνὶ προδέδωκεν.

π.χ. Καὶ τὸ μέγιστον, ἐφοβοῦντο μὴ ξυντρίψωσιν τὰς ναῦς.

π.χ. Τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἐορτῆς ἤκομεν.

β. Η παράθεση μπορεί να έχει τις εξής μορφές:

1. Μια ιδιαίτερη μορφή παράθεσης είναι η **επιμεριστική παράθεση**. Σύμφωνα με αυτή μια γενική έννοια επιμερίζεται σε ειδικότερα μέρη. Συνήθεις επιμεριστικές παραθέσεις είναι:

ὁ μὲν ... ὁ δὲ ...

πολλοὶ μὲν ... πολλοὶ δὲ ...

οὔτοι μὲν ... οὔτοι δὲ ...

ἄλλος ... ἄλλοθεν ...

ἕκαστος

ἕτερος

π.χ. Ἐκαστος γὰρ ὑμῶν εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπωλεῖον, ὁ δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ' ὅποι ἂν τύχη.

2. Κάποιες φορές η παράθεση μπαίνει σε πτώση γενική, ενώ η λέξη που προσδιορίζει βρίσκεται σε άλλη πτώση. Τότε λέγεται **γενική παραθετική** και προσδιορίζει:
  - i. Επίθετα που ισοδυναμούν με γενική ουσιαστικού και δηλώνουν προέλευση, καταγωγή ή ύλη, όπως τα επίθετα πατρῶος [του πατρός], μητρῶος [τῆς μητρός], Αθηναῖος [ἐξ Αθηνῶν], χρυσοῦς [ἐκ χρυσοῦ] κ.α.
π.χ. Παππῶν **ὄνομα** εἶχεν, **τοῦ** ἐμοῦ **πατρός**.
  - ii. Τις κτητικές αντωνυμίες ἡμέτερος, ὑμέτερος, σφέτερος
π.χ. Τὰ ἡμέτερα **αὐτῶν** τέκνα.
  - iii. Άλλες μορφές παράθεσης:
Ὡς παράθεση μπορεί να τεθεί στο λόγο και μια δευτερεύουσα αναφορική – ονοματική πρόταση
π.χ. **Ξενοφῶν** ἔγραψε, **ὄς στρατηγὸς ἦν**.

B. Η Επεξήγηση

Η επεξήγηση είναι το ουσιαστικό ή κάθε ουσιαστικοποιημένη λέξη που προσδιορίζει κάποιο άλλο ουσιαστικό και συμφωνεί με αυτό ως προς το γένος, τον αριθμό και την πτώση. Η επεξήγηση διασαφηνίζει και επεξηγεί την αόριστη και γενική έννοια του όρου τον οποίο προσδιορίζει. Είναι έννοια ειδικότερη από τον προσδιοριζόμενο όρο. Στη μετάφραση η επεξήγηση μπορεί να αποδοθεί με το «δηλαδή». Η επεξήγηση συνήθως έπεται του προσδιοριζόμενου όρου και χωρίζεται από αυτόν με κόμμα.

Η επεξήγηση μπορεί να έχει τις εξής μορφές:

1. Ουσιαστικό:
π.χ. Λαβόντες **δύο** τριήρεις, **Κορινθίαν** καὶ **Ἀνδριαν**, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν κατακρημνήσειαν.
(= Αφού κατέλαβαν δύο τριήρεις, της Κορίνθου και της Άνδρου, γκρέμισαν από αυτές τους άνδρες).
2. Απαρέμφατο.
  - i. Έναρθρο:
π.χ. Τοῦτο ἐστὶ **τὸ ἀδικεῖν**, **τὸ** πλεόν τῶν ἄλλων **ζητεῖν** ἔχειν.
(= Αυτό είναι αδικία, το να ζητάς να έχεις περισσότερα από τους υπόλοιπους).
  - ii. Αναρθρο:
π.χ. **Δύο** μάλιστα οἱ τῶν Περσῶν παῖδες ἐδιδάσκοντο, **ἄρχειν** τε καὶ **ἄρχεσθαι**.
(= Δύο πράγματα διδάσκονταν ιδιαίτερα τα παιδιά των Περσών, και να εξουσιάζουν και να εξουσιάζονται).
3. Δευτερεύουσα ονοματική πρόταση.
  - i. Ειδική πρόταση:
π.χ. Καὶ ἔλεγον οἱ Αθηναῖοι **ταῦτα**, **ὅτι οὐκ ὀρθῶς αἱ σπονδαὶ γένοιτο**.
(= Και ἔλεγαν οι Αθηναῖοι αυτά, ὅτι δηλαδή δε γίνονταν σωστά οι συνθήκες).
  - ii. Ενδοιαστική πρόταση:
π.χ. Οὐ **τοῦτο** ἐφοβεῖτο, **μή** τινες **πορεύσειντο ἐπὶ τὴν ἐκείνου δύναμιν**.
(= Δε φοβόταν αυτό, μήπως δηλαδή κάποιιοι στρέφονταν ενάντια στη δύναμή του).
  - iii. Πλάγια ερωτηματική πρόταση:
π.χ. Νόμῳ οὐ **τοῦτο** μέλει, **ὅπως ἐν** **τι** γένος ἐν πόλει **διαφερόντως** εὖ **πράξει**.
(= Μέλημα του νόμου δεν είναι αυτό, πως δηλαδή θα ζει στην πόλη εξαιρετικά καλά μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα).
  - iv. Αναφορική πρόταση:
π.χ. Εἴτ' οὐκ αἰσχύνεσθε, εἰ μηδὲ **ταῦτα**, **ἃ πάθοιτ' ἄν**, νῦν καιρὸν ἔχοντες οὐ **τολμήσετε**;

(= Ἐπειτα δε ντρέπεστε, εἴν οὔτε αὐτά, τα οποία δηλαδή θα παθαίνατε, τώρα ενώ ἔχετε ευκαιρία, δε θα κάνετε;).

4. Δευτερεύουσα επιρρηματική πρόταση.
  - i. Αιτιολογική πρόταση:
π.χ. Διὰ **τοῦτο** κρίνεται, **ὅτι παρὰ τοὺς νόμους** δημηγορεῖ.
(= Για αυτό κρίνεται, επειδή μιλά δημόσια αντίθετα με τους νόμους).
  - ii. Τελική πρόταση:
π.χ. **Τούτου ἔνεκα** ταῦτα ἐποίησεν, **ἵνα δοκῆ ἀγαθὸς εἶναι**.
(= Γι' αυτό το λόγο ἔκανε αὐτά, για να φανεί δηλαδή ὅτι εἶναι ἐνάρετος).
5. Επίθετο:
π.χ. **Τὸ** τῆς πόλεως **ἦθος** ἴδοι ἄν τις τοιοῦτον ὄν, **ἄψευδές** καὶ **χρηστόν**.
(= Το ἦθος της πόλης θα μπορούσε να δει κανείς ὅτι εἶναι τέτοιο, δηλαδή εὐλικρινές και ἐνάρετο).
6. Μετοχή, δεικτική αντωνυμία, επίρρημα ἢ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς ὡς ἐπεξήγηση κυρίως των επιρημάτων **ᾧδε, οὕτω, οὕτως**:
π.χ. Ταύτην τὴν ἡμέραν **οὕτως** ἐπορεύθησαν, τὰ μὲν τοι **μαχόμενοι** τὰ δὲ καὶ **ἀναπαυόμενοι**.
(= Αὐτή την ἡμέρα ἔτσι προχώρησαν, δηλαδή ἀφ' ἐνός με το να ἀγωνίζονται, και ἀφ' ἐτέρου με το να ἀναπαύονται).
π.χ. Οἱ Ἀθηναῖοι **ἀμφοτέρωθεν**, **ἔκ τε γῆς** καὶ **ἐκ θαλάττης**, ἡμύνοντο.
(= Οἱ Ἀθηναῖοι και ἀπὸ τα δύο μέρη ἀμύνονταν, δηλαδή και ἀπὸ τη στεριά και ἀπὸ τη θάλασσα).
7. Γενική πτώση ουσιαστικού:
Σπάνια η ἐπεξήγηση μπαίνει σε πτώση γενική (γενική ἐπεξηγηματική), ὅταν ἔχουμε ἐπεξήγηση γεωγραφικῶν ὀρων:
π.χ. Τὸ ὄρος τῆς **Ἰστώνης**.
Ἡ πόλις **τῶν Ἀθηνῶν**.

Παρατηρήσεις:

1. Στις φράσεις «ἔχω ὄνομα», «λαμβάνω ἐπωνυμίαν», η ἐπεξήγηση που ἀκολουθεῖ βρίσκεται σε ονομαστική πτώση
π.χ. Ἔχω ὄνομα **Σιμωνίδης**.
2. Μερικές φορές η ἐπεξήγηση μπορεί να συνοδεύεται ἀπὸ το ρῆμα λέγω (= ἐννοῶ, θέλω να πω) ὁπότε ἐκφέρεται σε πτώση αιτιατική ὡς ἀντικείμενο του ρήματος (σπανιότερα στην πτώση του ουσιαστικού που ἐπεξηγείται).
π.χ. Προσέκρουσα ἀνθρώπῳ πονηρῷ, **Ἀνδροτίωνα** λέγω.
(= Φιλονίκησα με κακοήθη, δηλαδή τον Ἀνδροτίωνα).
π.χ. Τὸν παῖδα δείξει μητρὶ, τ' **Εριβοία** λέγω.
(= Θα δείξει το παιδί στην μητέρα, δηλαδή την Εριβοία).

Γ. Ο επιθετικός προσδιορισμὸς

Επιθετικός προσδιορισμὸς ονομάζεται ο ὁμοιόπτωτος προσδιορισμὸς που ἀποδίδει μια μόνιμη ιδιότητα στο ουσιαστικό που προσδιορίζει. Ο επιθετικός προσδιορισμὸς συμφωνεῖ με το ουσιαστικό που προσδιορίζει σε γένος, ἀριθμὸ και πτώση και συνήθως συνοδεύεται ἀπὸ ἄρθρο.

Ο επιθετικός προσδιορισμὸς μπορεί να ἔχει τις ἐξῆς μορφές:

1. Επίθετο:
π.χ. Οὐδ' ἀναμείναντες **τὸν αὐτόματον** θάνατον.
2. Αντωνυμία:
π.χ. **Οἱ ἡμέτεροι** πρόγονοι

3. Αριθμητικό:
π.χ. **Χίλιοι** στρατιῶται απέθανον.
4. Επιθετική Μετοχή:
π.χ. **Τὸν νομιζόμενον** λόγον εἶπειν.
5. Ουσιαστικό, που δηλώνει ηλικία, εθνικότητα, επάγγελμα, αξίωμα:
π.χ. Ἄνδρες **Ἀθηναῖοι** π.χ. Ἄνδρες **δικασταὶ**
6. Κύριο γεωγραφικό όνομα με άρθρο, όταν αυτό μπαίνει μπροστά από τον όρο που προσδιορίζει και συμφωνεί μ' αυτό στο γένος και στον αριθμό:
π.χ. **Τὸ Θριάσιον** πεδῖον
7. Επίρρημα ή εμπρόθετος προσδιορισμός με άρθρο:
π.χ. **Ἡ ἄγαν** ἐλευθερία εἰς δουλείαν μεταβάλλει.
8. Γενική πτώση ουσιαστικού ή αντωνυμίας με άρθρο:
π.χ. **Οἱ τῶν Ἀθηναίων** πρέσβεις
9. Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση:
π.χ. Ἔλαβεν ὀπλίτας, **οἱ πάντες ἀγαθοὶ ἦσαν**.

Δ. Ο κατηγορηματικός προσδιορισμός

Κατηγορηματικός προσδιορισμός ονομάζεται ο προσδιορισμός που αποδίδει μια παροδική ιδιότητα στο ουσιαστικό που προσδιορίζει. Ο κατηγορηματικός προσδιορισμός συμφωνεί με το ουσιαστικό που προσδιορίζει σε γένος, αριθμό και πτώση και χρησιμοποιείται χωρίς άρθρο.

Ο κατηγορηματικός προσδιορισμός μπορεί να έχει τις εξής μορφές:

1. Επίθετο:
π.χ. Ἀγησίλαος δὲ μάλα **φαιδρῶ τῷ προσώπῳ** ἀπαγγεῖλαι τῷ Τισσαφέρνει τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν.
2. Αντωνυμία:
π.χ. **Πᾶσα** ἡ πόλις
3. Επιθετική μετοχή:
π.χ. Ἄμα τῷ **ἡλίῳ ἀνίσχοντι** (φαινόμενο που εξελίσσεται)

Παρατήρηση:

1. Οι λέξεις *πᾶς, ἅπας, σύμπας, ὅλος, μόνος, ἕκαστος, αὐτός, ἄκρος, μέσος, ἔσχατος*, καθώς και οι αντωνυμίες *ἕκαστος, ἑκάτερος, ἕτερος* όταν δεν ἔχουν άρθρο, είναι κατηγορηματικοί προσδιορισμοί. Όταν οι λέξεις όμως αυτές είναι ἑναρθρες, λειτουργούν ως επιθετικοί προσδιορισμοί:
π.χ. **Πᾶσαν** ἔβλαπτε τὴν πόλιν.
π.χ. Γέγραφε δὲ καὶ ταῦτα **ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης** Ἀθηναῖος.
Ενώ οι δεικτικές αντωνυμίες *ἐκεῖνος, -η, -ο - οὗτος, αὕτη, τοῦτο* και *ὄδε, ἦδε*, τότε λειτουργούν πάντοτε ως κατηγορηματικοί προσδιορισμοί.

Διάκριση επιθετικού και κατηγορηματικού προσδιορισμού με βάση το άρθρο.

Επιθετικός Προσδιορισμός

ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ
ὁ ἀγαθὸς ὁ ἀνὴρ
ἀνὴρ ὁ ἀγαθὸς
ἀγαθὸς ἀνὴρ

Κατηγορηματικός Προσδιορισμός

ὁ ἀνὴρ ἀγαθὸς
ἀγαθὸς ὁ ἀνὴρ

ΟΙ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Οι ετερόπτωτοι ονοματικοί προσδιορισμοί προσδιορίζουν ονόματα ή άλλες λέξεις που έχουν θέση ονόματος (ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, αριθμητικό) και βρίσκονται σε διαφορετική από αυτό πτώση. Δηλώνουν τη σχέση μεταξύ προσδιοριζόμενου και προσδιορισμού και βρίσκονται σε μια από τις πλάγιες πτώσεις, **γενική, δοτική, αιτιατική**.

Ετερόπτωτοι προσδιορισμοί

α) Σε γενική

- Κτητική
- Δημιουργού
- Διαιρετική
- Ύλης
- Περιεχομένου
- Ιδιότητας
- Αξίας ή ποσού
- Αιτίας
- Υποκειμενική
- Αντικειμενική
- Συγκριτική:
π.χ. Πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἀπέπλεον ὡς ἐδύνατο. [διαιρετική]
Ἐζήτει εἶναι κύριος ἀπάντων. [αντικειμενική]

β) Σε δοτική

- Αντικειμενική
- Αναφοράς:
π.χ. Ἔργους φιλόπρονος ἴσθι, μὴ λόγους μόνον. [αναφοράς]

γ) Σε αιτιατική

- Αναφοράς:
π.χ. Διὰ μέσου τῆς πόλεως ῥεῖ ποταμὸς Κύδνος ὄνομα.

A. Η Γενική, ως ετερόπτωτος προσδιορισμός

Η γενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός διακρίνεται στα ακόλουθα είδη:

- **Γενική κτητική.** Φανερώνει τον κτήτορα ή κάτοχο ενός αντικειμένου ή προσώπου. Το ουσιαστικό εκφράζει το κτήμα ή την ιδιότητα, ενώ η γενική τον κτήτορα ή εκείνον που έχει την ιδιότητα.
Συνήθως εξαρτάται:
α) από επίθετα που δηλώνουν συγγένεια, φιλία ή έχθρα: οἰκεῖος, συγγενής, κοινός, ἱερός, ξένος, φίλος, ἐπιτήδειος, εὖνους, ἐχθρός, πολέμιος, ἴδιος κ.α.
β) από αφηρημένα ουσιαστικά: ἀνδρεία, εὐσέβεια, σωφροσύνη, πραότης κ.α.
π.χ. Ὁ ἀγρὸς τοῦ Περικλέους.
- **Γενική δημιουργού.** Φανερώνει το δημιουργό ενός έργου, συνήθως πνευματικού. Συνήθως εξαρτάται από ουσιαστικά όπως: νόμος, ἔργον, λόγος, κατόρθωμα, ἔπος κ.α.
π.χ. Νόμοι Δράκοντος
- **Γενική διαιρετική.** Προσδιορίζει κυρίως λέξεις που δηλώνουν ποσό ή αριθμό και συχνά επίθετα υπερθετικού βαθμού, καθώς και επίθετα και αντωνυμίες ουδετέρου γένους. Δηλώνει ένα σύνολο, μέρος του οποίου είναι το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό. Συνήθως εξαρτάται από λέξεις που φανερώνουν:
α) αριθμό ή ποσό
β) επίθετα ή επιρρήματα υπερθετικού βαθμού.

γ) ονόματα τόπων και πόλεων.

π.χ. Οί νέοι τῶν ὀπλιτῶν

- **Γενική της ύλης.** Φανερώνει την ύλη, από την οποία είναι κατασκευασμένο κάτι.
π.χ. Στέφανος δάφνης.
- **Γενική περιεχομένου.** Φανερώνει το περιεχόμενο από το οποίο είναι κατασκευασμένο κάτι, από τι αποτελείται δηλαδή. Συνήθως εξαρτάται από περιεκτικά ή περιληπτικά ουσιαστικά όπως: ἀγγέλη, πλήθος, ἔθνος, δήμος, βουλή, λαός ὄχλος κ.α.
π.χ. Τὸ πλήθος τῶν Πλαταιῶν.
- **Γενική ιδιότητας.** Ὅπως δηλώνει το ὄνομά της, φανερώνει την ιδιότητα, δηλαδή την ηλικία, το βάρος, το μέγεθος, την κοινωνικά τάξη, την αξία ή οποιοδήποτε άλλο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του που προσδιορίζει. Συχνά μπορεί να συνοδεύεται από ποσοτικό επίθετο ή αριθμητικό.
π.χ. Ἄνηρ μεγίστης ἀρετῆς.
- **Γενική αξίας ή του τιμήματος.** Φανερώνει την ηθική ή υλική αξία του ὄρου που προσδιορίζει. Συνήθως εξαρτάται από:
  - α) επίθετα όπως: ἄξιος, ἀνάξιος, ἀντάξιος, ἀξιόχρεος, ὠνητός, τίμιος, ἄτιμος κ.α.
  - β) επιρρήματα που με τη ίδια ρίζα όπως: ἀξίως, ἀναξίως κ.α.
 π.χ. Θυσία δύο ταλάντων

Παρατήρηση:

Η γενική που εξαρτάται από τα επίθετα ἄξιος, ἀνάξιος και αναφέρεται σε πρόσωπα ονομάζεται γενική αντικειμενική και όχι της αξίας.

π.χ. Περικλῆς ἄξιος μεγίστων τιμῶν ἦν.

- **Γενική αιτίας.** Φανερώνει την αιτία για την οποία γίνεται κάτι. Συνήθως εξαρτάται από:
  - α) ουσιαστικά και επίθετα δικανικά όπως: δίκη, γραφή, ἔγκλημα, κλοπή, ἀγών, αἴτιος, ἀναίτιος, ἔνοχος, ὑπόλογος, κ.α.
  - β) ουσιαστικά και επίθετα που εκφράζουν ψυχικό πάθος όπως: φόβος, ὀργή, λύπη, τάλας, εὐδαίμων κ.α.
 π.χ. Ὑπόδικος κλοπῆς
- **Γενική υποκειμενική.** Φανερώνει το υποκείμενο μιας ενέργειας που εκφράζεται από το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό, αν μετατραπεί σε ρήμα ενεργητικής φωνής.
π.χ. Μετὰ τὴν εἰσβολὴ τῶν Πελοποννησίων (= εἰσβάλλουν οἱ Πελοποννήσιοι)
- **Γενική αντικειμενική.** Φανερώνει το αντικείμενο μιας ενέργειας που εκφράζεται από το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό ή επίθετο, αν μετατραπεί σε ρήμα ενεργητικής φωνής. Εξαρτάται από επίθετα ή ουσιαστικά που δηλώνουν:
  - α) επιμέλεια, μνήμη, επιτυχία, εμπειρία, συμμετοχή και τα αντίθετά τους: ἐπιμελής, ἐπιτυχής, ἔμπειρος, ἄπειρος, μέτοχος, κ.α.
  - β) φειδώ, αρχή – εξουσία, στέρηση και τα αντίθετά τους: φειδωλός, κύριος, ἄρχων, κενός, γυμνός κ.α.
  - γ) χωρισμό και απομάκρυνση, διαφορά, σύγκριση: μόνος, ἔρημος, διάφορος, ἄλλος κ.α.
π.χ. Κρίτων ἦν Σωκράτους ὁμιλητής. (= Ο Κρίτων συναναστρεφόταν τον Σωκράτη)
- **Γενική συγκριτική.** Φανερώνει το πρόσωπο ή το πράγμα με το οποίο συγκρίνεται ένα άλλο ὁμοίό του, αποτελώντας το β' ὄρο της σύγκρισης αυτής. Εξαρτάται από:
  - α) επίθετα συγκριτικού βαθμού
  - β) λέξεις με συγκριτική σημασία, όπως: πρότερος, δεύτερος, ἔτερος, τόσος κ.α.
π.χ. Ἡ ἀρετὴ σεμνοτέρα τῆς κακίας ἐφαίνετο.

Β. Η Δοτική, ως ετερόπλωτος προσδιορισμός

Η δοτική ως ετερόπλωτος προσδιορισμός διακρίνεται στα ακόλουθα είδη:

- **Δοτική αντικειμενική.** Φανερώνει το αντικείμενο μιας ενέργειας που εκφράζεται από το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό ή επίθετο, αν μετατραπεί σε ρήμα ενεργητικής φωνής. Εξαρτάται από επίθετα ή ουσιαστικά που δηλώνουν:
  - α) φιλική ή εχθρική διάθεση: ἐχθρός, ἐνάντιος, πολέμιος, κ.α.
  - β) ευπείθεια ή υποταγή: πιστός, ὑπήκοος κ.α.
  - γ) ακολουθία ή διαδοχή: ἐπόμενος, διάδοχος κ.α.
  - δ) ταυτότητα ή ομοιότητα: παραπλήσιος, ἀνόμοιος, ὅμοιος κ.α.
  - ε) το αρμόζον, το πρέπον: ἀρμόδιος, ἀνάρμοστος, ἀπρεπής κ.α.
 π.χ. Ἐπραττεν ἀκόλουθα τούτοις.
- **Δοτική της αναφοράς.** Φανερώνει αναφορική με τη ισχύει αυτό που εκφράζει το επίθετο. Εξαρτάται από επίθετα, όπως: ἀσθενής, δεινός, καλός, ἱκανός, ἰσχυρός, φοβερός, ταχύς κ.α.

π.χ. Κλέαρχος ἀδύνατος ἦν τῷ σώματι.

Γ. Η Αιτιατική, ως ετερόπλωτος προσδιορισμός.

Η αιτιατική ως ετερόπλωτος προσδιορισμός δηλώνει **αναφορά**. Φανερώνει την ιδιότητα υπό την οποία ισχύει η έννοια του ουσιαστικού ή επιθέτου. Συχνές αιτιατικές της αναφοράς είναι: τὸν ἀριθμόν, τὸ βάθος, τὸ εὖρος, τὸ μέγεθος, τὸ μῆκος, τὸ πλῆθος, τὸ ὕψος κ.α.

π.χ. Κινάδων ἦν νεανίσκος τὸ εἶδος.

ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΕ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ, ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ – ΜΟΡΙΑ

ΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΕ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ, ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ - ΜΟΡΙΑ

α) Σε γενική

- Διαιρετική
- Αναφοράς
- Αξίας
- Αντικειμενική
- Συγκριτική
- Αφετηρίας / χωρισμού
- Αίτας [σε επιφώνημα]:
Αξίως ἡμῶν αὐτῶν ἐπολεμήσαμεν. [αξίας]
Ἡσκήσατε τὰ εἰς τὸν πόλεμον πολὺ μᾶλλον τῶν πολεμίων. [συγκριτική]

β) Σε δοτική

- Αντικειμενική
- Αναφοράς
- Ποσού (μέτρου ή διαφοράς):
Ὅμοίως τούτῳ ἀναμάρτητός εἰμι. [αντικειμενική]

γ) Σε αιτιατική

- Με τα ομοτικά μόρια νή, μά· σχηματίζονται εμπρόθετοι προσδιορισμοί που δηλώνουν επίκληση:
Νή τοὺς θεοὺς συγγνώμην ἔχω ὑμῖν.
- Αναφοράς [σε τροπικά επιρρήματα + ἔχω]:
Εὖ ἔχομεν τὰ σώματα.

Α. Η Γενική. Η γενική, όταν συνοδεύει επιρρήματα, έχει συνήθως τις λειτουργίες και τις σημασίες που διαθέτει όταν συνοδεύει επίθετα, καθώς πολλά επιρρήματα παράγονται από επίθετα ή ως προς τη σημασία τους αντιστοιχούν σε κάποια επίθετα.

Η γενική μετά από επιρρήματα διακρίνεται στα ακόλουθα είδη:

1. **Γενική Διαιρετική.** Συνήθως εξαρτάται από επιρρήματα:
  - α) Τοπικά (ἄνω, πού, όπου, οὔ, οὐδαμοῦ, πανταχοῦ, αὐτοῦ, ἐνταῦθα, ἐνθα, πολλαχοῦ, πόθεν κ.α.)
  - β) Χρονικά (πότε, ὀψέ, πηνίκα, πρωί κ.α.)
  - γ) Ποσοτικά (ἅπαξ, δῖς, τρίς, ποσάκις, πολλάκις, μάλιστα, ἄγαν κ.α.)
π.χ. Οἱ ἐκπεπτωκότες ἔμενον ἔξω τῆς Ἀττικῆς.
2. **Γενική της Αναφοράς.** Συνήθως εξαρτάται από τροπικά επιρρήματα (εὖ, καλῶς, μετρίως, ὡς, πῶς, ἱκανῶς, οὕτως, κ.α.) συνοδευόμενα από τα ρήματα ἔχω, ἤκω, κείμαι.
π.χ. Βασιλεὺς πῶς ἔχει παιδείας;
3. **Γενική της Αξίας.** Συνήθως εξαρτάται από επιρρήματα που έχουν την ίδια ρίζα με επίθετα που συντάσσονται με γενική της αξίας. Τέτοια επιρρήματα είναι : ἀξίως , ἀναξίως, ἀνταξίως κ.α.)
π.χ. Ἀξίως εἶπεῖν τῶν τετελευτηκότων.
4. **Γενική Αντικειμενική.** Συνήθως εξαρτάται από επιρρήματα που έχουν την ίδια ρίζα με επίθετα που συντάσσονται με γενική της αντικειμενική. Τέτοια επιρρήματα είναι : ἀπείρως, ἐμπείρως, ἀμελῶς, ἐπιμελῶς, ἀφειδῶς, ἐγκρατῶς, ἀκρατῶς κ.α.
π.χ. Ἀπείρως εἶχον τῶν πραγμάτων.

5. **Γενική Συγκριτική.** Λειτουργεί ως β' όρος σύγκρισης και εξαρτάται από επιρρήματα συγκριτικού βαθμού.
π.χ. Ὅρων δ' αὐτοὺς λυπομένους μᾶλλον τοῦ προσήκοντος.
6. **Γενική της Αφετηρίας / χωρισμού.** Δηλώνει τοπική ή χρονική αφετηρία, το τοπικό δηλαδή ή το χρονικό σημείο από το οποίο αρχίζει κάτι. Προσδιορίζει επιρρήματα που δηλώνουν απομάκρυνση, χωρισμό ή προσέγγιση, όπως ἔξω, ἐκτός, πόρρω / πρόσω, ἐντός, εἴσω, ἐγγύς, πλησίον, πέραν, μακράν, ἐναντίον, ὀπισθεν, ἐκατέρωθεν, ἀμφοτέρωθεν, μεταξύ, ἔμπροσθεν κ.α.
π.χ. Ἐγγύς τῆς πόλεως.
7. **Γενική της αιτίας.** Η γενική που προσδιορίζει επιφωνήματα είναι γενική της αιτίας. Δηλώνει την αιτία που προκάλεσε την αναφώνηση και προσδιορίζει επιφωνήματα που δηλώνουν λύπη, αγανάκτηση, θαυμασμό, όπως φεῦ, οἴμοι, βαβαί / παπαί, νή, μά και το κλητικό επιφώνημα ᾶ.
π.χ. Οἴμοι τῶν ἐμῶν κακῶν.

Β. Η Δοτική. Η δοτική, που προσδιορίζει επιρρήματα έχει λειτουργίες ανάλογες με τη δοτική που συνοδεύει επίθετα.

Η δοτική μετά από επιρρήματα διακρίνεται στα ακόλουθα είδη:

1. **Δοτική αντικειμενική.** Συνήθως εξαρτάται από επιρρήματα των οποίων το επίθετο συντάσσεται με δοτική αντικειμενική. Τέτοια επιρρήματα είναι: εὐμενῶς, δυσμενῶς, δυσκόλως, χαλεπῶς, ἐπομένως, ἐφεξῆς, ἀκολούθως, ὁμολογουμένως, ὁμοίως, συμφώνως, ἅμα, ὁμοῦ, διαφόρως, ἐναντίως, χρησίμως, πλησίον, πρεπόντως κ.α.
π.χ. Ἄμα τῇ ἡμέρᾳ.
2. **Δοτική της Αναφοράς.** Συνήθως εξαρτάται από τροπικά επιρρήματα (εὖ, καλῶς, μετρίως, ὡς, πῶς, ἱκανῶς, οὕτως, κ.α.) συνοδευόμενα από το ρήμα ἔχω.
π.χ. Καὶ πῶς ἔχετε ταῖς διανοίαις (περὶ τούτων), θεωρήσατε.
3. **Δοτική του ποσού (μέτρου ή της διαφοράς).** Δηλώνει ποσοτική διαφορά και προσδιορίζει επιρρήματα συγκριτικού (σπάνια υπερθετικού) βαθμού, καθώς και επιρρήματα θετικού βαθμού με συγκριτική σημασία (ὀλίγω, πολλῶ, ὅσω, τόσω κ.α.)
π.χ. Θρίβων ὀλίγω πλείους διεβίβασε.

Γ. Η Αιτιατική. Η αιτιατική, που προσδιορίζει επιρρήματα έχει λειτουργίες ανάλογες με τη αιτιατική που συνοδεύει επίθετα.

Η αιτιατική, που προσδιορίζει επιρρήματα διακρίνεται στα ακόλουθα είδη:

1. **Αιτιατική της αναφοράς.** Συνήθως εξαρτάται από τροπικά επιρρήματα (εὖ, καλῶς, μετρίως, ὡς, πῶς, ἱκανῶς, οὕτως, κ.α.) συνοδευόμενα από το ρήμα ἔχω.
π.χ. Ὑγιαίνουσιν οἱ τὰ σώματα εὖ ἔχοντες.
2. **Με αιτιατική συντάσσονται και τα ομοτικά μόρια μά, νή.**
π.χ. Ναὶ μὰ Δία

ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί προσδιορίζουν κυρίως ρήματα και δευτερευόντως επιρρήματα, ονόματα και αντωνυμίες. Εκφέρονται μονολεκτικά ή περιφραστικά και δηλώνουν τόπο, χρόνο, ποσό, τρόπο, μέσο ή όργανο, συνοδεία, αιτία, σκοπό, αναφορά, αποτέλεσμα, εναντίωση ή παραχώρηση, προϋπόθεση ή όρο κ.α.

Ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί λειτουργούν:

1. **Τα επιρρήματα:** καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί.
2. **Οι πλάγιες πτώσεις.**
3. Τα προθετικά σύνολα: **εμπρόθετοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί.**
4. Το **επιρρηματικό** και το **προληπτικό κατηγορούμενο.**
5. Το **απαρέμφατο της αναφοράς** και το **απαρέμφατο του σκοπού** ή του **αποτελέσματος.**
6. **Οι επιρρηματικές μετοχές.**
7. **Οι επιρρηματικές προτάσεις.**

1. Τα επιρρήματα.

Τα επιρρήματα ως καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί δηλώνουν **χρόνο, τόπο, τρόπο** και **ποσό.**

α) Ως καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί **του χρόνου** λειτουργούν τα **χρονικά** επιρρήματα, καθώς και αντωνυμικά επιρρήματα σε -τε, όπως: νύν, αεί, χθές, αύριον, πάλαι, ἄρτι (= μόλις), παραχρῆμα (= αμέσως), πώποτε, οὔποτε, ἐκάστοτε κ.α.

π.χ. Περί δὲ τῶν τοιούτων οὐδεὶς **πώποτ'** αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησεν.

Κατέβην **χθές** εἰς Πειραιᾶ.

β) **Οι καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί τόπου** δηλώνουν:

- i. **Στάση σε τόπο:** εκφράζεται με τοπικά επιρρήματα, πολλά από τα οποία λήγουν σε -θι, -σι, -ου όπως: πανταχόθι (= παντού), Θήβασι (στη Θήβα), ἀλλαχοῦ (= αλλού), οὐδαμοῦ (= πουθενά) κ.α.
π.χ. Ἡ **Ἀθήνησι** στάσις.
Ὁ Πρωταγόρας **αὐτόθι** ἔστιν.
- ii. **Κίνηση προς τόπο (κατεύθυνση):** εκφράζεται με επιρρήματα που λήγουν κυρίως σε -δε, -ζε, -σε, -οι όπως: ἐνθάδε, Ἀθήναζε, ἐκεῖσε, ὅποι κ.α.
π.χ. Θρίβων ἀπῆλθε **οἴκαδε.**
- iii. **Κίνηση από τόπο (αφετηρία, προέλευση):** εκφράζεται με επιρρήματα που λήγουν σε -θεν όπως: ἐντεῦθεν, πανταχόθεν, ἐκατέρωθεν κ.α.
π.χ. Γνοίη ἄν τις **ἐκεῖθεν** τὴν δύναμιν αὐτῶν.
- iv. **Ἡ διά τόπου κίνηση:** εκφράζεται με επιρρήματα που λήγουν σε -η όπως: ὅπη, ταύτη, ἄλλη, οὐδαμῆ κ.α.
π.χ. Ἐτεροι ἄλλη ἔφευγον.

γ) **Οι καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί τρόπου** εκφέρονται με:

- i. Επιρρήματα που λήγουν σε -ως, όπως: δικαίως, εἰκότως, προσηκόντως κ.α.
π.χ. Ἄ τοσαύτην ἔχει χάριν, ὥστ' ἂν καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχη **κακῶς.**
Ἄλλ' ὅπως ἂν τύχωσιν, **οὕτω** χρῆσθαι τοῖς λόγοις εἰώθασιν.
- ii. Επιρρήματα που λήγουν σε -δην, -δον, -ι, -εἰ, -τι, -ξ, όπως:
ἄρδην (= εντελώς), ἀναφανδόν (= φανερά), ἀμισθί, νηποινεῖ (= χωρίς τιμωρία), ἀμαχητί (= χωρίς μάχη), ἐναλλάξ κ.α.
π.χ. Καὶ οἱ μὲν ἐξεληθόντες **πανδημει** ἐς τὸν λειμῶνα παρὰ τὸν Ἄναπον ποταμὸν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ [...].

δ) Ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του ποσού χρησιμοποιούνται τα ποσοτικά και αριθμητικά επιρρήματα, όπως:

λίαν, μάλα, μᾶλλον, πάνυ, ἄγαν, οὐδέν (= καθόλου), ἅπαξ, δίς, πολλάκις κ.α.

π.χ. Ὡσθ' ἅπασιν μὲν βούλεσθαι προσήκει πολλοὺς εἶναι τοὺς ἐκ παιδείας δεινοὺς εἰπεῖν γιγνομένους, **μάλιστα** δ' ὑμῖν.

π.χ. Οὐ **πάνυ** νενόηκα.

Παρατήρηση:

Το επίρρημα μάλιστα, όταν συντάσσεται με αριθμητικά, σημαίνει «περίπου».

π.χ. Κερκυραῖοι τριάκοντα ναῦς **μάλιστα** διέφθειραν.

2. Οι Πλάγιες πτώσεις ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί.

α. Η γενική.

Η γενική ως επιρρηματικός προσδιορισμός διακρίνεται σε:

i. Γενική του χρόνου.

Δηλώνει το χρονικό διάστημα. Ως γενική του χρόνου χρησιμοποιείται κυρίως η γενική ονομάτων που φανερώνουν φυσική υποδιαίρεση χρόνου και μεταφράζεται «κατά τη διάρκεια...», όπως: θέρους, χειμῶνος, χρόνου κ.α.

π.χ. Ἐφυλάττοντο ἱκανοῖς φύλαξι **νυκτός** τε καὶ **ἡμέρας**.

ii. Γενική της αιτίας.

Δηλώνει την αιτία των ρημάτων (ρηματικών τύπων) που προσδιορίζει. Τέτοια είναι:

- ο **Ρήματα ψυχικού πάθους:** ἄγαμαι (θαυμάζω), εὐδαιμονίζω, ἥδομαι, θαυμάζω, οἰκτίρω (λυπάμαι), ὀργίζομαι, κ.α.
- ο **β) Ρήματα δικανικά:** αἰτιῶμαι (κατηγορῶ), καταγιγνώσκω, κατηγορῶ, φεύγω (κατηγοροῦμαι) κ.α.

Παρατήρηση:

Με τα ρήματα αυτά η γενική της αιτίας δηλώνει το έγκλημα για το οποίο κάποιος κατηγορείται ή δικάζεται (ονομάζεται και **γενική του εγκλήματος**).

π.χ. **Ἀσεβείας** φεύγω ὑπὸ Μελήτου.

iii. Γενική της αξίας ή του ποσού.

Προσδιορίζει ρήματα που δηλώνουν αγορά ή πώληση, όπως: ἀγοράζω, ἀνταλλάσσω, πιπράσκω (πουλώ), πωλῶ, τιμῶ (ορίζω ως τιμή), ὠνοῦμαι (αγοράζω) κ.α.

π.χ. **Μείζονος** αὐτὰ τιμῶνται.

iv. Γενική της ποινής ή του τιμήματος.

Προσδιορίζει ρήματα καταδικαστικά όπως: τιμῶμαι (προτείνω ως ποινή), ὑπάγω (καταγγέλλω για έγκλημα που τιμωρείται με), καταγιγνώσκω, καταψηφίζομαι (καταδικάζω / καταδικάζομαι) κ.α.

π.χ. Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνήρ **θανάτου**.

v. Γενική του τόπου (σπαν.).

Η χρήση της είναι περιορισμένη:

π.χ. Θέτις ἀνεδύη **άλός**.

vi. Γενική του σκοπού.

Είναι γενική έναρθρου απαρεμφάτου που εκφράζει το σκοπό της ενέργειας του ρηματικού τύπου που προσδιορίζει.

π.χ. Ἐπεμψαν πρέσβεις **τοῦ λαβεῖν** τ' ἀνδράποδα.

β. Η δοτική.

Η δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός διακρίνεται σε:

i. Δοτική της αιτίας.

Δηλώνει την αιτία και προσδιορίζει ρήματα ψυχικού πάθους.

π.χ. Χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασι.

ii. Δοτική του τόπου.

Εκφέρεται με:

α) Δοτική τοπωνυμίων, όπως Δελφοῖς, Ἐλευσῖνι, Ἴσθμοι, Μαραθῶνι, κ.α. και δηλώνει στάση σε τόπο.

β) Δοτικοφανή επιρρήματα, δηλαδή τη δοτική ονομάτων και δηλώνουν στάση σε τόπο ή κίνηση διαμέσου ενός τόπου (διέλευση), όπως: ἄλλη (αλλού, από αλλού), ἧ / ὄπη (όπου, από όπου), ταῦτη (εδώ, μέσα από αυτό το μέρος), τῆδε (σ'αυτό εδώ το μέρος) κ.α.

π.χ. Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη Μήδων πρὸς Ἀθηναίους.

iii. Δοτική του χρόνου.

Τέτοιες είναι οι δοτικές ονομάτων εορτών, (όπως Ἐλευσινίοις, Παναθηναίοις) και οι δοτικές ονομάτων που δηλώνουν χρόνο, όπως: ἔτει, ἡμέρα, θέρει, μηνί, νυκτί, χρόνω, τῆ προτεραία, τῆ ὑστεραία.

π.χ. Τετάρτη δὲ ἡμέρα καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδίον.

iv. Δοτική της συνοδείας

Προσδιορίζει κυρίως ρήματα που δηλώνουν κίνηση.

π.χ. Ἐπορεύοντο τρισχιλίους ὀπλίταις.

v. Δοτική της αναφοράς.

Συντάσσεται με ρήματα που δηλώνουν σύγκριση, διαφορά, υπεροχή και μεταφράζεται με τα «ως προς», «σε».

π.χ. Ἐλένη καὶ τῷ γένει καὶ τῷ κάλλει πολὺ διήνεγκεν.

vi. Δοτική του οργάνου ή του μέσου.

Δηλώνει το ὄργανο, (κάτι υλικό) ή το μέσο (κάτι αφηρημένο, τη βοήθεια) με το οποίο γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα.

π.χ. Ἦν δὲ ᾠκοδομημένον (τὸ τεῖχος) πλίνθοις (Δοτική του οργάνου).

Αἱ μάχαι κρίνονται ταῖς ψυχαῖς (Δοτική του μέσου).

vii. Δοτική του τρόπου.

Εκφέρεται με τα δοτικοφανή επιρρήματα τρόπου, όπως:

λόγω, ἔργω, δημοσίᾳ, σιγῆ, φύσει κ.α.

π.χ. Οἱ δὲ βάρβαροι [...] πολλῆ βοῆ καὶ θορύβῳ προσέκειντο.

viii. Δοτική του ποσού (του μέτρου ή της διαφοράς).

Συντάσσεται με επιρρήματα ή άλλες λέξεις που έχουν συγκριτική σημασία, όπως: πολλῶ, ὀλίγῳ, τοσούτῳ κ.α.

π.χ. Πολλῶ κρείττον ἔστιν ἐμφανῆς φίλος ἢ χρυσὸς ἀφανῆς.

γ. Η αιτιατική.

Η αιτιατική ως επιρρηματικός προσδιορισμός διακρίνεται σε:

i. Αιτιατική της αναφοράς.

Προσδιορίζει κυρίως ρήματα που σημαίνουν ομοιότητα ή διαφορά. Ως αιτιατικές της αναφοράς χρησιμοποιούνται οι παρακάτω λέξεις και εκφράζονται με τα «ως προς», «σε»:

τὸ γένος, τὸ μέγεθος, τὸ ἐπί σε (= ὅσο εξαρτάται ἀπὸ σένα), τὸ πάλαι, τὴν φύσιν κ.α.

π.χ. Διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν.

ii. Αιτιατική του χρόνου.

Συνήθεις αιτιατικές του χρόνου είναι οι παρακάτω:

ἔτος, τὸ νῦν, τὸ πρῶτον, τὸ πάλαι, ἡμέραν κ.α.

π.χ. Αἰ δὲ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσονται.

iii. **Αιτιατική του τόπου.**

Ὡς αιτιατικές του τόπου χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα ουσιαστικά, ὅπως: σταδίου, μακρὰν, πλοῦν, ὁδὸν κ.α.

π.χ. Τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥάστην ὁδὸν ἄξω σε.

iv. **Αιτιατική του τρόπου.**

Συνήθεις αιτιατικές του τρόπου είναι:

δίκην, δωρεάν, τὴν εὐθειάν, τρόπον τινὰ κ.α.

π.χ. Τὸν αὐτὸν τρόπον ὑμεῖς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἰκεῖτε τὴν πόλιν.

v. **Αιτιατική της αιτίας.**

Προσδιορίζει ρήματα δικανικής σημασίας, ψυχικού πάθους ἢ ἄλλα των οποίων ἡ ενέργεια χρειάζεται αιτιολόγηση. Οἱ μοναδικές αιτιατικές της αιτίας (χωρὶς πρόθεση) εἶναι τέσσερις:

τι, ὅ,τι, τοῦτο, ταῦτα.

π.χ. Τοῦτο ἄχθεσθε.

vi. **Αιτιατική του σκοπού.**

Εκφέρεται με το ουδέτερο δεικτικής, αναφορικής ἢ ερωτηματικής αντωνυμίας και συντάσσεται κυρίως με ρήματα κίνησης.

π.χ. Ἡρωτῶντο ὅ,τι ἤκοιεν.

vii. **Αιτιατική της ποινής.**

Συντάσσεται με ρήματα που ἔχουν τη σημασία του «καταδικάζω».

π.χ. Ἀθηναῖοι Σωκράτους θάνατον κατέγνωσαν.

3. Οι Επιρρηματικοί Προσδιορισμοί.

Δηλώνουν επιρρηματικές σχέσεις ὅπως:

αιτία, τρόπο, τόπο, ποσό, χρόνο, σκοπό, αναφορά, συνοδεία, ὄργανο, μέσο, ὄρο, συμφωνία, ἐναντίωση, διαφορά, κατάσταση, ἐνώπιον, ἀφετηρία, προέλευση, ἐξάρτηση, καταγωγή, προσθήκη, υπεράσπιση, ωφέλεια, χωρισμό, ἐξαίρεση, φιλική ἢ ἐχθρική διεύθυνση κ.α.

π.χ. Ἐκ τῆς πόλεως ἀπῆλθεν (ἀφετηρία).

Ταῦτα ἐπὶ τοῖς δικασταῖς ἔλεγεν (ἐνώπιον).

Οὐδεὶς εὐτύχησε διὰ βίου (χρόνο).

Τοῦτο κατ' ἐμοῦ ἔλεξεν (ἐναντίωση).

Ἀγησίλαος ἐν τούτοις ἦν (κατάσταση).

Πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει (υπεράσπιση).

Πρὸς τούτοις μανθάνουσι καὶ τοξεύειν (προσθήκη).

Ἐφ' ὑμῖν ἐστι τούτους κολάζειν (ἐξάρτηση).

Ἦλθε παρὰ Κυαξάρου ἄγγελος (προέλευση).

4. Το επιρρηματικό και προληπτικό κατηγορούμενο.

Το επιρρηματικό και το προληπτικό κατηγορούμενο δηλώνουν το μεν πρῶτο τόπο, τρόπο, χρόνο, σκοπό, τάξη και σειρά, ἐνῶ το δεύτερο δηλώνει το σκοπό.

π.χ. Ἄσμενος ἐώρακά σε (επιρρηματικό κατηγορούμενο).

π.χ. Φίλιππος μέγας ηὐξήθη (προληπτικό κατηγορούμενο).

5. Το απαρέμφατο της αναφοράς και το απαρέμφατο του σκοπού.

Το απαρέμφατο της αναφοράς και το απαρέμφατο του σκοπού ἢ του αποτελέσματος δηλώνουν ἀντίστοιχα αναφορά και σκοπό.

π.χ. Δεινός (ἐστι) χρῆσθαι τοῦ πράγματος.

(= Εἶναι ικανός στο να χειρίζεται τὴν υπόθεση).

π.χ. Οἱ στρατιῶται ἐπορεύοντο **τειχίσαι** τὸ χωρίον.
(= Οἱ στρατιῶτες προχωρούσαν για να οχυρώσουν την περιοχή).

6. Οι επιρρηματικές μετοχές.

Η επιρρηματική μετοχή, λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός και εκφράζει ανάλογα με το είδος της τις επιρρηματικές σχέσεις του χρόνου, της αιτίας, του σκοπού, της υπόθεσης, της εναντίωσης, του τρόπου.

π.χ. Ἐκεῖθεν δ' εὐθύς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμούς(χρονική μετοχή, δηλώνει χρόνο).

π.χ. Οἱ Κερκυραῖοι ὡς **νενικηκότες** τρόπαιον ἔστησαν (αιτιολογική μετοχή δηλώνει αιτία).

π.χ. Τοῦτο **λέξων** ἔρχομαι (τελική μετοχή δηλώνει σκοπό).

π.χ. Αἰσχύνοντο ἂν **μὴ ἀποδιδόντες** χάριτας (υποθετική μετοχή δηλώνει υπόθεση).

π.χ. Ἕλλην ὦν Ἕλληνας ἀδικεῖ (εναντιωματική μετοχή δηλώνει εναντίωση).

π.χ. Κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν **καλοῦντες** ἀλλήλους(τροπική μετοχή δηλώνει τρόπο).

7. Οι επιρρηματικές προτάσεις.

Και οι επιρρηματικές προτάσεις λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί και εκφράζουν ανάλογα με το είδος τους τις επιρρηματικές σχέσεις του χρόνου, της αιτίας, του σκοπού, της υπόθεσης, της εναντίωσης.

π.χ. Ὄποτε **θύοι Κρίτων** (= Κάθε φορά που θυσίαζε ο Κρίτων), ἐκάλει Ἀρχέδημον (δευτερεύουσα χρονική πρόταση, δηλώνει χρόνο).

π.χ. Θαυμάζω σε ἐν ταῖς συμφοραῖς, ὡς **ῥαδίως αὐτὰς καὶ πράως φέρεις** (= ... επειδή με ευκολία και ηρεμία υπομένεις αυτές) (δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση, δηλώνει αιτία).

π.χ. Μὴ μέλλωμεν, **ἵνα μὴ ὁ καιρὸς παρέλθῃ**. (= ... για να μη περάσει ο χρόνος) (δευτερεύουσα τελική πρόταση, δηλώνει σκοπό).

π.χ. **Φῶς εἰ μὴ εἶχομεν** (= Αν φως δεν είχαμε), ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν. (δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, δηλώνει προϋπόθεση).

π.χ. Γελᾷ ὁ μωρός, **κἂν τι μὴ γελοῖον ᾗ** (= ... ακόμα κι αν κάτι δεν είναι αστείο) (δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση, δηλώνει εναντίωση).

π.χ. Ἔχω τριήρεις, **ὥστε ἐλεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον** (= ... ὥστε να κυριεύσω το καράβι εκείνων) (δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση, δηλώνει αποτέλεσμα).

π.χ. Δεῖ πρεσβείαν πέμπειν, **ἥτις ταῦτ' ἐρεῖ** (= ... για να πει αυτά) (δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική τελική πρόταση, δηλώνει σκοπό).

Β' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ

Ορισμός:

Όροι της σύγκρισης ονομάζονται δυο ουσιαστικά (που φανερώνουν πρόσωπα, ζώα, πράγματα, καταστάσεις, ιδιότητες) ή άλλα μέρη του λόγου, όταν συγκρίνονται μεταξύ τους.

A. Ο πρώτος (α') όρος σύγκρισης δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα, από το οποίο «ξεκινάμε», όταν κάνουμε σύγκριση.

B. Ο δεύτερος (β') όρος σύγκρισης δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα, με το οποίο γίνεται η σύγκριση.

Κῦρος	ἦν	νεώτερος	Ἄρταρξέρξου
↓			
α' ορ. σύγκρισης		συγκριτική λέξη	β' ορ. σύγκρισης

Παρατήρηση:

Για να έχουμε α' και β' όρο σύγκρισης πρέπει οπωσδήποτε στην πρόταση να υπάρχει επίθετο ή επίρρημα συγκριτικού βαθμού, ή άλλες λέξεις με συγκριτική σημασία.

Ως συγκριτικές λέξεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν:

1. Επίθετα ή επιρρήματα συγκριτικού βαθμού
π.χ. Ὁ ἔπαινος **κρείττον** πολλῶν χρημάτων ἐστί.
2. Επίθετα ή επιρρήματα υπερθετικού βαθμού
π.χ. Ἡ στρατεία ἐγένετο **μεγίστη** τῶν πρὸ αὐτῆς.
3. Λέξεις με συγκριτική σημασία:
  - i. επιρρήματα και λέξεις με επιτατική σημασία: **μᾶλλον, πλέον, χειρόν, ὀλίγον, ἔτι, πολύ, μάλιστα, διαφερόντως - ὡς, πολλῶ, ὅσω, τοσούτω, κ.λ.π.**
π.χ. Μαθημάτων φρόντιζε **μᾶλλον** χρημάτων.
  - ii. αντωνυμίες και επίθετα που έχουν συγκριτική έννοια: **ἄλλος, ἕτερος, διάφορος, ὕστερος, πρότερος, ὅσα (επίθετα) λήγουν σε -πλασιος** (διπλάσιος, τριπλάσιος) κ.λ.π.
π.χ. Ὅψόμεθα δὲ τὴν πόλιν **διπλασίας** μὲν ἢ νῦν τὰς προσόδους λαμβάνουσαν.

A. Ο α' όρος σύγκρισης μπορεί να είναι οποιοσδήποτε όρος της πρότασης και εκφέρεται ποικιλοτρόπως:

π.χ.

α. **Ἡ ἀρετὴ** σεμνοτέρα τῆς κακίας ἐφαίνετο. (ουσιαστικό σε θέση υποκειμένου)

β. **Τίνος** δ' ἐκποδῶν γενομένου μᾶλλον ἤσθησαν οἱ πολέμιοι ἢ Ἀγησιλάου; (αντωνυμία σε θέση αντικεμένου)

γ. Ἀναγκαῖον ἦν **συντομώτερον** ἢ σαφέστερον διαλεχθῆναι. (επιρρηματικός προσδιορισμός)

B. Ο β' όρος σύγκρισης εκφέρεται με τους εξής τρόπους:

B.1. Όταν είναι ουσιαστικό ή άλλη λέξη που χρησιμοποιείται αντί ουσιαστικού:

α. **Με απλή γενική (συγκριτική)**

π.χ. Τό ἦδυ ἕτερον τοῦ ἀγαθοῦ ἐστί.

β. Με το «ἦ» + **ομοιόπτωτα προς τον α' όρο**

π.χ. Ἡ σιγή ἐστίν αἰρετωτέρα ἢ λόγος.

B.2. Όταν δεν είναι ουσιαστικό αλλά κάποια άλλη λέξη ή φράση, με:

α. «ἤ» + ομοιότροπα προς τον α' όρο

π.χ. Παίζων οὐδὲν ἤττον ἢ σπουδάζων ἐλυσιτέλει τοῖς συνδιατρίβουσι.

β. «ἀντί», «πρὸ» + γενική

π.χ. Ἐλευθερία ἐστὶν αἰρετώτερον ἀντὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν.

γ. «παρὰ» + αιτιατική

π.χ. Ἡλίου ἐκλείψεις συνέβησαν πυκνότεραι παρὰ τὰ μνημονευόμενα.

δ. (ἦ) «πρὸς» + αιτιατική

π.χ. Ὁ γὰρ ἄρχων Ἐπιτάδας ἐνδεεστέως ἐκάστω παρεῖχεν ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν.

ε. ἦ «κατὰ» + αιτιατική

π.χ. Ἄγις ἔτυχε σεμνοτέρας ἦ κατὰ ἄνθρωπον ταφῆς.

στ. ἦ ὡς / ὥστε + ἀπαρέμφατο (όταν υπάρχει δυσαναλογία ανάμεσα στα μέρη που συγκρίνονται)

π.χ. Ἀριστείδης δικαιοτέρος ἦν ἢ ὥστε τὸν τοῦ πλήθους φθόνον ἐκφυγεῖν.

ζ. ἦ + ονομαστική (συνήθως εννοείται το ρ. εἰμί ή άλλο ρήμα όμοιο με το ρήμα του πρώτου όρου)

π.χ. Ἄνδρὸς δυνατωτέρου ἦ ἐγώ (ενν.εἰμί).

Τοῖς μᾶλλον ἀκμάζουσιν ἦ ἐγώ (ενν. ἀκμάζω) παραινῶ τοιαῦτα λέγειν.

η. ἦ + ολόκληρη πρόταση

π.χ. Τὰ ἐκείνων ἔργα μεῖζω ἐστὶν ἦ ὡς τῷ λόγῳ τις ἂν εἴποι.

B.3. Ο β' όρος σύγκρισης είναι δυνατόν να παραλείπεται:

i. Όταν εννοείται από τα συμφραζόμενα

π.χ. Ἦρξατο λόγου Φαρνάβαζος· καὶ γὰρ ἦν πρεσβύτερος (Ἀγησιλάου).

ii. Όταν είναι αντίθετος προς τον β' όρο

π.χ. Ἐν εἰρήνῃ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσιν (ἦ ἐν πολέμῳ).

B.4. Μερικές φορές ο β' όρος σύγκρισης είναι δυνατόν να εκφέρεται βραχυλογικά με τις γενικές: «τοῦ ὄντος», «τοῦ δέοντος», «τοῦ δικαίου», «τοῦ προσήκοντος», «τοῦ λόγου» κ.α. που ισοδυναμούν με «ἦ» + πρόταση

π.χ. Ἡ κακία ἐφαίνετο λευκοτέρα καὶ ἐρυθροτέρα τοῦ ὄντος (ἦ ὄντως ἦν).

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ	Α' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ	Β' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ
Παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων Λέξεις με συγκριτική σημασία	ΕΚΦΕΡΕΤΑΙ: Με ποικίλους τρόπους	ΕΚΦΕΡΕΤΑΙ: <ul style="list-style-type: none"> • Με γενική συγκριτική • Με ἦ + ομοιόπτωτα ή ομοιότροπα με τον α' όρο Σπανιότερα <ul style="list-style-type: none"> • ἀντὶ / πρὸ + γεν., παρὰ + αιτ., (ἦ) πρὸς + αιτ., ἦ κατὰ + αιτ., ἦ / ἦ ὡς / ἦ ὥστε + ἀπαρέμφατο • ἦ + ονομαστική, ἦ + πρόταση • Βραχυλογικά

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Οι ειδικές προτάσεις είναι δευτερεύουσες ονοματικές ή ουσιαστικές προτάσεις που λειτουργούν ως συμπλήρωμα στο ρήμα ή άλλο ρηματικό τύπο, απαρέμφατο – μετοχή, πρότασης (συνήθως κύριας). Είναι προτάσεις κρίσεως και δέχονται άρνηση **οὐ**.

A. ΡΗΜΑΤΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

Οι ειδικές προτάσεις εξαρτώνται από ρήματα:

α. Λεκτικά (λέγω, ἀγγέλλω, δηλῶ, ἀπαγγέλλω, διδάσκω, διηγοῦμαι κ.τ.λ.)

π.χ. Οἱ Θηβαῖοι εἶπον ὅτι οὐκ ἂν ἀποδοῖεν τοὺς νεκρούς. (μτφρ. Οι Θηβαῖοι είπαν ότι δε θα επέστρεφαν τους νεκρούς).

β. Αισθητικά (ὀρώ, ἀκούω, αἰσθάνομαι κ.τ.λ.)

π.χ. Ὅρας ὅτι οὐ πρότος αἰτιᾶ τὸν κλέπτοντα. (μτφρ. Βλέπεις ότι δεν κατηγορεί πρότος τον κλέφτη.)

γ. Γνωστικά (γιγνώσκω, οἶδα, ἐπίσταμαι, μανθάνω, ἀμφισβητῶ κ.τ.λ.)

π.χ. Ἴσμεν ὅτι πάντες τοῖς ἀδίκους ἐναντιοῦνται. (μτφρ. Γνωρίζουμε ότι όλοι είναι ενάντιοι στους άδικους).

δ. Δεικτικά (δείκνυμι, ἐπιδείκνυμι, μηνύω κ.τ.λ.)

π.χ. Βούλομαι τοῦτο ἐπιδειξαι, ὅτι οὗτοί εἰσιν ἀδικώτατοι περὶ ἀνθρώπους. (μτφρ. Θέλω αυτό να αποδείξω, ότι δηλαδή αυτοί είναι πάρα πολύ άδικοι απέναντι στους ανθρώπους).

ε. δοξαστικά (οἶομαι, νομίζω, νοῶ, κ.τ.λ.)

π.χ. Ἐννοεῖτε ὅτι ἦττον ἂν στάσις εἴη ἑνὸς ἄρχοντος ἢ πολλῶν. (μτφρ. Σκεφτείτε ότι η επανάσταση λιγότερο θα ήταν έργο ενός άρχοντα παρά πολλών).

στ. Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις με αντίστοιχη σημασία (λέγεται, ἀγγέλλεται, ἀρκεῖ, δηλόν ἐστι, φανερόν ἐστί κ.τ.λ.)

π.χ. Δηλόν ἐστι ὅτι ὁ Σωκράτης ἀδικεῖ τὴν πόλιν. (μτφρ. Είναι φανερό ότι ο Σωκράτης άδικεί την πόλη).

B. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ειδικές προτάσεις εισάγονται με τους ειδικούς συνδέσμους:

α. ὅτι (= ότι): δηλώνει αντικειμενική – πραγματική κρίση

π.χ. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ ὅτι ταῦτα [ἐστί] ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα. (μτφρ. Και βέβαια δεν αγνώώ αυτό ότι δηλαδή αυτές δεν είναι αξιόλογες εκφράσεις).

β. ὡς (= ότι δήθεν, ότι τάχα): δηλώνει υποκειμενική – πιθανή κρίση

π.χ. Ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς. (μτφρ. Αυτά λέώ ότι καθόλου δε σέβεσαι τους θεούς).

Παρατηρήσεις:

1. Φράσεις όπως: *εὐ οἶδ' ὅτι, εὐ ἴσθι ὅτι, δηλόν ὅτι, οἶδ' ὅτι* απέκτησαν με το χρόνο επιρρηματική σημασία και ισοδυναμούν με βεβαιωτικά ή επεξηγηματικά επιρρήματα, όταν μετά το σύνδεσμο ότι δεν ακολουθεί ρήμα.
π.χ. Ακούετε, *εὐ οἶδ' ὅτι*, και ὑμεῖς Ἰάσονος ὄνομα. (μτφρ. Ακούτε, βέβαια, και εσεῖς το ὄνομα του Ἰάσονα)
2. **Σπάνια** (στον Ξενοφώντα) μπορεί να εισάγεται ειδική πρόταση με το σύνδεσμο ὅπως:
π.χ. *Ἄλλ' ὅπως μὲν ἄχθομαι ὑμᾶς τρέφων, μῆδ' ὑπονοεῖτε.* (μτφρ. Ἀλλά ὅτι θλίβομαι να σας ανατρέφω, καθόλου μη σκέφτεστε).

Γ. ΕΚΦΟΡΑ

Οι ειδικές προτάσεις εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως:

α. Οριστική, όταν δηλώνει το πραγματικό, βέβαιο γεγονός

π.χ. *Πρῶτον δὲ ἀποδείξω ὡς οὐχ ἵππευον.* (μτφρ. Πρώτα ὁμως θα αποδείξω ὅτι δεν υπηρέτησα ὡς ἱππέας).

β. Δυνητική οριστική (οριστική ιστορικού χρόνου + δυνητικό ἄν), όταν δηλώνει το **μη πραγματικό – αβέβαιο** γεγονός

Ἦγγέλθη ὅτι οἱ στρατιῶται οὐκ ἂν ἠβούλοντο ποιεῖν ταῦτα. (μτφρ. Ανακοινώθηκε ὅτι οἱ στρατιῶτες δε θα ἤθελαν να κάνουν αυτά).

γ. Δυνητική ευκτική (ευκτική ὁλων των χρόνων, εκτός ἀπό μέλλοντα + δυνητικό ἄν), δηλώνει το **δυνατό** να γίνει στο **παρόν ή μέλλον**

Ἐκέλευσαν τοὺς Μαντινέας τὸ τεῖχος περιαιρεῖν λέγοντες ὡς οὐκ ἂν ἄλλως πιστεύσειαν. (μτφρ. Διέταξαν τους Μαντινέες να πολιορκήσουν το τεῖχος λέγοντας ὅτι διαφορετικά δε θα τους εμπιστεύονταν).

δ. Ευκτική του πλαγίου λόγου (ευκτική κάθε χρόνου), όταν το ρήμα της πρότασης ἀπό την οποία εξαρτάται η ειδική βρίσκεται σε ιστορικό χρόνο. Το περιεχόμενο της ειδικής πρότασης παρουσιάζεται ὡς **υποκειμενική – προσωπική γνώμη:**

π.χ. *Κῦρος ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν.* (μτφρ. Ο Κύρος ἔλεγε, ὅτι θα εἶναι μεγάλος ο δρόμος προς το βασιλιά).

Παρατηρήσεις:

1. Μετά ἀπό ιστορικό χρόνο μπορεί η ειδική πρόταση να εκφέρεται με **οριστική** και ὄχι ευκτική του πλαγίου λόγου, γιατί το περιεχόμενο της δευτερεύουσας ἔχει ἰσχύ και στο παρόν.
Επίσης, η εναλλαγή οριστικής και ευκτικής του πλαγίου λόγου δηλώνει **βέβαιο** (οριστική) και **αβέβαιο** (ευκτική) γεγονός

π.χ. *Οὔτοι ἔλεγον ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ πεφευγὼς εἶη.* (μτφρ. Αυτοῖ ἔλεγαν ἀφ' ενός ὅτι ο Κύρος εἶχε πεθάνει, ἀφ' ετέρου ὅτι ο Ἀριαῖος εἶχε φύγει).
2. Η ευκτική του πλαγίου λόγου των ειδικῶν προτάσεων αντιστοιχεί σε οριστική ἀνάλογου χρόνου. Σύμφωνα με την αντιστοίχιση αυτή γίνεται και η μετατροπή μιας ειδικῆς πρότασης ἀπό πλάγιο λόγο σε ευθύ ή και αντίστροφα του ευθέος λόγου σε πλάγιο. (βλ. Πλάγιος λόγος)

Δ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η ειδική πρόταση μπορεί να λειτουργεί ως:

α. Αντικείμενο σε προσωπικά ρήματα

π.χ. Λέγει ο κατηγορος ως ύβριστής είμι. (μτφρ. Ο κατηγορος λέει ότι είμαι αλαζόνας).

«ως ύβριστής είμι»: είναι δευτερεύουσα ειδική πρόταση και λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρ. «λέγει» της κύριας πρότασης.

β. Υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις

π.χ. Καίτοι δήλόν (έστι) ὅτι οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ. (μτφρ. Πράγματι είναι φανερό ότι δε θα είχαν την ίδια γνώμη για μένα)

«ὅτι οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ»: είναι δευτερεύουσα ειδική πρόταση και λειτουργεί ως υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση «δήλόν (έστι)» της κύριας πρότασης

γ. Επεξήγηση σε ουδέτερο (δεικτικής) αντωνυμίας και σπανιότερα ουσιαστικού, το οποίο λειτουργεί ως υποκείμενο ή αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης, και το οποίο η ειδική πρόταση επεξηγεί

π.χ. Καίτοι πᾶσι ῥάδιόν (έστι) τοῦτο γινῶναι ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις αὐτοῖς ζημιουῖσθαι. (μτφρ. Πράγματι σε όλους είναι εύκολο να γνωρίζουν αυτό,ότι δηλαδή ήταν αναγκαίο να τιμωρηθούν οι ίδιοι οι φύλαρχοι).

«ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις αὐτοῖς ζημιουῖσθαι»: είναι δευτερεύουσα ειδική πρόταση και λειτουργεί ως επεξήγηση στη δεικτική αντωνυμία «τοῦτο» της κύριας πρότασης

ΕΝΔΟΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Ενδοιαστικές προτάσεις ονομάζονται οι δευτερεύουσες ονοματικές ή ουσιαστικές προτάσεις που λειτουργούν ως συμπλήρωμα σε ρήματα, και εκφράζουν ενδοιασμό ή φόβο ή δισταγμό για κάποιο πιθανό κακό ή κάτι το ανεπιθύμητο. Είναι κατά κανόνα προτάσεις επιθυμίας.

A. ΡΗΜΑΤΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

Οι ενδοιαστικές προτάσεις εξαρτώνται από συγκεκριμένες κατηγορίες ρημάτων που δηλώνουν:

α. φόβο - υποψία (φοβοῦμαι, δέδοικα ή δέδια, ὑποπτεύω κ.λ.π.)

π.χ. Τούτους δ' ἄντι τοῦ ἄγασθαι **φοβοῦνται**, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μή τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἔνεκεν.

β. επιφύλαξη – δισταγμό (ὀκνῶ, φυλάττομαι, ἄθυμῶ κ.λ.π.)

π.χ. Δεινῶς **ἄθυμῶ** μὴ βλέπων ὁ μάντις ἦ. (μτφρ. Με πιάνει τρόμος μήπως βλέπει ο μάντις)

γ. μέριμνα - ανησυχία (ὀρῶ (= προσέχω), σκοπῶ, εὐλαβοῦμαι κ.λ.π.)

π.χ. **Ὁρᾶτε** μὴ πάθωμεν ἅπερ πολλοὺς λέγουσιν ἐν θαλάττῃ πεπονθέναι.

δ. και μετά από απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις με αντίστοιχη σημασία (φόβος ἐστί, κίνδυνός ἐστι, δέος ἐστί, δεινόν ἐστι κ.λ.π.)

π.χ. **Κίνδυνός ἐστιν** μὴ μεταβάλλωνται καὶ γένωνται μετὰ τῶν πολεμίων. (μτφρ. Υπήρχε κίνδυνος μήπως αλλάξουν γνώμη και συνταχθούν με τους εχθρούς)

B. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ενδοιαστικές προτάσεις εισάγονται με τους ενδοιαστικούς συνδέσμους:

α. **μή** (μήπως) – φόβος μήπως γίνει κάτι ανεπιθύμητο

π.χ. Τούτους δ' ἄντι τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς δὲ σοφούς, **μή** τι μηχανήσωνται.

β. **μή οὐ** (μήπως δε) – φόβος μήπως δε γίνει κάτι επιθυμητό

π.χ. Ὑποπτεύομεν **μή οὐ** κοινοὶ ἀποβῆτε.

Παρατήρηση:

Οι ενδοιαστικές προτάσεις σπάνια είναι δυνατόν να εισάγονται και με το «ὅπως μή» όταν εκφέρονται με οριστική μέλλοντα ή υποτακτική και εκφράζουν φόβο μήπως γίνει κάτι.

π.χ. Δέδοικα **ὅπως μή** πάνθ' ἅμα σαφῆ γενήσεται.

Γ. ΕΚΦΟΡΑ

Οι ενδοιαστικές προτάσεις εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων επιθυμίας και κρίσεως:

α. Υποτακτική, όταν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται βρίσκεται σε αρκτικό ή και ιστορικό χρόνο, και σ' αυτή την περίπτωση δηλώνει φόβο που αναφέρεται στο μέλλον, δηλ. φόβο προσδοκώμενο.

π.χ. Δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας **ἀποπεμφθῶσι** καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερόν.

β. Ευκτική του πλαγίου λόγου (ευκτική όλων των χρόνων, όταν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται η ενδοιαστική βρίσκεται σε ιστορικό χρόνο), δηλώνει φόβο αβέβαιο που αναφέρεται στο παρελθόν. Η ευκτική του πλαγίου λόγου στις ενδοιαστικές, μεταφράζεται με υποτακτική.

π.χ. Εισιόντας δὲ πολὺς ὄχλος περιεῖχeto αὐτούς, φοβούμενοι μὴ ἦκοιεν ἄπρακτοι . (άμεση ε-ξάρτηση από το «φοβούμενοι», έμμεση από το «περιεῖχeto (μτφρ. περικύκλωσε)»)

γ. Οριστική (σπάνια), δηλώνει φόβο για κάτι που είναι πια πραγματικό.

π.χ. Δέδοικα μὴ οὐκ ἔχω ταύτην τὴν σοφίαν.

δ. Δυνητική Οριστική (πολύ σπάνια) δηλώνει φόβο για κάτι που μπορούσε να γίνει στο παρελθόν κάτω από προϋποθέσεις.

π.χ. Δέδοικα μὴ λόγοις ψευδέσιν ἐντετυχήκαμεν ἄν.

ε. Δυνητική Ευκτική (σπάνια) (ευκτική όλων των χρόνων εκτός από μέλλοντα + δυνητικό ἄν), δηλώνει φόβο για κάτι ενδεχόμενο ή πιθανό να γίνει κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις .

π.χ. Ὀκνῶ μὴ οὐκ ἂν ἔλθοιεν οἱ σύμμαχοι.

Δ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η Ενδοιαστική πρόταση μπορεί να λειτουργεί ως:

α. Αντικείμενο σε προσωπικά ρήματα.

π.χ. Τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι μηχανήσονται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι. (μτφρ. Τους φοβούνται αυτούς αντί να τους θαυμάζουν- τους ανδρείους, μήπως και τολμήσουν κάτι για χάρη της ελευθερίας, τους σοφούς μήπως και μηχανεύουν κάτι, τους δίκαιους, μήπως τους θελήσει το πλήθος για κυβερνήτες του.)

β. Υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις.

π.χ. Οὐδὲν δὲ δεινὸν [ἔστι] μὴ ἐν ἐμοὶ στή [ενν. ἢ τῶν πολλῶν διαβολή]. (μτφρ. Καθόλου φοβερό να κολλήσει και σε μένα - η συκοφαντία του κόσμου.)

γ. Επεξήγηση σε ουδέτερο (δεικτικής) αντωνυμίας και σπανιότερα ουσιαστικού, το οποίο λειτουργεί ως υποκείμενο ή αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης, και το οποίο η ενδοιαστική πρόταση επεξηγεί.

π.χ. Ἔτι δὲ καὶ τοῦτο δέδοικα, μὴ ἐν ταῖς δυσχωρίαις μονωθῶμεν. (μτφρ. Επιπλέον φοβάμαι μήπως αποκλειστούμε στα στενά)

ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις ονομάζονται οι δευτερεύουσες ονοματικές ή ουσιαστικές προτάσεις που εξαρτώνται από ένα ρήμα συμπληρώνοντας το νόημά του, και εκφράζουν ερώτηση σε πλάγιο λόγο. Είναι κατά κανόνα προτάσεις κρίσεως ή επιθυμίας. Παίρνουν άρνηση οὐ ή μή.

A. ΡΗΜΑΤΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εξαρτώνται από συγκεκριμένες κατηγορίες ρημάτων που δηλώνουν:

α. ερώτηση, απορία, απάντηση, έκθεση (ἔρωτῶ, πυνθάνομαι, ἀπορωῶ, θαυμάζω κ.λ.π.)

π.χ. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, **ἐρωτώμενοι** δὲ ἐπὶ τίνι λόγῳ ἤκοιεν εἶπον ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης. (μτφρ. Ο Θηραμένης και οι ἄλλοι πρεσβευτές, ὅταν βρισκόνταν στην Σελλασία, ἐρωτώμενοι με ποιές προτάσεις εἶχαν ἐρθεῖ, ἀπάντησαν ὅτι εἶχαν πλήρη ἐξουσιοδότηση να χειριστοῦν τα θέματα της εἰρήνης.)

β. δήλωση, αποκάλυψη, γνώση (οἶδα, γιγνώσκω, δείκνυμι κ.λ.π.)

π.χ. Μάλιστα δ' **ἂν γνοίητε**, εἰ ἀναλογίσαισθε ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν. (μτφρ. Και θα καταλάβετε καλύτερα, αν αναλογιστεῖτε για ποιούς λόγους θα πρέπει να εἰστε υπερέφανοι.)

γ. σκέψη, φροντίδα, προφύλαξη, πράξη (σκοπῶ, σκοποῦμαι, ἐπιμελοῦμαι, βουλεύομαι, φυλάττομαι, πειρώμαι κ.λ.π.)

π.χ. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν προσήκει ὑμῖν δικαιοσύνης, **σκέψασθε** εἰ ἄρα μέγα φρονητέον ὑμῖν ἐπ' ἀνδρεία... (μτφρ. Αλλά ἀπό τη στιγμή που ἀπαξιώνετε την δικαιοσύνη, σκεφτεῖτε μήπως θα πρέπει να εἰστε υπερέφανοι για την ἀνδρεία...)

δ. και μετά ἀπό ἀπρόσωπα ρήματα και ἀπρόσωπες ἐκφράσεις με ἀντίστοιχη σημασία (ἄδηλόν ἐστιν, ἀπορεῖται κ.λ.π.)

π.χ. Ὅθεν καὶ **ἀπορεῖται** πότερόν ἐστι μαθητὸν ἢ ἐθιστὸν ἢ καὶ ἄλλως πως ἀσκητόν, ἢ κατὰ τινα θεῖαν μοῖραν ἢ καὶ διὰ τύχην παραγίνεται [ενν. τὸ ἀγαθόν]. (μτφρ. Αὐτά δημιουργεῖται η ἀπορία ποῖο ἀπό τα δύο, εἶναι ἀποτέλεσμα μάθησης ἢ συνήθειας ἢ κάποιου ἄλλου τρόπου ἐξάσκησης και ἀπό την θεῖα μοῖρα ἢ ἀπό τύχη γεννιέται το ἀγαθό.)

Παρατήρηση:

Ορισμένες φορές προκειμένου να δηλωθεῖ ἐντονη προτροπή ἢ προσταγή, το ρήμα που φανερώνει φροντίδα ἢ ἐπιμέλεια **παρалаίπεται**, και τότε η πλάγια ερωτηματική πρόταση που εἰσάγεται με το ὅπως και ἐκφέρεται με **οριστική μέλλοντα** ἢ **υποτακτική αορίστου** φαίνεται σαν ἀνεξάρτητη στο λόγο.

π.χ. [σκοπεῖτε] **ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας** ἧς κέκτησθε καὶ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. (μτφρ. σκεφτεῖτε, πῶς λοιπὸν θα γίνετε ἄξιοι της ἐλευθερίας που ἔχετε ἀποκτήσει και για την οποία ἐγὼ σας καλοτυχίζω.)

π.χ. [ὄρα] **ὅπως μὴ ὁ σοφιστὴς ἐξαπατήσῃ ἡμᾶς**. (μτφρ. [Κοίταξε] πῶς να μη μας ἐξαπατήσει ο σοφιστής.)

B. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εισάγονται:

ΟΛΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ	
Μονομελείς εἰ (ἄν), ἐάν, ἄν, ἦν	Διμελείς εἰ - ἦ, πότερον - ἦ, πότερα - ἦ, εἴτε - εἵτε, εἰ - εἵτε

ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ			
Ερωτηματικές Αντωνυμίες	Ερωτηματικά Επιρρήματα	Αναφορικές Αντωνυμίες	Αναφορικά Επιρρήματα
τίς, τί (προσοχή, πάντα με οξεία), πότερος, -α, -ον, πόσος, -η, -ον, ποιός, -α, -ον, πηλίκος, -η, -ον, ποδαπός, -η, -ον, πόστος, -η, -ον, ποσταῖος, -α, -ον	ποῦ, ποιῖ (= προς ποιό μέρος), πόθεν, πότε, πηνίκα (= κα- τά ποιά ὠρα), πῶς, πῆ (= σε κά- ποιον τόπο, πού) πόσον	ὅς, ἦ, ὅ, ὅσπερ, ἦπερ, ὅπερ, ὅστις, ἦτις, ὅτι, ὀπότερος, -α, -ον, ὅσος, -η, -ον, ὀπόσος, -η, -ον, οἷος, -α, -ον, ὀποῖος, -α, -ον, ἠλίκος, -η, -ον, ὀπηλίκος, -η, -ον, ὀποδαπός, -η, -ον	οὗ (= πού), ὅπου, οἷ, ὅποι (= προς τα πού) ὄθεν, ὀπόθεν (= από πού) ὡς (= πῶς) ὄπως (= πῶς)

Παραδείγματα:

- Σκέψαι ἐάν τόδε ἀρέσκη (μτφρ. Σκέψου αν αυτό σου αρέσει.)
- Οἱ Ἐπιδάμνιοι πέμψαντες ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπήροντο εἰ παραδοῖεν Κορινθίοις τὴν πόλιν ὡς οικισταῖς. (μτφρ. Οι Επιδάμνιοι έστειλαν και ρώτησαν τον Θεό στους Δελφούς, εάν θα παρέδιδαν την πόλη στους Κορινθίους που ήταν οικιστές.)
- Οὕτως ἔχει σοι ταῦτα, καὶ δεῖξεις τάχα εἴτ' εὐγενὴς πέφυκας εἴτ' ἐσθλῶν κακή. (μτφρ. Έτσι έχουν τα πράγματα· και γρήγορα θα δείξεις αν ευγενική γεννήθηκες ή ασήμαντη από ευγενικούς γονεῖς.)
- Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἦξει Λακεδαιμονίους πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα. (μτφρ. Ο Θηραμένης είπε στη συνέλευση του λαού ότι [...])

θα επιστρέψει γνωρίζοντας καλά για τους Λακεδαιμόνιους ποιο από τα δύο, επιμένουν σχετικά με την κατεδάφιση των τειχών, επειδή θέλουν να υποδουλώσουν την πόλη, ή επιμένουν για ασφάλεια.)

- Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας **ὅ,τι** ποιούσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῶ ἔξαγγεῖλαι. (μτφρ. Ο Λύσανδρος τότε διέταξε τα πιο γρήγορα από τα πλοία του να ακολουθήσουν τους Αθηναίους, και αφού παρατηρήσουν, τι κάνουν να πλεύσουν πίσω.)

Παρατήρηση:

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις είναι δυνατόν να εισάγονται και με τροπικά επιρρήματα (ὅπως, ἐξ' οὗ τρόπου, πῶς, ὅτῳ τρόπῳ), μετά από ρήματα που φανερώνουν σκέψη, φροντίδα, απόπειρα και εκφέρονται με:

- Οριστική Μέλλοντα
- Υποτακτική (απορηματική)

π.χ. Ἐκελεύομεν τούτους ἐπιμελεῖσθαι **ὅπως** ἂν ὡς τάχιστα ἀπολάβωμεν τὰ χρήματα. (μτφρ. Προστάζαμε αυτούς να φροντίσουν πώς να παραλάβουμε τα χρήματα, όσο το δυνατόν ταχύτερα.)

Γ. ΕΚΦΟΡΑ

Οι Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων επιθυμίας και κρίσεως:

α. Οριστική, δηλώνει το πραγματικό.

π.χ. Σαφῶς δ' οὐκ οἶδ' εἰ θεὸς **ἐστίν**. (μτφρ. Με ακρίβεια δε γνωρίζω αν υπάρχει θεός.)

β. Δυνητική Οριστική (οριστική ιστορικού χρόνου + δυνητικό ἄν), δηλώνει το δυνατό να γίνει στο παρελθόν ή το αντίθετο του πραγματικού.

π.χ. Ἡδέως ἂν ὑμῶν πυθοίμην τίν' **ἂν** γνώμην περὶ ἐμοῦ **εἶχετε**. (μτφρ. Με ευχαρίστηση θα μάθαινα από έσας ποια γνώμη έχετε για μένα.)

γ. Δυνητική Ευκτική (σπάνια) (ευκτική όλων των χρόνων εκτός από μέλλοντα + δυνητικό ἄν), δηλώνει το δυνατό να γίνει στο παρόν-μέλλον υπό προϋποθέσεις.

π.χ. Ἐγώγε ἀπορῶ τις **ἂν** **τολμήσειεν** εἰπεῖν ψευδῆ. (μτφρ. Εγώ τουλάχιστον απορώ ποιος θα τολμούσε να πει ψέματα.)

δ. Απορηματική Υποτακτική, δηλώνει απορία που αναφέρεται στο μέλλον.

π.χ. Ἐβουλεύοντο οἱ Πλαταιεῖς εἴτε **κατακαύσωσιν** αὐτούς εἴτε τι ἄλλο **χρήσωνται**. (μτφρ. Σκέφτονταν οι Πλαταιεῖς εἴτε να τους κάψουν εἴτε κατά κάποιο ἄλλο τρόπο να τους μεταχειριστούν.)

ε. Ευκτική του Πλαγίου Λόγου (ευκτική όλων των χρόνων, όταν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται η πλάγια ερωτηματική βρίσκεται σε ιστορικό χρόνο), δηλώνει το υποκειμενικό ή αβέβαιο στο παρελθόν.

π.χ. Λύσανδρος δὲ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας [...], τί ἄξιός **εἶη** παθεῖν ἀρξάμενος εἰς Ἑλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν. (μτφρ. Ο Λύσανδρος, αφού ρώτησε πρώτα το Φιλοκλή [...], ποια τιμωρία θεωρούσε ἄξια να υποστεί, αφού πρώτος ἄρχισε να παρανομεῖ σε βάρος των Ελλήνων, του έκοψε το λαιμό).

Παρατήρηση:

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις είναι δυνατόν να εκφέρονται σπάνια και με ἄν + Υποτακτική. Σε αυτήν την περίπτωση το περιεχόμενό της εξαρτάται από κάποιες προϋποθέσεις.
π.χ. Οί κιθαρισταὶ ἐπιμελοῦνται ὅπως ἄν οἱ νέοι μηδὲν **κακουργῶσι**. (μτφρ. Οι κιθαριστές φροντίζουν πῶς οι νέοι δε θα διαπράξουν κανένα αδίκημα.)

Δ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η Πλάγια Ερωτηματική πρόταση μπορεί λειτουργεί ως:

α. **Αντικείμενο** σε μεταβατικά ρήματα που σημαίνουν **απορία** (π.χ. ἀπορῶ, θαυμάζω, ἐρωτῶ, πυνθάνομαι), γνώση (π.χ. γινώσκω, οἶδα, αἰσθάνομαι, ὄρῶ, ἀγνοῶ), **σκέψη, προσοχή** (π.χ. σκοπῶ, σκοποῦμαι, σπουδάζω, βουλευομαι, θεωρῶ, ἐξετάζω, ἐνθυμοῦμαι), **φροντίδα, απόπειρα** (π.χ. φροντίζω, ἐπιμελοῦμαι, προνοῶ, φυλάττομαι, παρασκευάζομαι, πειρῶμαι), **αφήγηση, δειξή** (λέγω, δηλῶ, ἀποκρίνομαι, δείκνυμι).

π.χ. Καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. (μτφρ. Και δεν ἤξερε τι να κάνει.)

β. **Υποκείμενο** σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις.

π.χ. Ἄδηλόν ἐστιν εἴ τις ἔστ' ἀδίκως διαβεβλημένος. (μτφρ. Δεν είναι φανερό, αν κάποιος είναι άδικα συκοφαντημένος.)

γ. **Επεξήγηση** σε ουδέτερο (δεικτικής) αντωνυμίας και σπανιότερα ουσιαστικού, το οποίο λειτουργεί ως υποκείμενο ή αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης, και το οποίο η πλάγια ερωτηματική πρόταση επεξηγεί.

π.χ. Ἄλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἐννοεῖτε, πῶς ἄν τοῦτο γένοιτο. (μτφρ. Αλλά και εκείνο ἴσως σκέφτεστε, πῶς θα γίνονταν αυτό.)

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Οι δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις προσδιορίζουν χρονικά το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης (συνήθως κύριας) πρότασης και δέχονται άρνηση **οὐ** ή **μή**.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι χρονικές προτάσεις εισάγονται:

α. Όταν δηλώνουν το προτερόχρονο,

- με τους χρονικούς συνδέσμους και τις χρονικές εκφράσεις: *ώς, ἐπεὶ, ἐπειδή, πρὶν (+ ἐγκλιση) και ἐπεὶ πρῶτον, ἐπεὶ τάχιστα κ.ά.,*
- με τις εμπρόθετες αναφορικές εκφράσεις: *ἐξ οὗ, ἐξ ὅτου, ἀφ' οὗ, ἀφ' ὅτου.*

π.χ. Οἱ δὲ πολέμιοι *ἐπεὶ* ἦσθοντο τὸ ὄρος ἐχόμενον, ἐγρηγόρεσαν.

Οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, **πρὶν** αὐτὸν ἐζημίωσαν. (μτφρ. Δεν σταμάτησαν πριν, παρά αφού τους τιμώρησαν).

Φίλιππος, **ἀφ' οὗ** τὴν εἰρήνην ἐποίησατο, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδικεῖ. (μτφρ. Ο Φίλιππος αφού σταμάτησε τον πόλεμο, όχι μόνο ἔσας, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀδικεῖ).

β. Όταν δηλώνουν το σύγχρονο,

- με τους χρονικούς συνδέσμους: *ὅτε, ὁπότε, ἕως, ἔστε, ἄχρι, μέχρι, ἡνίκα, ὀπηνίκα,*
- με τα χρονικά επιρρήματα: *ὁσάκις, ὀποσάκις,*
- με εμπρόθετες αναφορικές εκφράσεις *ἐν ᾧ, ἐν ὅσῳ*

π.χ. **Ὅποτε** αὐτοῖς τοῖς ἀναβᾶσι πολλὰ πράγματα παρεῖχον οἱ βάρβαροι πάλιν καταβαίνουσιν.

Ὅσάκις κεχορήγηκε, πᾶσι τοῖς χοροῖς νενίκηκε.

Ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο τὰς ναῦς, Κερκυραῖοι ... (ἀπέκτεινον). (μτφρ. Ὅσο οδηγούσαν κυκλικά τα καράβια, οι Κερκυραῖοι ... (σκότωναν)).

γ. Όταν δηλώνουν το υστερόχρονο,

- με τους χρονικούς συνδέσμους: *ἕως, ἔστε, ἄχρι, μέχρι, πρὶν + ἀπαρέμφατο,*
- με εμπρόθετες αναφορικές εκφράσεις *μέχρι: οὗ, μέχρι ὅτου, ἄχρι οὗ, ἕως οὗ.*

π.χ. Ταῦτα ἐποίησεν, **πρὶν** ἀκοῦσαι περὶ τῆς βουλῆς. (μτφρ. Ἐκανε αυτά, πριν ακούσει σχετικά με την απόφαση).

(Οἱ Κερκυραῖοι) ἐπεκράτουν τῆς θαλάσσης ... **μέχρι οὗ** ἐστρατοπεδεύοντο ἐπὶ Ἀκτίῳ. (μτφρ. Οἱ Κερκυραῖοι ἦταν κυρίαρχοι της θάλασσας... ἕως ὅτου κατέλυσαν στο Ἄκτιο).

δ. με χρονικό σύνδεσμο + ἄν (αοριστολογικό): **ὅταν, ὁπότεν, ἐπᾶν, ἐπὴν, ἐπειδᾶν, πρὶν ἄν, μέχρι ἄν, ἕως ἄν, ἡνίκα ἄν.**

Τότε οι χρονικές προτάσεις σχηματίζουν μαζί με την κύρια πρόταση υποθετικό λόγο.

π.χ. **Ὅταν** μὲν εἰδῶ τοὺς ἐφόρους διαδεδωκότας τοῖς πλείστον ἀξίοις τὰ κράτιστα, ἐπαινῶ. (μτφρ.

Ὅταν καταλάβω ὅτι οι ἔφοροι ἔχουν μοιράσει στους πιο ἀξιους τα καλύτερα, ἐπαινῶ).

B. ΧΡΟΝΙΚΗ ΒΑΘΜΙΔΑ

Ὡς προς τη χρονική βαθμίδα οι χρονικές προτάσεις δηλώνουν:

α. Το προτερόχρονο, ὅταν η πράξη της χρονικής πρότασης προηγείται της πράξης της κύριας πρότασης.

β. Το σύγχρονο, ὅταν η πράξη της χρονικής πρότασης είναι σύγχρονη με την πράξη της κύριας πρότασης.

γ. Το υστερόχρονο, όταν η πράξη της χρονικής πρότασης είναι μεταγενέστερη της πράξης της κύριας πρότασης.

Παρατηρήσεις:

1. Ο χρονικός «ότε» εκθλίβεται σε *ὅτ'* (όχι ο ειδικός *ὅτι*).
2. Ο χρονικός σύνδεσμος «ότε» **δεν εισάγει χρονική πρόταση** στις στερεότυπες εκφράσεις: **ἔστιν ὅτε** (= κάποτε, μερικές φορές), **οὐκ ἔστιν ὅτε** (= ποτέ), **οὐκ ἔστιν ὅτε** (= πάντοτε), **ὅτε μὲν - ὅτε δὲ** (= άλλοτε μὲν – άλλοτε δε), **ὅτε μὴ** (= εκτός εἰν), **ἐνίστε** (= κάποτε), αλλά έχει επιρρηματική σημασία
π.χ. Γίνονται δὲ ἐξ αὐτῶν **ἔστιν ὅτε** καὶ τύραννοι. (μτφρ. Γεννιούνται και από αυτούς κάποτε και οι τύραννοι).

Γ. ΕΚΦΟΡΑ

Οι χρονικές προτάσεις εκφέρονται με:

- **Οριστική**, όταν δηλώνουν το πραγματικό γεγονός.
π.χ. Ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, Λύσανδρος ἐσήμανεν εἰσβαίνειν εἰς τὰς ναῦς. (μτφρ. Όταν ξημέρωσε ἔδωσε σήμα (στα πληρώματα) να επιβιβάζονται στα πλοία).
- **Υποτακτική** (και αοριστολογικό ἄν), όταν δηλώνουν το προσδοκώμενο ή το αόριστα επαναλαμβανόμενο.
π.χ. Ἐπειδὴ ἔπειθον τὸν ἄνθρωπον, ἔπειθον καὶ τὸν ἄνθρωπον.
- **Ευκτική**, όταν δηλώνουν αόριστη επανάληψη στο παρελθόν ή απλή σκέψη.
- **Ευκτική του πλαγίου λόγου** όταν εξαρτώνται από ρήμα ιστορικού χρόνου.
π.χ. Σπονδὰς ἐποίησαντο, ἕως ἀπαγγελθείη τὰ λεχθέντα εἰς Λακεδαίμονα. (μτφρ. Ἐκαναν ανακωχή, όταν ανακοινώθηκαν ὅσα εἶχαν εἰπωθεῖ στη Σπάρτη).

Δ. ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (ΧΡΟΝΙΚΟΪΠΟΘΕΤΙΚΕΣ)

1. Οι χρονικές προτάσεις που εκφέρονται με υποτακτική ή ευκτική είναι χρονικές υποθετικές προτάσεις.
Αποτελούν την υπόθεση και η κύρια πρόταση την απόδοση και σχηματίζουν τους παρακάτω υποθετικούς λόγους:

Χρονική πρόταση = Υπόθεση		Κύρια πρόταση = Απόδοση	->	Υποθετικός λόγος
Εισάγεται:	Εκφέρεται:	Εκφέρεται:		Δηλώνει:
ὅταν, ὀπόταν, ἐπὶ, ἐπειδὴν	υποτακτική	i) οριστική μέλλοντα (σπ. προστακτική) ii) οριστική ενεστώτα ή γνωμικό αόριστο.	->	i) προσδοκώμενο ii) αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον
χρονικός σύνδεσμος	ευκτική	iii) δυνητική ευκτική iv) οριστική παρατατικού ή δυνητική οριστική αορίστου	->	iii) απλή σκέψη του λέγοντος iv) αόριστη επανάληψη στο παρελθόν

π.χ.

- i. προσδοκώμενο: Ἐπειδὴν ἔλθωσιν, ἔξομεν τὰ ἐπιτήδεια. (μτφρ. Όταν έλθουν, θα έχουμε τα αναγκαία).
- ii. αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον: Ἡμεῖς ἐπειδὴν πυθώμεθα τι γιγνόμενον, τηνικαῦτα θορυβούμεθα καὶ παρασκευαζόμεθα. (μτφρ. Εμείς όταν μαθαίνουμε ότι συμβαίνει κάτι, τότε ανησυχούμε και λαμβάνουμε μέτρα).
- iii. απλή σκέψη του λέγοντος: Ὄποτε βουληθείητε, οὐ χαλεπῶς εἰρήνην ἂν ποιήσαιτε. (μτφρ. Όταν θέλετε, θα μπορέσετε να κάνετε ειρήνη).
- iv. αόριστη επανάληψη στο παρελθόν: Ἐπει πλησιάζοιεν οἱ ἵπποι, ταῦτόν ἐποίουν. (μτφρ. Όταν πλησίαζαν τα άλογα έκαναν το ίδιο).

2. Μερικές φορές περιέχεται υπόθεση και σε χρονικές προτάσεις που εκφέρονται με οριστική και σχηματίζουν με απόδοση την κύρια πρόταση τους παρακάτω υποθετικούς λόγους:

Χρονική πρόταση = Υπόθεση		Κύρια πρόταση = Απόδοση	->	Υποθετικός λόγος
Εισάγεται:	Εκφέρεται:	Εκφέρεται:		Δηλώνει:
χρονικός σύνδεσμος	Οριστική	i) κάθε έγκλιση	->	i) πραγματικό
	Οριστική ιστορικού χρόνου	ii) δυνητική οριστική ιστορικού χρόνου	->	ii) μη πραγματικό ή αντίθετο του πραγματικού

π.χ.

- i. πραγματικό: Ὄποτε τις λέγει περὶ ἀρετῆς, οἱ παῖδες ἤκουον. (μτφρ. Κάθε φορά που κάποιος μιλά για την αρετή, τα παιδιά άκουγαν).
- ii. μη πραγματικό ή αντίθετο του πραγματικού: Οἱ δ' ἄρχοντες ἐβασάνιζον ἂν μέχρι οὐ αὐτοῖς ἐδόκει. (μτφρ. Οι άρχοντες θα βασάνιζαν όσο χρόνο φαίνονταν σ' αυτούς σωστό).

Η σύνταξη του χρονικού συνδέσμου «πρὶν»

Ο χρονικός σύνδεσμος «πρὶν» συντάσσεται με έγκλιση όταν η κύρια πρόταση είναι αρνητική και με απαρέμφατο όταν η κύρια πρόταση είναι καταφατική.

Ειδικότερα:

- **πρὶν + οριστική** όταν δηλώνει το πραγματικό (πρὶν = παρά αφού, έως ότου + οριστική). Δηλώνει το προτερόχρονο ως προς την πράξη της κύριας πρότασης.
π.χ. Καὶ οὐκ ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν πρότερον πρὶν αὐταὶ ἤκον. (μτφρ. Και δεν αποβίβασε (τους ναύτες) από τα πλοία πρωύτερα παρά μόνο αφού αυτοί ξαναγύρισαν).
Ἡγούμην ἀνήρ τῶν ἐκεῖ μέγιστος, πρὶν μοι τύχη τάδε ἐπέστη. (μτφρ. Νομιζόμουν άντρας σπουδαιότατος από τους πολίτες εκεί, μέχρι που έπεσε πάνω μου τέτοια τύχη).
- **πρὶν + υποτακτική** (με ή χωρίς ἂν αοριστολογικό), οπότε είναι χρονική υποθετική πρόταση και σχηματίζει υποθετικό λόγο που δηλώνει:
  - i. Το προσδοκώμενο, όταν η κύρια πρόταση εκφέρεται με οριστική μέλλοντα
π.χ. Μὴ ἀπέλθητε, πρὶν ἀκούσητε. (μτφρ. Να μη φύγετε, προτού με ακούσετε).

- ii. Αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον, όταν η κύρια πρόταση εκφέρεται με οριστική ενεστώτα ή γνωμικό αόριστο.
π.χ. Οὐδὲ [...] προορᾶτ' οὐδέν, *πρὶν ἂν [...] γιγνόμενόν τι πύθῃσθε*. (μτφρ. Ούτε μπορείτε να προβλέπετε τίποτα [...] προτού μάθετε ότι κάτι [...] συμβαίνει αυτή τη στιγμή).
- **πρὶν + ευκτική του πλαγίου λόγου** μετά από εξάρτηση από ρήμα ιστορικού χρόνου.
π.χ. Κύρος *ὑπέσχετο* τοῖς Ἕλλησι μὴ πρόσθεν παύσεσθαι, *πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι* οἴκαδε. (μτφρ. Ο Κύρος υπόσχονταν στους Έλληνες να μη παύσει προηγουμένως, πριν να επαναφέρει αυτούς στην πατρίδα).
  - **πρὶν + απαρέμφατο** (όταν η κύρια πρόταση είναι καταφατική).
Δηλώνει το υστερόχρονο ως προς την πράξη της κύριας πρότασης.
Το «πρὶν» με απαρέμφατο μεταφράζεται: «προτού να», «πριν να» + υποτακτική.
π.χ. Κλέων οὐ βουλόμενος μάχη διαγωνίσασθαι *πρὶν οἱ καὶ τοὺς βοηθοὺς ἦκειν...* (μτφρ. Ο Κλέων μη θέλοντας να αναμετρηθεί σε μάχη προτού του έρθουν οι ενισχύσεις...).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ:

Η χρονική πρόταση λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της χρόνου στο ρήμα της πρότασης, από την οποία εξαρτάται.

π.χ. Ἐπεὶ δὲ ὁ Κριτίας ταῦτα ἤκουσεν, ἀπήλθεν. (μτφρ. Αφού ο Κριτίας άκουσε αυτά, έφυγε).

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Οι τελικές προτάσεις είναι οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν το τελικό αίτιο, το σκοπό στον οποίο αποβλέπει το υποκείμενο του ρήματος ή άλλου ρηματικού τύπου από τον οποίο εξαρτώνται. Είναι προτάσεις επιθυμίας και δέχονται άρνηση μή.

A. ΡΗΜΑΤΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

Οι τελικές προτάσεις (συνήθως) εξαρτώνται από ρήματα:

α. κίνησης (ἔρχομαι, πορεύομαι, φεύγω, ἤκω κ.λ.π.)

π.χ. Θράσυλλος Ἀθήνας ἔπλευσεν, ἵνα αἰτήσῃε ναῦς. (μτφρ. Ο Θράσυλλος ἐπλευσε στην Αθήνα, για να ζητήσει καράβια).

β. σκόπιμης ενέργειας (πράττω, καλῶ, συλλέγω, πληρῶ κ.λ.π.)

π.χ. Καὶ οὗτοι, μετιόντες ἕκαστον τῶν πολιτῶν, ἔπρασσον, ὅπως ἀποστήσωσι τὴν πόλιν Ἀθηναίων. (μτφρ. Και αυτοί, πλησιάζοντας καθέναν χωριστά από τους πολίτες, ενεργούσαν για να απομακρύνουν την πόλη από τους Αθηναίους).

B. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι τελικές προτάσεις εισάγονται με τους τελικούς συνδέσμους:

α. ἵνα ή ἵνα μή (= για να ή για να μη)

π.χ. Ἐψηφίσασθε (γάρ) τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν τοὺς ἵππεύσαντας ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξῃτε παρ' αὐτῶν. (μτφρ. Αποφασίσατε να (σας) παραδώσουν οι φύλαρχοι τον κατάλογο ἰππέων, για να πάρετε πίσω το ἐπίδομα από αυτούς).

β. ὡς ή ὡς μή (= για να ή για να μη)

π.χ. Πῶς οὖν οὐ φυλάξασθαι χρῆ εἰδότας αὐτοῦ τὰς μεταβολάς, ὡς μή καὶ ἡμᾶς ταῦτο δυνασθῆ ποιῆσαι; (μτφρ. Πῶς λοιπόν δεν πρέπει να (μας) προστατεύσουν αυτοί που γνωρίζουν τις μεταστροφές του, για να μη μπορέσει να κάνει το ίδιο και σ' εμάς;).

γ. ὅπως ή ὅπως μή (= για να ή για να μη)

π.χ. Ἐκάλεσέ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερά ἐξηρημένα. (μτφρ. Κάλεσε κάποιος από τους υπηρέτες αὐτόν, για να δει τα ἱερά κατεστραμμένα).

Γ. ΕΚΦΟΡΑ

Οι τελικές προτάσεις εκφέρονται με τις εγκλίσεις:

α. Υποτακτική, όταν δηλώνει σκοπό προσδοκώμενο με βεβαιότητα

π.χ. Βασιλεὺς αἰρεῖται οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἐλόμενοι δι' αὐτὸν εὖ πράττωσι (μτφρ. Ο βασιλιάς εκλέγεται όχι μόνο για να φροντίζει καλά τον εαυτό του, αλλά για να ευημερούν εξαιτίας του και όσοι τον ἐξέλεξαν).

β. Ευκτική του πλαγίου λόγου (ευκτική όλων των χρόνων), αντί της υποτακτικής, όταν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται η τελική βρίσκεται σε ιστορικό χρόνο. Ο σκοπός της τελικής πρότασης παρουσιάζεται ως υποκειμενικός και αβέβαιος στο παρελθόν

π.χ. Καμβύσης τὸν Κύρον ἐπεκάλει, ὅπως τὰ ἐν Πέρσῃς ἐπιχώρια ἐπιτελοῖη. (μτφρ. Ο Καμβύσης ἀνακάλεσε τον Κύρο για να ἀναλάβει τις υποθέσεις των Περσῶν.)

γ. Υποτακτική + ἄν (αοριστολογικό), όταν δηλώνει σκοπό προσδοκώμενο υπό προϋπόθεση μόνο όταν εισάγονται με τους συνδέσμους ὅπως και ὡς

π.χ. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐκουσίους, ὅπως ἄν **δύνη** καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. (μτφρ. Να ασκείς τον εαυτό σου με εκούσιους πόνους για να μπορέσεις να υπομείνεις και τους ακούσιους).

δ. Οριστική Ιστορικού Χρόνου, όταν δηλώνει σκοπό ανεκπλήρωτο

π.χ. Ἐβουλόμην δ' ἄν Σίμωνα τὴν αὐτὴν γνώμην ἐμοὶ ἔχειν, **ἵνα** ῥαδίως **ἔγνωτε** τὰ δίκαια (μτφρ. Θα ήθελα να έχει ο Σίμων την ίδια γνώμη με μένα, για να αντιληφθείτε εύκολα τα δίκαια).

ε. Οριστική Μέλλοντα, όταν δηλώνει βέβαιο σκοπό

π.χ. Συμπράττουσι ὅπως μεγίστην δόξαν **ἔξουσι**. (μτφρ. Συνεργάζονται για να έχουν τη μεγαλύτερη φήμη).

στ. Δυνητική Οριστική (σπαν.), όταν δηλώνει σκοπό μη πραγματικό

π.χ. Τόν γε πράττοντα τί δίκαιον οὐ προσῆκεν ἀπορεῖν, ἀλλ' εὐθύς λέγειν, ἵνα μᾶλλον ἄν ἐπιστεύετο. (μτφρ. Αυτός που πράττει κάτι δίκαιο δεν αρμόζει να βρίσκεται σε αμηχανία, αλλά αμέσως να μιλά, για να γίνει περισσότερο πιστευτός).

ζ. Δυνητική Ευκτική (σπαν.), (λανθάνει υπόθεση) δηλώνει σκοπό δυνατό στο παρόν – μέλλον

π.χ. Ἐδίδου βούς, ὅπως ἄν θύσαντες ἐστιῶντο. (μτφρ. Προσέφερε βόδια, για να γευματίσουν α-φού θυσιάσουν).

η. Ευκτική (χωρίς εξάρτηση από ιστορικό χρόνο):

i. λόγω ἔλξης προς προηγούμενη ευκτική

π.χ. Βασιλεὺς περὶ παντὸς ἄν **ποιήσαιτο** ἀπολέσαι ἡμᾶς ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι **φόβος** εἴη. (μτφρ. Ο βασιλιάς θα φροντίσει με κάθε τρόπο να μας καταστρέψει για να φοβηθούν και οι υπόλοιποι Έλληνες).

ii. όταν ο σκοπός εμφανίζεται ως απλή σκέψη του λέγοντος

π.χ. Ἴσως δέ που ἀποσκάπτει, ὡς ἄπορος **εἶη** ἡ οδός. (μτφρ. Ἴσως κάπου σκάβει για να εἶναι η οδός αδιάβατη).

Παρατηρήσεις:

1. Συχνά μετά από ιστορικό χρόνο η τελική πρόταση εκφέρεται με υποτακτική και όχι ευκτική του πλαγίου λόγου, είτε γιατί το ρήμα εξάρτησης είναι γνωμικός αόριστος (δηλαδή αόριστος με σημασία ενεστώτα), είτε γιατί ο σκοπός της δευτερεύουσας έχει ισχύ και στο παρόν.
Επίσης, η εναλλαγή υποτακτικής και ευκτικής του πλαγίου λόγου δηλώνει βέβαιο (υποτακτική) και αβέβαιο (ευκτική) γεγονός
2. Η ευκτική του πλαγίου λόγου των τελικών προτάσεων αντιστοιχεί σε υποτακτική ανάλογου χρόνου.

Δ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η τελική πρόταση μπορεί να λειτουργεί ως:

α. Επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα ή σε άλλο ρηματικό τύπο (συνήθως της κύριας πρότασης) από το οποίο εξαρτάται

π.χ. Σόλων ἀπεδήμησεν, ἵνα μή τινα τῶν νόμων οἱ Ἀθηναῖοι λύσαιεν. (μτφρ. Ο Σόλων έφυγε από την πατρίδα, για να μην καταλύσουν κάποιον από τους νόμους οι Αθηναίοι).

«ἵνα μή τινα τῶν νόμων οἱ Ἀθηναῖοι λύσαιεν»: είναι δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα της κύριας «ἀπεδήμησεν».

β. Επεξήγηση σε εμπρόθετο προσδιορισμό του σκοπού, ο οποίος προηγείται της τελικής πρότασης, και κυρίως στα «διὰ τοῦτο», «τούτου ἕνεκα»

π.χ. Τούτου ἕνεκα ταῦτα ἐποίησεν, ἵνα δοκῆ ἀγαθὸς εἶναι. (μτφρ. Εξαιτίας αυτού έκανε αυτά, για να φανεί δηλαδή ότι είναι συνετός).

«ἵνα δοκῆ ἀγαθὸς εἶναι» είναι δευτερεύουσα τελική επιρρηματική πρόταση που λειτουργεί ως επεξήγηση στο «Τούτου ἕνεκα».

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Οι δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις αιτιολογούν το νόημα της προσδιοριζόμενης (συνήθως κύριας) πρότασης. Είναι προτάσεις κρίσεως και δέχονται άρνηση ού.

A. ΡΗΜΑΤΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

Οι αιτιολογικές προτάσεις συνήθως ακολουθούν μετά από ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις παρόμοιας σημασίας:

α. **ψυχικού πάθους**, όπως: φοβούμαι, θαυμάζω (= απορώ), ήδομαι, αισχύνομαι, άγανακτώ, δεινόν έστιν κ.ά.

π.χ. *Άγανακτώ, ώ βουλή, ότι άναγκασθήσομαι περί τοιούτων πραγμάτων είπειν.* (μτφρ. Άγανακτώ κύριοι βουλευτές διότι θα αναγκασθώ να μιλήσω για τέτοιες υποθέσεις).

Δεινόν έστι ότι ταύτα ποιείτε (μτφρ. Είναι φοβερό, γιατί κάνετε αυτά).

β. **δικανικά**: αιτιώμαι (= κατηγορώ), καταψηφίζομαι (= καταδικάζω), επιτιμώ κ.α.

π.χ. *Ίσως άν ούν τις έπιτιμήσειέν μοι, ώς ούκ έπαινώ τούσδε τούς άνδρας* (μτφρ. Ίσως θα με κατηγορούσε κάποιος, επειδή δήθεν δεν επαινώ αυτούς εδώ τους άνδρες).

B. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εισάγονται με τους αιτιολογικούς συνδέσμους:

α. **ότι**, όταν δηλώνουν αντικειμενική ή πραγματική αιτία και εξαρτώνται από ρήματα ψυχικού πάθους.

π.χ. *Χαίρω ότι εύδοκιμείς* (μτφρ. Χαίρομαι διότι έχεις καλή φήμη).

β. **ώς**, όταν δηλώνουν υποκειμενική αιτία.

π.χ. *Ός δ' ούκ έπέιθοντο, οί μέν Κερκυραίοι έπολιόρκουν τήν πόλιν.* (μτφρ. Επειδή δήθεν δεν υπάκουαν, οι Κερκυραίοι πολιορκούσαν την πόλη).

γ. **διότι, έπει, επειδή.**

π.χ. *Άθηναίοι ένόμιζον λελύσθαι τās σπονδάς, διότι ές χεῖρας ήλθον.* (μτφρ. Οι Αθηναίοι νόμισαν ότι οι συμφωνίες ειρήνης είχαν παραβιαστεί, γιατί συγκρούστηκαν).

Έπει ούκ ήθελον καθαιρείν τά τείχη, φρουράν φαίνουσιν έπ' αυτούς (μτφρ. Επειδή δεν ήθελαν να γκρεμίσουν τα τείχη, τους κήρυξαν τον πόλεμο).

Οί δέ Έπιδάμνιοι, επειδή έπιέζοντο, πέμπουσι πρέσβεις ές τήν Κέρκυραν. (μτφρ. Οι Επιδάμνιοι, επειδή πιέζονταν, στέλνουν απεσταλμένους στην Κέρκυρα).

δ. με τους χρονικούς συνδέσμους **ότε, όποτε** (= αφού) όταν δηλώνουν γνωστή αιτιολογία.

π.χ. *Ότε τοίνυν ούτως έχει, προσήκει προθύμως έθέλειν άκούειν.* (μτφρ. Αφού λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, αρμόζει με προθυμία να θέλω να ακούω).

Παρατηρήσεις:

1. Μόνο μετά από ρήματα ψυχικού πάθους ή απρόσωπες εκφράσεις ανάλογου περιεχομένου ή σημασίας οι αιτιολογικές προτάσεις εισάγονται με το «εί» (= διότι) **όταν η αιτιολογία είναι αμφισβητήσιμη ή υποθετική.**

π.χ. *Καίτοι χρή έκ τών τοιούτων σκοπεῖν (ύμās) τούς πολιτευομένους φιλοτίμως και κοσμίως, άλλ' ούκ εί τις κομᾶ, δια τούτο μισείν.* (μτφρ. Και βέβαια πρέπει εσείς να κρίνετε σύμφωνα με αυτές τις πράξεις όσους πολιτεύονται με φιλοτιμία και κοσμιότητα, και όχι αν κάποιος τρέφει μακριά μαλλιά, να τον μισείτε για το λόγο αυτόν).

- ο Οι αιτιολογικές προτάσεις υποθετικής αιτιολογίας **διακρίνονται από τις υποθετικές** με βάση της θέση τους στην περίοδο και το ρήμα εξάρτησης: **οι υποθετικές προτάσεις λογικά προηγούνται** της κύριας πρότασης, ενώ **οι αιτιολογικές υποθετικής αιτιολογίας έπονται** της κύριας πρότασης η οποία εκφέρεται με **ρήμα ψυχικού πάθους**.
  - ο Επίσης, **διακρίνονται από τις πλάγιες ερωτηματικές** λόγω της εξάρτησής τους από διαφορετικής σημασίας ρήματα.
2. Οι σύνδεσμοι **ώς, διότι, έπει, στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου εισάγουν κύρια πρόταση εφόσον δεν ακολουθεί άλλη κύρια πρόταση.**

Γ. ΕΚΦΟΡΑ

Εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως:

α. **Οριστική**, δηλώνει πραγματικό αίτιο.

π.χ. Ἀρῑαῖος ἐτύγχανεν ἐφ' ἀμάξης πορευόμενος, διότι ἐτέτρωτο. (μτφρ. Ο Αρῑαῖος τυχαία έκανε την πορεία πάνω σε αμάξι, γιατί ήταν τραυματισμένος).

β. **Δυνητική Οριστική**, δηλώνει αίτιο δυνατό στο παρελθόν ή μη πραγματικό.

π.χ. Δέομαι οὖν σου παραμεῖναι ἡμῖν, ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἐνὸς ἡδῑον ἀκούσαιμι ἢ σοῦ. (μτφρ. Σε παρακαλώ λοιπόν να μείνεις μαζί μας, γιατί εγώ κανέναν άλλον, δε θα άκουα με μεγαλύτερη ευχαρίστηση εκτός από σένα).

γ. **Δυνητική Ευκτική**, δηλώνει αίτιο δυνατό στο παρόν – μέλλον.

π.χ. Τοὺς δ' ἀπαιδευτοὺς ἀρετῆς θαυμάζοιμι ἂν, εἴ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λόγος. (μτφρ. Θα απορούσα, αν, τους απαιδευτους στην αρετή, ο λόγος θα μπορούσε να ωφελήσει κάπως περισσότερο).

δ. **Ευκτική του Πλαγίου Λόγου**, όταν εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου, δηλώνει αβέβαιο αίτιο ή υποκειμενική γνώμη.

π.χ. Ἐμίσει εἴ τις ἐνεργετούμενος ἀχάριστος φαίνοιτο. (μτφρ. Απεχθάνονταν αν κάποιος, αν και ευεργετούνταν, φαινόταν αχάριστος).

Δ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η αιτιολογική πρόταση μπορεί να λειτουργεί ως:

α. **επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας** στο ρήμα εξάρτησης.

π.χ. Θαυμάζω τούτους εἴ τι πράξειαν ἂν τῶν δεόντων.

«εἴ τι πράξειαν ἂν τῶν δεόντων»: δευτερεύουσα αιτιολογική επιρρηματική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός στο ρ. «Θαυμάζω».

β. **επεξήγηση σε εμπρόθετο προσδιορισμό της αιτίας** που βρίσκεται στην κύρια πρόταση (διὰ τοῦτο, διὰ ταῦτα, ἔνεκα τούτου κ.λ.π.)

π.χ. Ἦδη δὲ ἡσθόμην, ὦ βουλή, ἀχθομένων τινῶν μοι καὶ διὰ ταῦτα, ὅτι νεώτερος ὦν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ. (μτφρ. Τώρα πια κατάλαβα, βουλευτές, ότι κάποιιοι ενοχλούνται με εμένα και για τον εξής λόγο, επειδή, δηλαδή, αν και ήμουν κάπως νέος, επιχειρήσα να μιλήσω στη συνέλευση του λαού).

«ὅτι νεώτερος ὦν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ»: δευτερεύουσα αιτιολογική επιρρηματική πρόταση που λειτουργεί ως επεξήγηση στο «διὰ ταῦτα».

ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ / ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Οι δευτερεύουσες εναντιωματικές προτάσεις εκφράζουν αντίθεση, εναντίωση προς το νόημα της (κύριας) πρότασης που προσδιορίζουν. Δέχονται άρνηση **μή**.

Παρατήρηση:

Συχνά στην κύρια πρόταση υπάρχουν οι αντιθετικοί σύνδεσμοι ή λέξεις: *καίπερ, αλλά, όμως, άλλ' όμως, αλλά και, άλλ' ούν*.

π.χ. *Εἰ καὶ μὴ βλέπεις, φρονεῖς ὅμως.* (μτφρ. Αν και δε βλέπεις, σκέφτεσαι όμως).

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΕΚΦΟΡΑ

Οι εναντιωματικές προτάσεις εισάγονται με τους εναντιωματικούς συνδέσμους:

α. **εἰ καὶ** (= αν και, μολονότι, ενώ) και εκφέρονται με **Οριστική ή ευκτική**. Δηλώνουν εναντίωση προς κάτι που θεωρείται **πραγματικό και βέβαιο**.

π.χ. Φήσουσί με σοφὸν εἶναι, *εἰ καὶ οὐκ εἰμί.* (μτφρ. Ισχυρίζονται ότι είμαι σοφός αν και δεν είμαι).

Εἰ καὶ μὴ δεινὸς πρὸς ταῦτα πέφυκα, βοηθήσω τῷ πατρὶ καὶ ἑμαυτῷ. (μτφρ. Αν και δεν είμαι ικανός από τη φύση μου γι'αυτά, θα βοηθήσω τον πατέρα και τον εαυτό μου).

β. **ἐάν καί, ἄν καί, ἤν καί** (= αν και, μολονότι, ενώ) και εκφέρονται με **Υποτακτική**.

π.χ. *Ἐάν καὶ μὴ βούλωνται,* πάντες αἰσχύνονται μὴ πράττειν τὰ δίκαια. (μτφρ. Αν και δε θέλουν, όλοι ντρέπονται να μη κάνουν τα δίκαια).

Πάντες οὖν ἄνθρωποι, ὅταν ἀναγκασθῶσιν, *ἐάν καὶ μὴ βούλωνται* παντὶ πολεμοῦσι. (μτφρ. Όλοι οι άνθρωποι, όταν αναγκαστούν, αν και δε θέλουν, πολεμοῦν ενάντια στον καθένα).

Παρατηρήσεις:

1. Όταν μετά από τους συνδέσμους «εἰ», «ἐάν», «ἄν», «ἤν» ακολουθεί ο «**καί**», **δεν έχουμε πάντα εναντιωματική πρόταση, αλλά:**
  - ο Ο «**καί**» μπορεί να λειτουργεί ως **προσθετικός ή μεταβατικός** σύνδεσμος και όχι ως εναντιωματικός.

π.χ. Τόδε δὲ διανοηθῶμεν, *εἰ καὶ* σοὶ συνδοκεῖ. (μτφρ. Ας εξετάσουμε κι αυτό, αν δηλαδή και εσύ σκέφτεσαι το ίδιο).
  - ο Ο «**καί**» μπορεί να λειτουργεί ως **συμπλεκτικός** σύνδεσμος που συνδέει μεταξύ τους προτάσεις που εισάγονται με το «εἰ» (πλάγιες ερωτηματικές, αιτιολογικές), ή με τα «ἐάν», «ἄν», «ἤν» (υποθετικές).

π.χ. *Εἰ* τούτων μὴ ἀμελήσομεν **καί** εἰ τοῖς συμμάχοις βοηθήσομεν οὐδὲν δεινὸν συμβήσεται. (μτφρ. Αν δεν αδιαφορήσουμε γι' αυτά και αν βοηθήσουμε τους συμμάχους, τίποτα κακό δε θα συμβεῖ).
2. Οι δευτερεύουσες εναντιωματικές προτάσεις εκφέρονται με τις εγκλίσεις των υποθετικών προτάσεων και σχηματίζουν όλα τα είδη των υποθετικών λόγων.

B. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η εναντιωματική πρόταση λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται.

π.χ. *Εἰ καὶ ἔχομεν χρήματα,* ὅμως οὐκ εὐτυχοῦμεν. (μτφρ. Αν και έχουμε χρήματα, όμως δεν ευτυχούμε).

ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Οι δευτερεύουσες παραχωρητικές προτάσεις εκφράζουν παραχώρηση προς το νόημα της (κύριας) πρότασης που προσδιορίζουν. Δέχονται άρνηση **μή**.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εισάγονται με τους παραχωρητικούς συνδέσμους:

α) **καὶ εἰ, κεί, καὶ ἄν, κἄν, καὶ ἔάν, καὶ ἦν**, (ἀκόμη κι αν, ἔστω κι αν, κι αν ἀκόμα), ὅταν ἐξαρτώνται ἀπὸ καταφατικὴ πρόταση.

π.χ. Ὡστ' ἐλπίζω **καὶ εἴ** τις πρὸς με τυγχάνει ἀηδῶς διακείμενος, μεταμελήσειν αὐτῷ... (μτφρ. Ἐπομένως ἐλπίζω ὅτι, **κι αν** ἀκόμα συμβαίνει να φέρεται κάποιος σε ἐμένα ἀσχημα ἢ (εχθρικά), θα ἀλλάξει γνώμη

π.χ. Ἴσως δὲ καὶ αὐθις ἀναγκασθησόμεθα πολεμεῖν ἐκείνῳ, **κἄν** νῦν μὴ ἐθέλωμεν. (μτφρ. Ἴσως **κι αν** πάλι θα ἀναγκαστούμε να πολεμήσουμε ἐναντία σε ἐκείνον, ἀκόμα **κι αν** τώρα δεν θέλουμε).

β) **οὐδ' εἰ, μὴδ' εἰ, οὐδ' ἔάν, μὴδ' ἔάν, οὐδ' ἄν, μὴδ' ἄν, οὐδ' ἦν, μὴδ' ἦν** (= οὔτε **κι αν**), ὅταν ἐξαρτώνται ἀπὸ ἀρνητικὴ πρόταση καὶ δηλώνουν παραχώρηση πρὸς κάτι ὑποθετικὸ ἢ ἀπίθανο.

π.χ. **Μὴδ' ἄν** εὐορκεῖν μέλλης, μὴδένα θεῶν ὁμόσης. (μτφρ. Οὔτε **κι αν** πρόκειται να τηρήσεις τον ὄρκο σου, μὴν ὀρκισθεῖς σε κανέναν ἀπὸ τους θεούς).

π.χ. **Οὐδ' εἰ** πάντες ἔλθοιεν Πέρσαι, πλήθει οὐχ ὑπερβαλοίμεθ' ἄν τοὺς πολεμίους. (μτφρ. **Ακόμη** **κι αν** ἐρθοῦν ὅλοι οἱ Πέρσες, δεν θα μπορέσουμε να ξεπεράσουμε τους εχθροὺς στο πλήθος).

B. ΕΚΦΟΡΑ

Οι παραχωρητικές προτάσεις εκφέρονται με:

α) **Οριστική ἢ ευκτική**, ὅταν εἰσάγονται με το **καὶ εἰ, κεί, οὐδ' εἰ, μὴδ' εἰ**:

Οὐδ' εἰ με ἐκέλευες ταῦτα ποιεῖν, ἤδέως ἄν ταῦτα ἐποίουν. (μτφρ. **Ακόμα** **κι αν** με διέταζες να κάνω αὐτά, ευχαρίστως θα τα ἔκανα).

β) **Υποτακτική**, ὅταν εἰσάγονται με τα **καὶ ἔάν, καὶ ἄν, κἄν, καὶ ἦν, οὐδ' ἔάν, μὴδ' ἔάν, οὐδ' ἄν, μὴδ' ἄν, οὐδ' ἦν, μὴδ' ἦν**:

Καὶ ἄν οἱ πολέμιοι τὸ ναυτικὸν ἡμῶν **κρατήσωσι**, κρατήσομεν αὐτῶν. (μτφρ. **Ακόμα** **κι αν** οἱ εχθροὶ νικήσουν το ναυτικὸ μας, θα τους νικήσουμε).

Παρατήρηση:

Οι δευτερεύουσες παραχωρητικές προτάσεις εκφέρονται με τις ἐγκλίσεις των ὑποθετικῶν προτάσεων καὶ σχηματίζουν ὅλα τα εἶδη των ὑποθετικῶν λόγων.

Γ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Ἡ παραχωρητικὴ πρόταση μπορεῖ να λειτουργεῖ ὡς ἐπιρρηματικὸς προσδιορισμὸς τῆς παραχώρησης στο ρῆμα τῆς πρότασης, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξαρτάται.

π.χ. Ἄνηρ πονηρὸς δυστυχεῖ, **κἄν** εὐτυχεῖ (μτφρ. Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος εἶναι δυστυχισμένος, **ακόμη** **κι αν** ευτυχεῖ).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Οι δευτερεύουσες συμπερασματικές ή αποτελεσματικές προτάσεις δηλώνουν το συμπέρασμα ή το αποτέλεσμα που προκύπτει από την ενέργεια του ρήματος της πρότασης (συνήθως της κύριας), από την οποία εξαρτώνται. Δέχονται άρνηση **οὐ** ή **μή**.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΕΚΦΟΡΑ

1. Εισάγονται με τους συμπερασματικούς συνδέσμους «ὥστε», «ὡς» και εκφέρονται: **με έγκλιση οριστική, δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική, ευκτική του πλαγίου λόγου, ή απλή ευκτική καθ' έλξη και με απαρέμφατο.**
2. Εισάγονται με τις εκφράσεις «ἐφ' ᾧ», «ἐφ' ᾧτε» και εκφέρονται με **απαρέμφατο και με οριστική Μέλλοντα.**

Ειδικότερα,

1.1. «ὥστε», «ὡς» + έγκλιση:

- **Οριστική**, όταν δηλώνει αποτέλεσμα πραγματικό
π.χ. Ἐγὼ γάρ οὕτω σφόδρα ἑμαυτῶ πιστεύω, ὥστε ἐλπίζω... (μτφρ. Ἐγὼ ἄλλωστε ἔχω τόσο μεγάλη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου, ὥστε ελπίζω.....)
- **Δυνητική Οριστική**, όταν δηλώνει αποτέλεσμα δυνατό στο παρελθόν υπό προϋποθέσεις ή μη πραγματικό
π.χ. Πάντες ὄπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἠγήσω πολέμου ἐργαστήριον. (μτφρ. Ὅλοι κατασκεύαζαν ὄπλα, ὥστε πράγματι θα θεωρούσα τὴν πόλη ἐργαστήριον πολέμου).
- **Δυνητική Ευκτική**, όταν δηλώνει αποτέλεσμα δυνατό στο παρόν - μέλλον υπό προϋποθέσεις
π.χ. Πλοῖα δ' ὑμῖν πάρεστιν, ὥστε ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσοιτε. (μτφρ. Ἐχετε πλοῖα, ὥστε αἰφνιδιαστικά θα μπορούσατε να επιτεθείτε).
- **Ευκτική του Πλαγίου Λόγου**, όταν εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου και δηλώνει αποτέλεσμα που βασίζεται σε υποκειμενική γνώμη.
π.χ. Ἀλλὰ οὐκ ἐδίδαξεν, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς δεοὶ τοὺς τε ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς κρίνειν. (μτφρ. Ἀλλά δε δίδαξε, ὥστε εμεῖς οἱ ἴδιοι πρέπει να διακρίνουμε τοὺς γενναίους και τοὺς δειλοὺς).
- **απλή ευκτική καθ' έλξη από προηγούμενη ευκτική:**
π.χ. Εἰ τις χρῶτο τῶ ἀργυρίῳ, ὥστε πριάμενός τι διὰ τοῦτο κάκιον τὸ σῶμα ἔχοι, πῶς ἂν τὸ ἀργύριον ὠφέλιμον εἴη; (μτφρ. Ἀν κάποιος χρησιμοποιούσε τα χρήματά του, ὥστε αφοῦ αγοράσει κάτι, ἐξ αιτίας αὐτοῦ να βλάπτει το σῶμα του, πῶς μπορούν να εἶναι ὠφέλιμα τα χρήματα;).

1.2. «ὥστε», «ὡς» + απαρέμφατο (τελικό):

- **ὅταν δηλώνει αποτέλεσμα ενδεχόμενο ή υποκειμενικό** το οποίο δεν αποκλείεται κάποιες φορές να εἶναι και πραγματικό.
π.χ. Οὔτε ἐκεῖνοι φαίνονται ἔχοντες τοιάυτην γνώμην ὥστε μεταδιδόναι τῆς πολιτείας... (μτφρ. Οὔτε ἐκεῖνοι φαίνεται να εἶχαν τέτοια γνώμη, ὥστε να παρέχουν αξιώματα στη διοίκηση τῆς πολιτείας.....).
- **ὅταν δηλώνει αποτέλεσμα επιδιωκόμενο και εξαρτάται από ρήματα βούλησης ή σκόπιμης ενέργειας.**
π.χ. Ἐκ δὲ τούτου οἱ τριάκοντα, ἐβουλήθησαν Ἐλευσῖνα ἐξειδίωσασθαι, ὥστε εἶναι σφίσι

καταφυγήν. (μτφρ. Έπειτα απ' αυτό οι Τριάντα τύραννοι, αποφάσισαν να προσαρτήσουν την Ελευσίνα, για να την έχουν καταφύγιο.

- **μετά από άρνηση ή υποθετική πρόταση.**
- **μετά από επίθετο ή επίρρημα συγκριτικού βαθμού με το «ἢ» σαν δεύτερος όρος σύγκρισης.**

π.χ. Βραχύτερα ἠκόντιζον ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν. (μτφρ. Έρχιχαν τα ακόντια σε μικρότερη απόσταση από όσο ώστε να φθάνουν τους σφενδονήτες).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η συμπερασματική πρόταση λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος (πραγματικού) στο ρήμα της πρότασης, από την οποία εξαρτάται.

π.χ. Καλλίμαχος εἰς τοῦτ' ἀναιδείας ἦλθεν, ὥσθ' ἀπάντων με τῶν γεγενημένων ἠτιᾶτο. (μτφρ. Ο Καλλίμαχος σε τέτοιο σημείο αναίδειας ἦλθε, ώστε κατηγορούσε εμένα για όλα όσα είχαν γίνει).

Παρατήρηση:

Ο συμπερασματικός σύνδεσμος «ὥστε», «ὡς» **εισάγει κύρια πρόταση**, όταν βρίσκεται στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου και δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην περίοδο. Σ' αυτήν την περίπτωση μεταφράζεται «**επομένως**» και εκφέρεται με οποιαδήποτε έγκλιση.

᾽Ὡστε οὐκ ἄξιόν (ἐστι), ὦ βουλή, (ύμᾱς) ἀπ' ὄψεως οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα.

2.1. α. «ἐφ' ᾧ», «ἐφ' ᾧτε» + απαρέμφατο, δηλώνουν όρο, συμφωνία ή προϋπόθεση:

π.χ. Οἱ δὲ ἔφασαν ἀποδώσειν, ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς οἰκίας. (μτφρ. Αυτοί έλεγαν ότι θα επιστρέψουν τους νεκρούς με την προϋπόθεση να μην καούν τα σπίτια).

π.χ. Ἄλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην ἐφ' ᾧ [Ἀθηναίους] ...ἔπεσθαι... (μτφρ. Αλλά δέχονταν να συνάψουν ειρήνη με τον όρο [οι Αθηναίοι] να τους ακολουθούν...).

β. «ἐφ' ᾧ», «ἐφ' ᾧτε» + Οριστική Μέλλοντα, δηλώνουν όρο, συμφωνία ή προϋπόθεση:

π.χ. Τῆς εἰρήνης γενομένης αὐτοῖς, ἐφ' ᾧτε **πολιτεύσονται** τὴν πατριον πολιτείαν,... (μτφρ. Ενώ είχαν συνάψει ειρήνη με τον όρο να εφαρμόσουν το προγονικό τους πολίτευμα,...).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η συμπερασματική πρόταση μπορεί να λειτουργεί ως:

- επιρρηματικός προσδιορισμός** που δηλώνει όρο, προϋπόθεση ή συμφωνία προς το ρήμα της πρότασης, από την οποία εξαρτάται.
π.χ. Καὶ τὴν Βοιωτίαν ἐξέλιπον Ἀθηναῖοι πᾶσαν σπονδὰς ποιησάμενοι ἐφ' ᾧ τοὺς ἄνδρας κομιοῦνται. (μτφρ. Και τη Βοιωτία ολόκληρη εγκατέλειψαν οι Αθηναίοι αφού πραγματοποίησαν ανακωχή, με την προϋπόθεση ότι θα μεταφέρουν τους άνδρες).
- επεξήγηση σε εμπρόθετους προσδιορισμούς** που δηλώνουν, όρο, προϋπόθεση, συμφωνία που βρίσκεται στην κύρια πρόταση (ἐπὶ τούτῳ, ἐπὶ τοῖσδε, ἐπὶ τούτοις).
π.χ. Οἱ Τριάκοντα ἠρέθησαν ἐπὶ τούτῳ, ἐφ' ᾧ **συγγράψαι νόμους**. (μτφρ. Οι Τριάκοντα εκλέχτηκαν με αυτό το σκοπό, με την προϋπόθεση να γράψουν νόμους).

Παρατήρηση:

Συχνά στην κύρια πρόταση απαντούν οι δεικτικές αντωνυμίες ή επιρρήματα (τόσος, τοσοῦτος, τηλικούτος, τοιοῦτος, ὅσον, οὔτῳ).

π.χ. **Τοσοῦτον** δ' ἀπέχουσι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐτονομίας, ὥσθ' αἱ μὲν ὑπὸ τυράννοις εἰσὶ, τὰς δ' ἄρμοσταὶ κατέχουσιν (μτφρ. Τόσο όμως απέχουν από την ελευθερία και την αυτονομία, ώστε άλλοι ζουν υπό τυραννικό καθεστώς, ενώ άλλους κυβερνοῦν οι διοικητές).

ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Οι δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις δηλώνουν την προϋπόθεση με την οποία μπορεί να ισχύει ή να αληθεύει αυτό που εκφράζει το ρήμα της πρότασης (συνήθως κύριας) από το οποίο εξαρτώνται.

Δέχονται άρνηση **μή**.

Αποτελούν την υπόθεση των υποθετικών λόγων που σχηματίζονται με απόδοση, είτε κύρια πρόταση, είτε δευτερεύουσα, είτε άλλο ρηματικό τύπο.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΚΦΟΡΑ

Όταν εισάγονται με το σύνδεσμο «εἰ» εκφέρονται με **Οριστική ή Ευκτική**.

Όταν εισάγονται με τους συνδέσμους «ἐάν», «ἄν», «ἤν» εκφέρονται με **Υποτακτική**.

π.χ. **Εἰ** τοῦτο **ποιεῖς**, τὴν πόλιν βλάπτεις. (μτφρ. Αν κάνεις αυτό, βλάπτεις την πόλη).

Εἰ **σύ** βούλει, ἐπανέλθωμεν. (μτφρ. Αν και εσύ θέλεις, ας επιστρέψουμε).

Εἰ **μή** **διψῶν** Σωκράτης, οὐκ ἔπινεν. (μτφρ. Αν δε διψούσε ο Σωκράτης, δεν έπινε).

Εάν τις τὸν ἥλιον ἀναιδῶς **θεᾶται**, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται. (μτφρ. Αν κάποιος με αναίδεια αντικρίζει τον ήλιο, χάνει το φως του).

Ζήσεις βίον κράτιστον, **ἄν** θυμοῦ κρατῆς. (μτφρ. Θα ζήσεις ζωή εξοχότατη, αν συγκρατεῖς το θυμό σου).

B. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η υποθετική πρόταση λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης στο ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται και αποτελεί την υπόθεση υποθετικών λόγων.

π.χ. Εἰ εἰσὶ βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί. (μτφρ. Αν υπάρχουν βωμοί, υπάρχουν και θεοί).

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΤΙΚΩΝ ΛΟΓΩΝ

A. Οι υποθετικοί λόγοι ανάλογα με τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς της υπόθεσης και την έγκλιση της απόδοσης διακρίνονται σε έξι είδη με αντίστοιχες σημασίες.

α) 1ο είδος: Το πραγματικό

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
«εἰ» + οριστική κάθε χρόνου (μτφρ. αν + οριστική)	κάθε έγκλιση, εκτός από δυνητική οριστική (μτφρ. η αντίστοιχη έγκλιση)

π.χ. **Εἰ** θεοί τι **δρῶσιν** αἰσχρόν, οὐκ εἰσὶν θεοί. (μτφρ. εάν οι θεοί κάνουν κάτι ανήθικο, δεν είναι θεοί.)

Παρατήρηση:

Όταν η υπόθεση και η απόδοση εκφέρονται με οριστική μέλλοντα τότε ο υποθετικός λόγος εκφράζει το πραγματικό με σημασία προσδοκώμενου.

π.χ. **Εἰ** μὲν **δώσει** τῶν ἐπιτηδευμάτων Τίμαρχος δίκην, ἀρχὴν εὐκοσμίας ἐν τῇ πόλει

κατασκευάσετε. (μτφρ. εάν ο Τίμαρχος θα τιμωρηθεί για τις πράξεις του, θα επιβάλλετε ευταξία στην πόλη.)

β) 2ο είδος: Το μη πραγματικό ή αντίθετο του πραγματικού

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
«εἰ» + οριστική ιστορικού χρόνου (μτφρ. αν + οριστική παρατατικού ή υπερσυντελικού)	δυνητική οριστική (οριστική ιστορικού χρόνου + δυνητικό «άν») (μτφρ. «θα» + παρατατικό ή υπερσυντέλικος)

π.χ. Ταῦτα οὐκ ἂν προέλεγεν, εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν. (μτφρ. Δε θα ἔλεγα προηγουμένως αυτά, αν δε πίστευα ότι είναι αληθή.)

Παρατήρηση:

Το δυνητικό «άν» μπορεί να παραλείπεται από την απόδοση στις περιπτώσεις που:

α) υπάρχει παρατατικός απρόσωπων ρημάτων ή εκφράσεων (ἔδει, ἔχρην, προσῆκε, ἔξην, ἐνήν, ἔπρεπε, ἄξιον ἦν, δίκαιον ἦν, ἀναγκαῖον ἦν κ.λ.π.) + απαρέμφατο,

β) υπάρχει παρατατικός ή αόριστος των ρημάτων κινδυνεύω, μέλλω, βούλομαι + απαρέμφατο.

π.χ.:

Εἰ μὲν ποτε ἠδίκησέ με, προσῆκεν αὐτῷ δίκην δίδοναι. (μτφρ. Αν βέβαια με αδίκησε κάποτε, ἔπρεπε αυτός να τιμωρηθεί.)

Εἰ γὰρ οἶον τ' ἦν ἀθανάτους εἶναι, ἄξιον ἦν πενθεῖν τούτους. (μτφρ. Αν ήταν δυνατό να είναι αθάνατοι, ἄξιζε να πενθεί κανείς αυτούς.)

γ) 3ο είδος: Το προσδοκώμενο

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
«εάν», «άν», «ήν» + υποτακτική (μτφρ. αν + υποτακτική)	οριστική μέλλοντα ή μελλοντική έκφραση (μτφρ. + οριστική μέλλοντα)

π.χ. Ἐὰν μὲν τοίνυν τοὺς ἀγνώτας **κολάζετε**, οὐδείς ἔσται τῶν ἄλλων βελτίων. (μτφρ. Αν τιμωρήσετε τους ανίδεους, κανείς δε θα είναι καλύτερος από τους υπόλοιπους.)

Παρατήρηση:

Ὡς μελλοντική έκφραση μπορεί να θεωρηθεί η υποτακτική, η δυνητική ευκτική, η ευχετική ευκτική, η προστακτική, το ειδικό απαρέμφατο, τα απρόσωπα ρήματα με υποκείμενο τελικό απαρέμφατο, τα ρηματικά επίθετα σε -τεος,-τος.

π.χ. Ἐὰν πάντα **ἀκούσητε, κρίνατε**. (μτφρ. Αν ακούσατε τα πάντα, αποφασίστε).

δ) 4ο είδος: Αόριστη επανάληψη στο παρόν - μέλλον

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
«εάν», «άν», «ήν» + υποτακτική (μτφρ. αν + υποτακτική)	οριστική ενεστώτα ή γνωμικό αόριστο (μτφρ. αν + οριστική ενεστώτα)

π.χ. Ἦν ἐγγύς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν. (μτφρ. Αν πλησιάσει ο θάνατος, κανείς δε θέλει να πεθάνει.)

π.χ. Ἦν δέ τις τούτων τι παραβαίνει, ζημίαν αὐτοῖς ἐπέθεσαν. (μτφρ. Αν κάποιος υποπέσει σε κάποιο από αυτά τα αδικήματα, τιμωρείται.)

ε) 5ο είδος: Απλή σκέψη του λέγοντος

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
«εἰ» + ευκτική (μτφρ. αν + οριστική παρατατικού)	δυνητική ευκτική(ευκτική όλων των χρόνων εκτός από μέλλοντα + δυνητικό «ἄν») (μτφρ. θα + οριστική παρατατικού)

π.χ. Ἔτι δ' οὐδὲ πάθοιτ' ἄν ἀηδὲς οὐδὲν τοσοῦτον, εἰ πολλά τινος ληροῦντος ἀκούσαίτε. (μτφρ. Ακόμα δε θα παθαίνατε τίποτα τόσο δυσάρεστο, αν ακούγατε κάποιον να φλυαρεί.)

Παρατήρηση:

Στην απόδοση σπανιότερα μπορεί να υπάρχει οριστική αρκτικού χρόνου, ευχετική ευκτική ή προστακτική:

π.χ. Εἴ τις τάδε παραβαίνει, ἐναγῆς ἔστω τοῦ Ἀπόλλωνος. (μτφρ. Αν κάποιος παραβεί αυτά, να έχει την κατάρα του Απόλλωνα.)

στ) 6ο είδος: Αόριστη επανάληψη στο παρελθόν.

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
«εἰ» + ευκτική (επαναληπτική) (μτφρ. κάθε φορά που + οριστική παρατατικού)	οριστική παρατατικού ή δυνητική οριστική (συνήθως) αορίστου (μτφρ. + οριστική παρατατικού)

π.χ. Λύσανδρος δὲ τους τε φρουρούς τῶν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινα ἄλλον Ἀθηναῖον ἴδοι που, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας. (μτφρ. Ο Λύσανδρος και τις Αθηναϊκές φρουρές και όποιον άλλο Αθηναίο έβρισκε κάπου, τους έστελνε στην Αθήνα.)

Παρατήρηση:

Στην απόδοση σπανιότερα μπορεί να υπάρχει δυνητική οριστική παρατατικού, απλή οριστική αορίστου ή οριστική υπερσυντελείκου.

π.χ. Εἴ δέ τις ἀντίποι, ἐτεθνήκει. (μτφρ. Αν κανείς αντιμιλούσε, αμέσως ήταν νεκρός.)

B. Ένας υποθετικός λόγος , ανάλογα με τον αριθμό των προτάσεων που τον αποτελούν διακρίνεται στα εξής είδη:

1. **Απλός**, όταν αποτελείται από μια υπόθεση και μια απόδοση.

π .χ. Εἰ εἰσὶ βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί. (μτφρ. Αν πράγματι (υπάρχουν) θεοί, υπάρχουν και βωμοί.)

2. **Σύνθετος**, όταν αποτελείται από περισσότερες από μία υποθέσεις ή/ και αποδόσεις.

π.χ. Ἐὰν τοίνυν τούτου καταψηφίσθησθε, οὐ μόνον οἱ ἐν τῇ πόλει εἴσονται, ἀλλὰ καὶ οἱ

σύμμαχοι αισθήσονται και οί πολέμιοι πεύσονται. (μτφρ. Αν λοιπόν καταδικάσετε αυτόν, όχι μόνο οι πολίτες στην πόλη θα (το) μάθουν, αλλά και οι σύμμαχοι θα (το) αντιληφθούν και οι εχθροί θα (το) πληροφορηθούν.)

Παρατήρηση:

Σε έναν **σύνθετο** υποθετικό λόγο οι υποθέσεις ενδέχεται να εισάγονται και ταυτόχρονα να συνδέονται διαζευκτικά με τους συνδέσμους είτε - είτε, εάντε - εάντε, ήντε - ήντε, άντε - άντε.

π.χ. **Ἐάν τε** οί τετρακόσιοι κρατήσωσιν **εάν τε** οί ἐκ Μιλήτου πολέμιοι, διαφθαρήσεσθε. (μτφρ. Κι αν νικήσουν οι τετρακόσιοι, και αν (νικήσουν) οι εχθροί από τη Μίλητο, θα καταστραφείτε.)

3. **Ελλειπτικός**, όταν λείπει το ρήμα της υπόθεσης ή της απόδοσης ή και ολόκληρη η υπόθεση ή η απόδοση, επειδή μπορεί να εννοηθούν εύκολα από τα συμφραζόμενα. Τότε δεν εισάγεται υποθετική πρόταση αλλά προκύπτουν υποθετικές εκφράσεις με επιρρηματική σημασία, όπως:

- **εἰ δὲ μὴ** (αλλιώς, ειδάλλως, σε αντίθετη περίπτωση),
- **εἰ μὴ** (εκτός, παρὰ μόνο),
- **εἰ μὴ ἄρα** (εκτός πια και αν, εκτός αν ίσως),
- **πλὴν εἰ** (εκτός πια και αν)
- **εἰ μόνον** (αρκεῖ μόνο να)
- **εἴ τις καὶ ἄλλος, εἶπερ τις καὶ ἄλλος** (περισσότερο από κάθε άλλον),
- **εἶπερ ποτέ, εἶπερ ποτέ καὶ ἄλλοτε, εἶποτε καὶ ἄλλοτε** (περισσότερο από κάθε άλλη φορά),
- **εἶπερ που** (περισσότερο από κάθε άλλο μέρος)
- **ὥσπερ εἰ/ἄν, ὥσπερ ἂν εἰ, ὡς εἰ/ ἄν** (σαν, όπως)
- **εἰ δ' ἄγε** (εμπρός λοιπόν)

π.χ. Πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθεῖροι τοὺς νέους; **εἰ μὴ ἄρα** ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστίν (μτφρ. Πῶς λοιπόν ἦταν δυνατόν ένας τέτοιος ἄνθρωπος να διαφθεῖρει τους νέους; εκτός πια και αν θεωρείται διαφθορά η φροντίδα για την αρετή.)

π.χ. Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ᾧ Κῦρε, μὴ οὕτω λέγε **εἰ δὲ μὴ**, οὐ θαρροῦντά με ἕξεις. (μτφρ. Προς θεού, εἶπε Κύρε, μη μιλάς έτσι. Διαφορετικά, θα με αποθαρρύνεις).

ΛΑΝΘΑΝΩΝ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Λανθάνων ονομάζεται ο υποθετικός λόγος του οποίου η υπόθεση δεν είναι φανερή αλλά "λανθάνει", κρύβεται.

Η υπόθεση μπορεί να κρύβεται:

σε μια υποθετική μετοχή

α) Μὴ **σωθέντων** ἐκείνων τότε οὐδ' ἂν ὑμεῖς ὑπῆρχετε νῦν. (μτφρ. Αν δε σώζονταν εκείνοι τότε ούτε εσείς τώρα θα υπήρχατε.)

Υπόθεση: «εἰ μὴ ἐκείνοι ἐσώθησαν»

Απόδοση: «ἂν ὑπῆρχετε»

2ο είδος - Το μη πραγματικό.

β) Οἱ κολακεύοντες καὶ οἱ ἐξαπατῶντες **πιστευθέντες** τοὺς πιστεύσαντας ἀδικουῖσιν. (μτφρ. Οι κόλακες και οι απατεώνες αν γίνουν πιστευτοί αδικούν όσους πίστευσαν.)

Υπόθεση: «Ἐὰν πιστευθῶσιν»

Απόδοση: «ἀδικουῖσιν»

4ο είδος – Αόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον.

γ) **Μὴ καμῶν**, οὐκ ἂν δύναιο εὐδαιμονεῖν. (μτφρ. Αν δε κουραστές δεν είναι δυνατό να ευτυχή-

σεις.)

Υπόθεση: «εἰ μὴ κάμοις»

Απόδοση: «ἂν δύναιο»

5ο είδος – Απλή σκέψη του λέγοντος.

Παρατήρηση:

Τα στοιχεία που συναποτελούν τον υποθετικό λόγο είναι η μετοχή που ισοδυναμεί με υποθετική πρόταση και το ρήμα ή ο ρηματικός τύπος της πρότασης την απόδοση. Για να αναγνωρίσουμε το είδος του υποθετικού λόγου, στηριζόμαστε κατ' αρχάς στην απόδοση και έπειτα στο νόημα. Η αναγνώριση του είδους, διευκολύνει στη συνέχεια να αναλύσουμε τη μετοχή στην αντίστοιχη υποθετική πρόταση, σύμφωνα με το είδος του υποθετικού λόγου.

σε μια χρονικοῦποθετική πρόταση

α) Σπουδαίων τοίνυν ἔστιν ἀνθρώπων, ὅταν βελτίστη τῇ παρούσῃ τύχῃ χρῶνται. (μτφρ. Αποτελεί λοιπόν χαρακτηριστικό των αξιόλογων ανθρώπων, όταν αξιοποιούν την καλύτερη ευκαιρία που παρουσιάζεται.)

Υπόθεση: «ἂν χρῶνται»

Απόδοση: «ἔστιν»

4ο είδος – Αόριστη επανάληψη στο παρόν - μέλλον

β) Ἐπειδὴν γάρ τι δόξῃ καὶ ψηφισθῆ, τότε ἴσον τοῦ πραχθῆναι ἀπέχει ὅσονπερ πρὶν δόξαι. (μτφρ. Διότι όταν κάτι θεωρηθεί καλό και ψηφισθεί, τότε απέχει τόσο από την εκτέλεση, όσον και πριν αποφασισθεί.)

Υπόθεση: «ἂν δόξῃ / ψηφισθῆ (σύνθετος υποθετικός λόγος)

Απόδοση: «ἀπέχει»

4ο είδος – Αόριστη επανάληψη στο παρόν - μέλλον

γ) Ὄποταν ὀργιζώμεθα, μαινόμεθα πάντες. (μτφρ. Κάθε φορά που οργιζόμαστε, γινόμαστε όλοι παράφρονες.)

Υπόθεση: «ἂν ὀργιζώμεθα»

Απόδοση: «μαινόμεθα»

4ο είδος – Αόριστη επανάληψη στο παρόν - μέλλον

Παρατήρηση:

Τα στοιχεία που συναποτελούν τον υποθετικό λόγο είναι η χρονικοῦποθετική πρόταση που ισοδυναμεί με υποθετική πρόταση και το ρήμα ή ο ρηματικός τύπος της κύριας την απόδοση.

σε μια αναφορικοῦποθετική πρόταση

α) Ὅτι ἂν συμβῆ, τλήσομαι. (μτφρ. Ὅτι κι αν συμβεί, θα υπομείνω.)

Υπόθεση: «Ἄν τι συμβῆ»

Απόδοση: «τλήσομαι»

3ο είδος - Το προσδοκώμενο

β) Διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι ἅπαντα τὸν σῖτον ἔμελλον ὁμολογήσειν ὅ,τι τις λέγοι. (μτφρ. Εξαιτίας του ότι υπήρχε έλλειψη όλων ανεξαιρέτως των τροφίμων επρόκειτο να δεχτούν οποιαδήποτε πρόταση τους έκανε κάποιος.)

Ο υποθετικός λόγος είναι και λανθάνων και πλάγιος υποθετικός λόγος. Είναι λανθάνων γιατί η υπόθεση κρύβεται στην αναφορικοῦποθετική πρόταση «ὅ,τι τις λέγοι» και πλάγιος γιατί η απόδοση βρίσκεται στο ειδικό απαρέμφατο «ὁμολογήσειν».

Στον ευθύ λόγο μετατρέπεται ως εξής:

Υπόθεση: «ἂν τις λέγη»

Απόδοση: «όμολογήσουσιν»
3ο είδος - Το προσδοκώμενο

γ) Καὶ ὅτω δοκεῖ ταῦτ', ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. (μτφρ. Και ὅποιος συμφωνεῖ μ' αυτά, εἶπε, να σηκώσῃ το χέρι.)

Υπόθεση: «εἴ τι δοκεῖ»

Απόδοση: «ἀνατεινάτω»

1ο είδος - Το πραγματικό

Παρατήρηση:

Τα στοιχεία που συναποτελούν τον υποθετικό λόγο είναι η αναφορικούποθετική πρόταση που ισοδυναμεί με υποθετική πρόταση και το ρήμα ή ο ρηματικός τύπος της κύριας την απόδοση.

σε εμπρόθετους προσδιορισμούς ἄνευ, μετά, ἔκ, ἀπό, + γενική

α) εἰ δέ τις λέγοι ὅτι ἄνευ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἔχειν καὶ ὀστᾶ καὶ νεῦρα καὶ ὅσα ἄλλα ἔχω οὐκ ἂν οἶός τ' ἦ ποιεῖν τὰ δόξαντά μοι. (μτφρ. Αν κάποιος λέει ὅτι χωρίς [αν δεν εἶχα] αυτά, δηλαδή τα οστά, τα νεύρα και ὅσα ἄλλα ἔχω, δεν θα μπορούσα να κάνω αυτά που θέλω.)

Υπόθεση: «εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα εἶχον»

Απόδοση: «οὐκ ἂν οἶός τ' ἦν»

2ο είδος - Το μη πραγματικό

β) Ἄνευ χρημάτων οὐδέν ἔστι γενέσθαι. (μτφρ. Αν δεν υπάρχουν χρήματα τίποτα δεν είναι δυνατό να γίνει.)

Υπόθεση: «ἐὰν μὴ ὧσι χρήματα»

Απόδοση: «ἔστι γενέσθαι»

3ο είδος - Το προσδοκώμενο

σε επιρρήματα ἄλλως, ἀμαχεὶ οὕτως, δικαίως, ἐκείνως, ταύτη

α) Οὕτως γὰρ πρὸς τὸ ἐπιέναι τοῖς ἐναντίοις, εὐψυχότατοι ἂν εἶεν. (μτφρ. Γιατί ἔτσι [αν ἔχουν ἔτσι τα πράγματα] οἱ στρατιῶτες εἶναι γενναιότατοι στις ἐπιθέσεις ἐναντίον των ἐχθρῶν).

Υπόθεση: «εἰ οὕτω ἔχοιεν»

Απόδοση: «ἂν εἶεν»

5ο είδος - Απλή σκέψη του λέγοντος

β) Νῦν δὲ οὕτως ἔχει· ἀμαχεὶ μὲν ἐνθένδε οὐκ ἔστιν ἀπελθεῖν· [ἦν γὰρ μὴ ἡμεῖς ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὗτοι ἡμῖν ὅποταν ἀπίωμεν ἔψονται καὶ ἐπιπεσοῦνται.] (μτφρ. Τώρα ἔτσι ἔχουν τα πράγματα· Χωρίς να αγωνιστούμε δεν εἶναι δυνατό να αποχωρήσουμε ἀπὸ ἐδῶ.)

Υπόθεση: «ἂν μὴ μαχώμεθα»

Απόδοση: «ἔστιν ἀπελθεῖν»

3ο είδος - Το προσδοκώμενο

νῦν δὲ οὕτως ἔχει· ἀμαχεὶ μὲν ἐνθένδε οὐκ ἔστιν ἀπελθεῖν· ἦν γὰρ μὴ ἡμεῖς ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὗτοι ἡμῖν ὅποταν ἀπίωμεν ἔψονται καὶ ἐπιπεσοῦνται.

ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΟΣ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Εξαρτημένος ἢ πλάγιος υποθετικός ονομάζεται ο υποθετικός λόγος του οποίου η απόδοση δεν βρίσκεται στην κύρια πρόταση.

Σε αυτή την περίπτωση η απόδοση του υποθετικού λόγου μπορεί να βρίσκεται:

α) σε δευτερεύουσα πρόταση (ειδική ἢ πλάγια ἐρωτηματική)

Αγησίλαος ἔλεγεν **ὅτι** εἰ μὲν βλαβερὰ τῇ Λακεδαίμονι **πεπραχῶς εἶη, δίκαιος εἶη** ζημιούσθαι. (μτφρ. ο Αγησίλαος ἔλεγε ὅτι ἀν ἔχω βλάψει τὴν Λακεδαίμονα, δικαιοῦμαι νὰ τιμωρηθῶ.)
Δηλώνει τὸ πραγματικόν.

Λύσανδρος εἶπεν **ὅτι ὑποσπόνδους ὑμᾶς ἔχοι**, εἰ μὴ ποιήσετε ἅ Ἐθραμένης κελεύει. (μτφρ. Ὁ Λύσανδρος εἶπε ὅτι θὰ συνάψει με εσὰς ἀνακωχή, ἀν δε κάνετε ὅσα ὁ Ἐθραμένης διατάζει.)
Δηλώνει τὸ πραγματικόν.

Ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος **ὅτι**, εἰ μὴ σιωπήσειεν, **οἰμῶξοιτο**, ἐπήρετο. (μτφρ. Ὅταν, δηλαδὴ, τοῦ εἶπε ὁ Σάτυρος ὅτι, ἀν δε σωπάσει, θὰ κλάψει πικρὰ, αὐτὸς ἀπάντησε ρωτώντας τον.)
Δηλώνει τὸ προσδοκώμενο.

β) σε ἀπαρέμφατο (ειδικὸ ἢ τελικὸ με ἢ χωρὶς δυνητικὸ «ἂν»)

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔφη **δέξασθαι** τοὺς ὄρκους, ἐὰν μὴ **ὀμνύωσιν**, ὥσπερ τὰ βασιλέως γράμματα ἔλεγεν. (μτφρ. Ὁ Ἀγησίλαος ἀπὸ τῆς μεριάς τοῦ εἶπε ὅτι δὲν θὰ δεχτεῖ τοὺς ὄρκους, ἀν δὲν ὀρκιστοῦν, ὅπως υπαγόρευε ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Μεγάλου Βασιλιά.)
Δηλώνει τὸ προσδοκώμενο.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠγοῦντο, εἰ τοῦτο ἄνευ τῆς σφετέρως γνώμης **ἔσοιτο**, χαλεπὸν **ἔσεσθαι**. (μτφρ. Οἱ Λακεδαιμόνιοι πίστευαν, ὅτι, ἀν θὰ γίνῃ αὐτὸ χωρὶς τῆς δικῆς τῶν γνώμης, θὰ εἶναι δυσάρεστο.)
Δηλώνει τὸ προσδοκώμενο.

Ἦγειτο γὰρ ἅπαν **ποιήσῃν** αὐτόν, εἰ τις ἀργύριον **διδοίη**. (μτφρ. γιὰτί νόμιζε ὅτι θὰ ἔκανε τὸ παν, ἀν τοῦ ἔδινε κάποιος χρήματα).
Δηλώνει τὸ προσδοκώμενο.

γ) σε μετοχὴ (κατηγορηματικὴ)

Τίς οὕτως εὐθήης ἐστὶν ὑμῶν, ὅστις ἀγνοεῖ τὸν ἐκεῖθεν πόλεμον δεῦρο **ἤξοντα**, ἂν ἀμελήσωμεν; (μτφρ. ποιὸς εἶναι τόσο ἀνόητος, ποῦ νὰ ἀγνοεῖ ὅτι ὁ ἀπὸ ἐκεῖ πόλεμος θὰ ἔρθῃ ἐδῶ ἀν φανούμε ἀμελεῖς;)
Δηλώνει τὸ προσδοκώμενο.

Εἰδότες δὲ τὴν πόλιν τῶν μὲν περὶ τοὺς θεοὺς μάλιστ' **ἂν ὀργισθεῖσαν**, εἰ τις εἰς τὰ μυστήρια **φαίνοιτ' ἑξαμαρτάνων**, [...] εἰσήγγελον εἰς τὴν βουλὴν [...]. (μτφρ. Ἐπειδὴ γινώριζαν ὅτι οἱ πολῖτες γιὰ τὰ τῶν θεῶν, θὰ ὀργίζονταν πάρα πολὺ, ὅπως γινόταν κάθε φορὰ ποῦ κάποιος φανερά ἀσεβοῦσε στα μυστήρια, ...κατήγγειλαν στὴ βουλή...)
Δηλώνει τὴν ἀόριστη ἐπανάληψη στὸ παρελθόν.

Παρατηρήσεις:

1. Ἀν ἡ ἀπόδοση ἐξαρτάται ἀπὸ ἀρκετικὸ χρόνο, ὁ υποθετικὸς λόγος ἀναγνωρίζεται ὡς ἀνεξάρτητος.
π.χ. Καὶ γὰρ ἀκούω Δέξιππον λέγειν πρὸς Κλέανδρον ὡς οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ αὐτόν ἐκέλευσα.
Δηλώνει τὸ ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ.
2. Ἀν ἡ ἀπόδοση ἐξαρτάται ἀπὸ ἱστορικὸ χρόνο, ἡ υπόθεση (με ἐξαίρεση τὴν υπόθεση τοῦ 2ου εἴδους, ἡ ὁποία δε μεταβάλλεται) ἔχει τὴν μορφή εἰ + εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου. Τότε τὸ εἶδος τῆς ἀπόδοσης, τὸ νόημα καὶ ἡ τροπὴ τοῦ ἐξαρτημένου υποθετικοῦ λόγου σε ἀνεξάρτητο μας βοηθοῦν στὴν ἀναγνώρισή του.
π.χ. Γινόντες δὲ τῶν ἀρχόντων οἱ διακεχειρικότες τὰ ἱερὰ χρήματα ὅτι εἰ δώσοιεν εὐθύνας, κινδυνεύοιεν ἀπολέσθαι, πέμπουσιν εἰς Θήβας, καὶ διδάσκουσι τοὺς Θηβαίους ὡς εἰ μὴ στρατεύσειαν, κινδυνεύοιεν οἱ Ἀρκάδες πάλιν λακωνίσει.
(εὐθύς λόγος:) εἰ δώσομεν εὐθύνας, κινδυνεύομεν ἀπολέσθαι, καὶ ἐὰν μὴ στρατεύσωσιν Θηβαῖοι κινδυνεύουσιν οἱ Ἀρκάδες πάλιν λακωνίσει. (δηλώνουν τὸ πραγματικὸ καὶ τὴν ἀόριστη ἐπανάληψη στὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον.)

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ: ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Αναφορικές προτάσεις ονομάζονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που αναφέρονται σε όρο άλλης πρότασης. Ο όρος αυτός μπορεί ή να υπάρχει μέσα στην πρόταση ή να εννοείται.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι αναφορικές προτάσεις εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες και αναφορικά επιρρήματα.

αναφορικές αντωνυμίες	αναφορικά επιρρήματα
ὅς, ἤ, ὃ (= ο οποίος) ὅσπερ, ἤπερ, ὅπερ (= ο οποίος ακριβώς) ὅστις, ἤτις, ὅ,τι (= ο οποίος) ὁπότερος,-α,-ον (= ὁποῖος ἀπὸ τοὺς δύο) ὅσος,-η,-ον (= ὅσος) ὁπόσος, -η,-ον (= ὅσος) οἷος,-α,-ον (= τέτοιος που) ὁποῖος,-α,-ον (= ὁποῖας λογῆς) ἡλίκος,-η,-ον (= ὅσο μεγάλος) ὀπηλίκος,-η,-ον (= ὅσο μεγάλος) ὀποδαπός,-η,-ον (= ἀπὸ τον τόπο που)	οὗ / ὅπου / ἔνθα / ὅποι (= ὅπου) ἤ / ὅπη (= ὅπου, ὅπως) ἔνθεν / ὅθεν / ὀπόθεν (= ἀπ' ὅπου) οἷον / οἷα (= ὅπως, ὅπως ἀκριβῶς) ὡς / ὅπως (= ὅπως) ὡσπερ / ἤπερ / καθάπερ (= ὅπως ἀκριβῶς)

Παρατηρήσεις:

- Τα ὅς, οὗ, ὅπου, ὅθεν, ὀπόθεν, ἔνθα, ἔνθεν δεν εισάγουν αναφορικές αλλά **κύριες προτάσεις**, ὅταν βρίσκονται **στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου και δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην περίοδο**. Σ' αυτή την περίπτωση μεταφράζονται με τα αντίστοιχα δεικτικά.
- Αναφορικές αντωνυμίες ή αναφορικά επιρρήματα + οὖν, δή, δήποτε και εκφράσεις ὅπως:
  - ἔστιν ὅς / ἔστιν ὅστις (= κάποιος)
  - ἔστιν οὗ / ἔστιν οὗτινος (= κάποιου)
  - οὐκ / οὐδεὶς ἔστιν ὅστις (= κανένας)
  - οὐκ / οὐδεὶς ἔστιν ὅστις οὐ (= καθένας)
  - οἷός (τ') εἰμί + ἀπαρέμφατο (= εἶναι δυνατόν να)
  - οἷόν (τ') ἔστιν + ἀπαρέμφατο (= εἶναι δυνατόν να)
  - ἔστιν ὅτε (=κάποτε)
  - ἔστιν ὅπου (=κάπου)**ἔχουν επιρρηματική σημασία και δεν εισάγουν αναφορική πρόταση.**
 π.χ. Καὶ γὰρ οὐδ' ὅτι οὖν ἀντέλεγον τούτοις. (μτφρ . Κι ἐγὼ καθόλου δεν διαφώνησα με αὐτά).
Οὐδεὶς ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν ἔδωκεν τρία τάλαντα. (μτφρ . Κανείς δεν θα ἔδινε τρία τάλαντα).

ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Οι αναφορικές προτάσεις διακρίνονται σε:

- Αναφορικές ονοματικές προτάσεις,
- Αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Αναφορικές ονοματικές ονομάζονται οι δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις που χρησιμοποιούνται στο λόγο ως ονόματα. Αναφέρονται σε κάποιο όρο, του οποίου το περιεχόμενο διασαφηνίζουν πληρέστερα και προσθέτουν κάποιο νέο στοιχείο (ή σε όρο που ελλείπει). Γι' αυτό το λόγο ονομάζονται και προσδιοριστικές, διασαφητικές ή επιθετικές.

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι αναφορικές ονοματικές προτάσεις εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες.

- Κανονικά η αναφορική αντωνυμία συμφωνεί σε γένος και αριθμό με τον όρο που προσδιορίζει, ενώ η πτώση αυτής ορίζεται από τη συντακτική θέση που έχει στην αναφορική πρόταση:
π.χ. Σωκράτης ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι, **οἷος** ἂν εἴη ἄριστός τε ἀνὴρ καὶ εὐδαιμονέστατος. *Η αναφορική αντωνυμία «οἷος» τίθεται σε ονομαστική ως κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρήματος «ἂν εἴη» και συμφωνεί σε γένος και αριθμό με τον όρο που προσδιορίζει («τοιοῦτος»).*
- Εάν όμως ο προσδιοριζόμενος όρος είναι περιληπτική λέξη ή γενική έννοια, τότε η αναφορική αντωνυμία τίθεται είτε σε πληθυντικό αριθμό, είτε σε ουδέτερο γένος:
π.χ. Ὁ Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην, **ὄ,τι** σοι δοκεῖ.
- **Επίσης, αν στην αναφορική αντωνυμία αποδίδεται ως κατηγορούμενο ένα ουσιαστικό, τότε η αντωνυμία συμφωνεί με το κατηγορούμενο και όχι με τον όρο που προσδιορίζει:** λόγοι εἰσὶν ἅς ἐλπίδας ὀνομάζομεν /αντί :οὓς ἐλπίδας ὀνομάζομεν.

Β. ΕΚΦΟΡΑ

Οι αναφορικές ονοματικές προτάσεις μπορεί να είναι προτάσεις κρίσεως και δέχονται άρνηση οὐ ή επιθυμίας και δέχονται άρνηση μή.

Εκφέρονται ανάλογα, με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως (Οριστική, Δυνητική οριστική, Ευκτική του πλαγίου λόγου με εξάρτηση από ιστορικό χρόνο, Δυνητική ευκτική) ή με τις εγκλίσεις των προτάσεων επιθυμίας (Υποτακτική, Προστακτική, Ευχετική Ευκτική, Ευκτική του πλαγίου λόγου με εξάρτηση από ιστορικό χρόνο).

Παραδείγματα:

α) Ἄ ποιεῖν αἰσχρόν **ἐστι**, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν καλὸν εἶναι. (μτφρ . Ὅσα είναι ντροπή να κάνει κανείς, αυτά να θεωρείς ότι δεν είναι καλό ούτε να τα λες).

Εκφέρεται με Οριστική, δηλώνει το πραγματικό, βέβαιο γεγονός.

β) Ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ ἔλεγον πρὸς ὑμᾶς, ἐν ἣ **ἂν** μάλιστα **ἐπιστεύσατε**. (μτφρ . Σε αυτή την ηλικία μιλούσαν προς εσάς, στην οποία ασφαλώς θα υπακούατε).

Εκφέρεται με Δυνητική Οριστική, δηλώνει το μη πραγματικό, αβέβαιο γεγονός.

γ) Δόρατα ἔχουσιν, **ὄσα** ἀνὴρ **ἂν** φέροι μόλις. (μτφρ. Ἐχουν λόγχεις όσες ένας άνδρας μετά βίας μπορεί να μεταφέρει).

Εκφέρεται με Δυνητική Ευκτική, δηλώνει το δυνατό να γίνει στο παρόν ή μέλλον.

δ) Ἄγγελον ἔπεμψαν ὃς **ἀγγείλει** γυναικί. (μτφρ. Ἐστειλαν αγγελιοφόρο ο οποίος ανήγγειλε στη γυναίκα).

Εκφέρεται με ευκτική του πλαγίου λόγου διότι η αναφορική πρόταση εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου.

ε) Καὶ δὴ καὶ νῦν, ὧ Μένων, εἰς καλὸν ἡμῖν Ἄνυτος ὄδε παρεκαθέζετο, ὧ **μεταδῶμεν** τῆς συζητήσεως. (μτφρ. Και ἔτσι τώρα, Μένωνα, πάνω στη ώρα κάθισε δίπλα μας αυτός εδώ ο Άνυτος, τον οποίον ας αφήσουμε να πάρει μέρος στη συζήτηση).

Εκφέρεται με **υποτακτική**, δηλώνει προτροπή.

στ) Οἶμαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν οἶα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ **ποιήσειαν**. (μτφρ. Γιατί νομίζω ότι εμεῖς θα παθαίναμε τέτοια που οι θεοὶ μακάρι να κάνουν στους εχθρούς).

Εκφέρεται με **ευχετική ευκτική**, δηλώνει ευχή.

ζ) Οὐκοῦν ἄξιον (ἐστὶ) τοῖς λόγοις τῶν κατηγορῶν πιστεῦσαι μᾶλλον ἢ τοῖς ἔργοις καὶ τῷ χρόνῳ ὃν ὑμεῖς σαφέστατον ἔλεγχον τοῦ ἀληθοῦς **νομίσατε**. (μτφρ. Λοιπὸν δεν αξίζει να πιστέψετε τα λόγια των κατηγορῶν περισσότερο ἀπὸ τις πράξεις και το χρόνο τον οποίον να θεωρήσετε ως τη μεγαλύτερη ἀπόδειξη της ἀλήθειας).

Σπανιότερα εκφέρεται με **Προστακτική**, δηλώνει προτροπή, ἀποτροπή.

Γ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η αναφορική – ονοματική πρόταση μπορεί να λειτουργεί ως:

α) Υποκείμενο:

π.χ. Ὅστις αὐτὸν φιλεῖ, μετ' ἐμοῦ μαχέσθω. (μτφρ. Ὅποιος ἀγαπά τον εαυτό του, ας ἀγωνισθεῖ μαζί μου), λειτουργεῖ ως Υποκείμενο του ρ. «μαχέσθω».

β) Αντικείμενο:

π.χ. Φράσον ἄπερ ἔλεξας. (μτφρ. Εξήγησε, ὅσα βέβαια εἶπες), λειτουργεῖ ως Αντικείμενο του ρ. «Φράσον».

γ) Κατηγορούμενο:

π.χ. Οὗτός ἐστιν ὃς ἀπέκτεινε τοὺς στρατηγούς. (μτφρ. Αὐτός εἶναι ο φονιάς των στρατηγῶν), λειτουργεῖ ως κατηγορούμενο στο «Οὗτός» με ἐξάρτηση ἀπὸ το συνδετικό ρήμα «ἐστίν».

δ) Ομοιόπτωτος Προσδιορισμός:

i. Επιθετικός Προσδιορισμός:

π.χ. Τόδ' ἐστὶ τὸ στρατόπεδον ὃ κατεκαύθη ὑπὸ τῶν Συρακοσίων (μτφρ. Αὐτό εἶναι το στρατόπεδο, το οποίο κατακάηκε ἀπὸ τους Συρακουσίους), λειτουργεῖ ως επιθετικός προσδιορισμός στο ουσιαστικό «τὸ στρατόπεδον».

ii. Παράθεση:

π.χ. Ξενοφῶν ἔγραψε, ὃς στρατηγὸς ἦν (μτφρ. Ο Ξενοφώντας ἔγραψε, ο οποίος ἦταν στρατηγός), λειτουργεῖ ως παράθεση στο κύριο ὄνομα «Ξενοφῶν».

iii. Επεξήγηση:

π.χ. Ὡ Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην, ὃ τι σοι δοκεῖ (μτφρ. Κλέαρχε, πες τη γνώμη σου ὅτι δηλαδή θεωρεῖς καλό), λειτουργεῖ ως ἐπεξήγηση στο ουσιαστικό «γνώμην».

ε) Ἐτερόπτωτος προσδιορισμός (σε μια ἀπὸ τις πλάγιες πτώσεις):

π.χ. Ἴσασι οὐδὲν ὧν λέγουσι (γενική διαιρετική) (μτφρ. Δε γνωρίζουν τίποτα ἀπ' ὅσα λένε), λειτουργεῖ ως γενική διαιρετική στην αντωνυμία «οὐδέν».

στ) Ἐμπρόθετος προσδιορισμός:

π.χ. Ἐγὼ δέ σοι ὑπισχνούμαι, ἦν ὁ θεὸς εὖ διδῶ, ἀνθ' ὧν ἂν ἐμοὶ δανείσης ἢ ἄλλα πλείονος ἄξια εὐεργετήσῃν (ἐμπρόθετος προσδιορισμός αντικατάστασης) (μτφρ. Κι ἐγὼ σου ὑπόσχομαι, ἀν ὁ θεὸς το επιτρέψει, γι' αὐτά που θα μου δανείσεις, να σου χαρίσω ἄλλα πράγματα μεγαλύτερης ἀξίας).

Δ. ΕΛΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΟΥ Ή ΑΝΑΦΟΡΙΚΗ ΕΛΞΗ:

Μερικές φορές η αναφορική αντωνυμία αντί να βρίσκεται σε πτώση αιτιατική (ως αντικείμενο του ρήματος της αναφορικής πρότασης), βρίσκεται σε πτώση δοτική ή γενική, επειδή έλκεται από την πτώση (γενική ή δοτική) της λέξης την οποία προσδιορίζει. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται **έλξη του αναφορικού ή αναφορική έλξη**.

Παραδείγματα:

α) Ποία έστιν ή ωφέλεια τοῖς θεοῖς **ἀπό τῶν δῶρων ὧν** λαμβάνουσι; / αντί: **ἃ** λαμβάνουσι (μτφρ. Ποια είναι η ωφέλεια για τους θεούς από τα δώρα τα οποία δέχονται;)

Δηλαδή, το ρήμα «λαμβάνουσι» έπρεπε να πάρει αντικείμενο σε πτώση αιτιατική «ἃ». Όμως η αναφορική αντωνυμία «ἃ» έλκεται από την πτώση του όρου που προσδιορίζει «**ἀπό τῶν δῶρων**» και μετατρέπεται σε γενική «**ὧν**».

β) **Τοῖς μὲν ἄλλοις, οἷς** ἔχομεν, οὐδέν τῶν ζῶων διαφέρομεν. / αντί: **ἃ** ἔχομεν (μτφρ. Αλλά ως προς τα άλλα, τα οποία έχουμε, δε διαφέρουμε καθόλου από τα ζώα.)

Δηλαδή, το ρήμα «ἔχομεν» έπρεπε να πάρει αντικείμενο σε πτώση αιτιατική «ἃ». Όμως η αναφορική αντωνυμία «ἃ» έλκεται από την πτώση του όρου που προσδιορίζει «**Τοῖς μὲν ἄλλοις**» και μετατρέπεται σε δοτική «**οἷς**».

Ε. ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΕΛΞΗ Ή ΑΝΘΕΛΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΟΥ

Όμοια μπορεί να έλκεται ο προσδιοριζόμενος όρος από την πτώση της αναφορικής αντωνυμίας. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται **αντίστροφη έλξη ή ανθέλξη του αναφορικού**.

π.χ. **Τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὃν** ζητεῖς, οὗτός έστιν ἐνθάδε. / αντί: **Ὁ ἀνὴρ οὗτος**, ὃν ζητεῖς, οὗτός έστιν ἐνθάδε. (μτφρ. Ο άνδρας αυτός τον οποίο αναζητάς είναι εδώ.)

Δηλαδή, ο όρος «**Τὸν ἄνδρα τοῦτον**» έπρεπε ως υποκείμενο του ρ. έστί να βρίσκεται σε ονομαστική «**Ὁ ἀνὴρ οὗτος**». Έλκεται όμως από την πτώση της αναφορικής αντωνυμίας «**ὃν**» που τον προσδιορίζει και μετατρέπεται σε αιτιατική πτώση.

Συχνά στην αντίστροφη έλξη ή ανθέλξη, όταν η αναφορική αντωνυμία αναφέρεται σ' ένα ουσιαστικό, τότε το ουσιαστικό μπαίνει στο τέλος της αναφορικής πρότασης χωρίς άρθρο:

π.χ. Μεγάλη τε ἦν, εἰς **ἣν** ἀφίκοντο **κώμην**.

αντί: Μεγάλη τε ἦν **ή κώμη**, εἰς **ἣν** ἀφίκοντο.

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ορισμός:

Αναφορικές επιρρηματικές ονομάζονται οι δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις που αναφέρονται σε όρο της πρότασης εξάρτησης, ο οποίος υπάρχει ή εννοείται, αλλά συγχρόνως εκφράζουν και κάποια επιρρηματική σχέση.

Οι αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις διακρίνονται σε:

A. Αναφορικές επιρρηματικές που εκφράζουν τις επιρρηματικές σχέσεις τόπου, τρόπου.

B. Αναφορικές αιτιολογικές, αναφορικές τελικές, αναφορικές συμπερασματικές, αναφορικές υποθετικές και εκφράζουν αντίστοιχα τις επιρρηματικές σχέσεις της αιτίας, του σκοπού, του αποτελέσματος και της υπόθεσης.

Γ. Αναφορικές παραβολικές και δηλώνουν σύγκριση ή παρομοίωση.

Ειδικότερα:

A. Οι αναφορικές επιρρηματικές που εκφράζουν τις επιρρηματικές σχέσεις τόπου, τρόπου: εισάγονται με αναφορικά επιρρήματα (όπως, όθεν, όπόθεν, ένθεν, όποι, οί, όπου, ού, κλπ): π.χ. Βαδίζει όποι βούλεται (μτφρ. Βαδίζει όπου θέλει), λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο ρήμα της κύριας «Βαδίζει».

B.1. Αναφορικές αιτιολογικές

Οι αναφορικές αιτιολογικές προτάσεις εξαρτώνται κατά κανόνα από ρήμα ψυχικού πάθους ή στιδήποτε μπορεί να απαιτεί αιτιολόγηση.

Εισαγωγή

Εισάγονται συνήθως με τις αναφορικές αντωνυμίες ός, όστις, όσος, οίος, (χωρίς να αποκλείεται και άλλη αναφορική αντωνυμία).

Εκφορά

Εκφέρονται με ίδιες εγκλίσεις που εκφέρονται και οι αιτιολογικές προτάσεις. Ωστόσο κατά κανόνα τις συναντάμε να εκφέρονται με οριστική:

π.χ. Τήν μητέρα έμακάριζον οίωv τέκνωv έτυχε (μτφρ. Καλοτύχιζε τη μητέρα, γιατί είχε τέτοια παιδιά).

Συντακτικός ρόλος

Οι αναφορικές αιτιολογικές προτάσεις λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί της αιτίας στο ρήμα της (κύριας) πρότασης την οποία προσδιορίζουν.

π.χ. Θαυμαστόν ποιείς, ός ήμίν ουδέν δίδωv (μτφρ. Παράξενο (πράγμα) κάνεις, γιατί τίποτα δε δίνεις σ'εμας).

«ός ήμίν ουδέν δίδωv»: δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική αιτιολογική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στην έκφραση «Θαυμαστόν ποιείς» της κύριας πρότασης.

B.2. Αναφορικές τελικές

Οι αναφορικές τελικές προτάσεις εξαρτώνται από ρήματα κίνησης ή σκόπιμης ενέργειας. Δηλώνουν το σκοπό του ρήματος εξάρτησης.

Εισαγωγή

Εισάγονται συνήθως με τις αναφορικές αντωνυμίες ός, όστις, (χωρίς να αποκλείεται και άλλη αναφορική αντωνυμία).

Εκφορά

Εκφέρονται με οριστική μέλλοντα:

π.χ. Δώσω ὑμῖν ἡγεμόνα, ὃς ὑμᾶς διὰ τῶν ὁρέων ἄξει (μτφρ. Θα σας δώσω οδηγό, ο οποίος θα σας οδηγήσει μέσα από τα βουνά).

Συντακτικός ρόλος

Οι αναφορικές τελικές προτάσεις λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του σκοπού στο ρήμα της (κύριας) πρότασης την οποία προσδιορίζουν.

π.χ. Πρεσβείαν πέμπει ἥτις ταῦτα ἐρεῖ (μτφρ. Στέλνει πρεσβεία για να πει αυτά).

«ἥτις ταῦτα ἐρεῖ»: δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική τελική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα της κύριας «πέμπει».

B.3. Αναφορικές συμπερασματικές

Οι αναφορικές συμπερασματικές προτάσεις δηλώνουν αποτέλεσμα ή συμπέρασμα. Συνήθως στην πρόταση από την οποία εξαρτάται η αναφορική συμπερασματική πρόταση υπάρχει μια δεικτική λέξη, όπως τοιοῦτος, τοσοῦτος, οὕτω, τηλικοῦτος κ.α.

Εισαγωγή

Εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες.

Εκφορά

Εκφέρονται:

α) με τις ίδιες εγκλίσεις που εκφέρονται οι συμπερασματικές προτάσεις.

π.χ. Οὐδείς οὕτως εὐήθης ἐστίν, ὅστις πόλεμον ἐρᾷ (μτφρ. Κανείς δεν είναι τόσο ανόητος, ώστε να προτιμά τον πόλεμο).

β) με απαρέμφατο. Σε αυτή την περίπτωση εισάγονται με τις αντωνυμίες «ὅσος», «οἷος» και συνήθως προηγούνται οι αντωνυμίες «τοσοῦτος», «τοιοῦτος».

π.χ. Ἀλλά μοι δοκεῖ τοσοῦτον χωρίον κατασχεῖν, ὅσον ἔξω τοὺς ἐσχάτους λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων (μτφρ. Μου φαίνεται ότι πρέπει να κατέχουμε τόση έκταση, ώστε οι τελευταίοι λόχοι να εξέχουν από τα άκρα των εχθρών).

Συντακτικός ρόλος

Οι αναφορικές συμπερασματικές προτάσεις λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του αποτελέσματος στο ρήμα της (κύριας) πρότασης την οποία προσδιορίζουν.

π.χ. Οὐδείς οὕτως εὐήθης ἐστίν, ὅστις πόλεμον ἐρᾷ.

«ὅστις πόλεμον ἐρᾷ»: δευτερεύουσα αναφορική συμπερασματική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο ρ. «ἐστίν» της κύριας.

B.4. Αναφορικές υποθετικές.

Οι αναφορικές υποθετικές προτάσεις δηλώνουν προϋπόθεση και δέχονται άρνηση μή. Οι αναφορικές υποθετικές προτάσεις ως λανθάνουσα υπόθεση εμπεριέχουν την υπόθεση και μαζί με την κύρια πρόταση, όπου βρίσκεται η απόδοση, σχηματίζουν όλα τα είδη του υποθετικού λόγου με τις ίδιες εγκλίσεις και σημασίες.

α) Το πραγματικό:

Οἱ μὴ ἔτυχον ἐν τάξεσιν ὄντες, ἔθειον εἰς τὰς τάξεις (μτφρ. Όσοι τυχόν δεν ήταν παραταγμένοι, έτρεχαν στην παράταξη).

Αναφορικοῦ υποθετική πρόταση	Απόδοση
Οἱ μὴ ἔτυχον ἐν τάξεσιν ὄντες	ἔθειον εἰς τὰς τάξεις

Ισοδυναμεί με υποθετική πρόταση: «Εἴ τινες μὴ ἔτυχον ἐν τάξεσιν ὄντες».

β) Το αντίθετο του πραγματικού:

Οὐκ ἂν ἐπεχειροῦμεν πράττειν ἂ μὴ ἐπιστάμεθα (μτφρ. Δε θα επιχειρούσαμε να κάνουμε όσα δεν θα γνωρίζαμε).

Αναφορικούποθετική πρόταση	Απόδοση
ἂ μὴ ἐπιστάμεθα	Οὐκ ἂν ἐπεχειροῦμεν πράττειν

Ισοδυναμεί με υποθετική πρόταση: «εἴ τινα μὴ ἐπιστάμεθα πράττειν».

γ) Το προσδοκώμενο:

Τῷ ἀνδρὶ, ὃν ἂν ἔλησθε, πείσομαι (μτφρ. Στον άνδρα, τον οποίο τυχόν εκλέξετε θα υπακούσω).

Αναφορικούποθετική πρόταση	Απόδοση
ὃν ἂν ἔλησθε	Τῷ ἀνδρὶ πείσομαι

Ισοδυναμεί με υποθετική πρόταση: «εἰάν τινα ἔλησθε».

δ) Αόριστη επανάληψη στο παρόν - μέλλον:

Οἱ κύνες ὑλακτοῦσιν ὃν ἂν μὴ γινώσκωσιν (μτφρ. Οι σκύλοι γαβγίζουν σε όποιον τυχόν δε γνωρίζουν).

Αναφορικούποθετική πρόταση	Απόδοση
ὃν ἂν μὴ γινώσκωσιν	Οἱ κύνες ὑλακτοῦσιν

Ισοδυναμεί με υποθετική πρόταση: «εἰάν τινα μὴ γινώσκωσιν».

ε) Απλή σκέψη του λέγοντος:

Ἐγὼ ὀκνοίην ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν ἂ ἡμῖν Κῦρος δοίη (μτφρ. Εγώ θα δίσταζα να ανέβω στα πλοία που μας έδωσε ο Κύρος).

Αναφορικούποθετική πρόταση	Απόδοση
ἂ ἡμῖν Κῦρος δοίη	Ἐγὼ ὀκνοίην ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν

Ισοδυναμεί με υποθετική πρόταση: «εἴ τινα ἡμῖν Κῦρος δοίη».

στ) Αόριστη επανάληψη στο παρελθόν:

Πάντας ἔκτεινον, ᾧτινι ἐντυγχάνοιεν. (μτφρ. Όποιον τυχόν (αν τυχόν) συναντούσαν τους σκότωναν όλους).

Αναφορικούποθετική πρόταση	Απόδοση
ὥτινι ἐντυγχάνοιεν	Πάντας ἔκτεινον

Ισοδυναμεί με υποθετική πρόταση: «εἴ τινι ἐντυγχάνοιεν».

Γ. Αναφορικές παραβολικές ή παρομοιαστικές προτάσεις

Αναφορικές παραβολικές ονομάζονται οι δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις που δηλώνουν σύγκριση – παρομοίωση, ως προς το περιεχόμενο της κύριας πρότασης και δηλώνουν ποσό, ποιόν (δηλ. κάποια ιδιότητα) ή τρόπο.

Εισαγωγή

Οι αναφορικές παραβολικές προτάσεις εισάγονται:

1. Όταν εκφράζουν ποσό, με τις αναφορικές αντωνυμίες **ὅσος, ὀπόσος, ἡλίκος, ὀπηλίκος** και τα αναφορικά επιρρήματα **ὅσον, ὅσῳ**.
π.χ. Σίτω τοσοῦτῳ ἐχρήτο Σωκράτης, **ὅσον** ἠδέεωσ ἤσθιεν(μτφρ. Ο Σωκράτης ἐπαιρνε τόση τροφή, ὅση ἐτρωγε ευχάριστα).
2. Όταν εκφράζουν ποιόν, με τις αναφορικές αντωνυμίες **οἷος, ὀποῖος**.
π.χ. **Ὅποῖα** ἄττα γὰρ ἂν τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων ἦ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸ φρόνημα ἔχειν (μτφρ. Ὅποιες τυχόν είναι οι ασχολίες των ανθρώπων, τέτοιο πρέπει να ἔχουν και τον τρόπο της σκέψης)
3. Όταν εκφράζουν τρόπο, με τα αναφορικά επιρρήματα, **ὡς, ὀπως, ἤπερ, καθάπερ, ἤ, οἷον, οἷα**.
π.χ. **Ὅπως** γιγνώσκετε, οὕτω καὶ ποιεῖτε (μτφρ. Ὅπως γνωρίζετε, ἔτσι και να ενεργεῖτε).

Παρατηρήσεις:

- i. Οι εισαγωγικές λέξεις των αναφορικών παραβολικών προτάσεων αναφέρονται σε αντίστοιχες δεικτικές αντωνυμίες ή επιρρήματα, που τίθενται στο λόγο ή μπορεί να εννοούνται, σχηματίζοντας παραβολικά ζεύγη ὀπως:
τοιοῦτος - οἷος / τοιοῦτος - ὀποῖος / τοιοῦτος - ὀσος / τοσοῦτος - ὀσος / τόσον - ὀσον / τοσοῦτῳ - ὀσῳ / οὕτως - ὡς κ.α.
- ii. Συχνά τα παραβολικά μόρια επιφορτίζονται και από άλλα μόρια: ὀπως, ὡς εἰ, ὡς ἂν, ὀπως εἰ, ὀσπερ εἰ, ὀσπερ ἂν κ.λ.π.
π.χ. **Ὅσον** αἰ κατὰ τὸ σῶμα ἠδοναὶ ἀπομακρύνονται, **τοσοῦτον** αὖξονται αἰ περὶ τοὺς λόγους ἐπιθυμῖαι (μτφρ. Ὅσο απομακρύνονται οι ἠδονές του σώματος, τόσο αυξάνονται οι επιθυμίες για τους λόγους).

Εκφορά

Οι αναφορικές παραβολικές προτάσεις εκφέρονται με τις εγκλίσεις:

α) Οριστική, όταν το περιεχόμενο είναι ή θεωρείται πραγματικό:

π.χ. Διὸ δεῖ ἤχθαί πως εὐθύς ἐκ νέων, ὡς ὀ Πλάτων **φησίν**, ὄστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ (μτφρ. Γι' αυτό πρέπει να ἔχουμε πάρει, ὀπως λέει ο Πλάτωνας, από τη νεαρή ηλικία την αγωγή που θα μας κάνει να ευχαριστιόμαστε και να λυπούμαστε με αυτά που πρέπει).

β) Δυνητική Οριστική, όταν το περιεχόμενο είναι δυνατό ή υποτιθέμενο στο παρελθόν:

π.χ. Οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἐφρόνησαν, ὀσον περ ἂν [ενν. **ἐφρόνου**] εἰ πάντων ἡμῶν ἐκράτησαν (μτφρ. Και το φρόνημα των βαρβάρων ανυψώθηκε τόσο ὀσο (θα ανυψωνόταν) αν μας εἶχαν νικήσει ὀλους).

γ) Υποτακτική (με ή χωρίς ἂν), όταν το περιεχόμενο είναι δυνατό ή υποτιθέμενο:

π.χ. Ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογία ὡς ἂν **δύνωμαι** διὰ βραχυτάτων (μτφρ. Θα απολογηθῶ ὀσο (τυχόν) μπορῶ πιο σύντομα).

δ) Ευκτική (με ή χωρίς ἄν), όταν το περιεχόμενο είναι δυνατό ή υποτιθέμενο στο παρόν - μέλλον:

π.χ. Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονεῖς, οἷους ἂν εὕξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας (μτφρ. Να φέρεσαι στους γονεῖς έτσι, όπως σ' εσένα θα ευχόσουν να φέρονται τα παιδιά σου).

Παρατήρηση:

Οι παραβολικές προτάσεις είναι συχνά ελλειπτικές. Παραλείπεται το ρήμα τους όταν είναι ίδιο με το ρηματικό τύπο της κύριας πρότασης.

Ἐφάνη κονιορτός, ὥσπερ νεφέλη λευκή (ενν. φαίνεται) (μτφρ. Φάνηκε σκόνη, σαν λευκό σύννεφο).

Συντακτικός ρόλος

Οι αναφορικές παραβολικές προτάσεις λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί σύγκρισης - παρομοίωσης στο ρήμα της (κύριας) πρότασης την οποία προσδιορίζουν.

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η μελέτη του δευτερευουσών προτάσεων στα αρχαία ελληνικά μας οδηγεί στην παρατήρηση ότι συγκεκριμένες δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις εκφέρονται με απαρέμφατο αντί ρήματος.

Τέτοιες προτάσεις είναι:

1. Οι χρονικές προτάσεις που εισάγονται με το χρονικό σύνδεσμο **πρὶν**.

Η σύνταξη αυτή χρησιμοποιείται κυρίως όταν η κύρια πρόταση είναι καταφατική και σπάνια όταν η κύρια πρόταση είναι αρνητική και το **πρὶν** δηλώνει απλώς ότι η πράξη του απαρεμφάτου δεν έγινε στον ίδιο χρόνο με την πράξη του κύριου ρήματος.

Ο χρόνος του απαρεμφάτου μπορεί να είναι συχνά ο αόριστος (αποδίδει συνοπτικά την έννοια της προτεραιότητας) ή σπάνια ο ενεστώτας (δηλώνει συνεχή ή επαναλαμβανόμενη πράξη) και ο παρακείμενος (παρουσιάζει την πράξη ως ολοκληρωμένη).

Στη σύνταξη του **πρὶν** με απαρέμφατο, το υποκείμενο του κύριου ρήματος είναι συνήθως διαφορετικό από το υποκείμενο του απαρεμφάτου, που βρίσκεται σε πτώση αιτιατική (ετεροπροσωπία).

π.χ. Καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος **πρὶν** **τινας αἰσθέσθαι τῶν πολεμίων**. (μτφρ. Ο Χειρίσοφος ανέβηκε στην κορυφή, προτού να γίνει αντιληπτός από τους εχθρούς.)

π.χ. Σύνιστε μὲν καὶ **πρὶν ἐμὲ λέγειν**. (μτφρ. Το ξέρετε καλά, προτού εγώ ν' αρχίσω με λεπτομέρειες να εκθέτω το ζήτημα.)

2. Οι συμπερασματικές προτάσεις που εισάγονται με το συμπερασματικό σύνδεσμο «ὥστε» ή «ὡς».

Το «ὥστε» συντάσσεται με απαρέμφατο μετά από **αρνητική** πρόταση ή μετά από **υπόθεση**. Συνήθως οι συμπερασματικές απαρεμφατικές επεξηγούν την κύρια πρόταση στην οποία εκφράζεται ή εννοείται λέξη που σημαίνει **ποσό, μέγεθος, ποιόν** ή χρησιμοποιούνται στον λόγο για να γίνει μεγάλης διαφοράς, **ασύμμετρη σύγκριση** (με τα **ἢ ὥστε, ἢ ὡς**).

Χρησιμοποιούνται για να φανερώσουν ένα αποτέλεσμα με γενικότερη αξία, που εκφράζεται αόριστα. Επίσης δηλώνουν αποτέλεσμα ενδεχόμενο να συμβεί ή ακόμα και αποτέλεσμα επιδιωκόμενο (σκοπό). Κατά την σύνταξη το υποκείμενο των προτάσεων αυτών ακολουθεί τους κανόνες της ταυτοπροσωπίας-ετεροπροσωπίας.

π.χ. Ἐνθεν δὲ ὁ ποταμὸς **τοσοῦτος βάθος ὡς μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν πειρωμένους τοῦ βάθους**. (μτφρ. Ο ποταμός ήταν τόσο βαθύς, ώστε ούτε τα δόρατα δεν εξείχαν έξω από το νερό, όταν δοκίμαζαν το βάθος.)

π.χ. Οἱ δὲ ἀκοντισταὶ βραχύτερα ἠκόντιζον **ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν**. (μτφρ. Οι ακοντιστές έρριχναν τόσο κοντά τα ακόντιά τους, που δεν μπορούσαν να φτάσουν τους σφενδονιστές.)

π.χ. Ἐπεὶ ἐνθάδε **οὔτε ἀργύριον ἔχομεν ὥστε ἀγοράζειν τὰ ἐπιτήδεια**. (μτφρ. Επειδή δεν έχουμε χρήματα ώστε να αγοράσουμε τα απαραίτητα.)

π.χ. «**Εἰ μὴ εἰς τοῦτο μανίας ἀφικόμην ὥστε ἐπιθυμῆν εἰς ὧν πολλοῖς μάχεσθαι**». (μτφρ. Αν δεν έφτανα σε τέτοιο σημείο, που να επιθυμώ, αν και ήμουν μόνος, να πολεμώ με πολλούς).

3. Οι συμπερασματικές προτάσεις που εισάγονται με τις φράσεις «ἐφ' ᾧ», «ἐφ' ᾧτε».

Εκφράζουν **όρο, προϋπόθεση** ή **συμφωνία**, συχνά ως επεξήγηση, μετά από τα: ἐπὶ τοῦτο, ἐπὶ τοῖσδε, ἐπὶ τούτοις.

π.χ. Οἱ δὲ διήλλαξαν **ἐφ' ᾧτε (μὲν) ἔχειν εἰρήνην ὡς πρὸς ἀλλήλους**. (μτφρ. Και εκείνοι συμφιλώθηκαν, με την προϋπόθεση να έχουν ειρήνη μεταξύ τους.)

π.χ. Ἀλλ' ἀφίεμέν σε, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, **ἐφ' ᾧτε μηκέτι [...] φιλοσοφεῖν**. (μτφρ. Σε απαλλάσσουμε με αυτόν όμως τον όρο, δηλαδή με τον όρο να μη φιλοσοφεῖς πια.)

ΟΜΟΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Η μελέτη των δευτερευουσών προτάσεων στα αρχαία ελληνικά μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι συγκεκριμένες λέξεις ή σύνδεσμοί εισάγουν περισσότερες από μία προτάσεις.

Λέξεις που εισάγουν περισσότερα από ένα είδη δευτερευουσών προτάσεων είναι οι εξής:

1. **ὅτι**

Εισάγει προτάσεις:

α) Ειδικές, μετά από ρήματα λεκτικά, δοξαστικά, αισθητικά, δηλωτικά, γνωστικά κ.α. Δηλώνει αντικειμενική κρίση.

π.χ. Ὅρας **ὅτι οὐ πρότος αἰτιᾶ τὸν κλέπτοντα** (μτφρ. Βλέπεις ότι δεν κατηγορεί πρώτος τον κλέφτη.)

β) Αιτιολογικές, μετά από ρήματα ψυχικού πάθους, δικανικά κ.α. Δηλώνει αντικειμενική αιτιολογία.

π.χ. Ἄντρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε **ὅτι χαλεπῶς φέρω** (μτφρ. δυσφορῶ) **τοῖς παροῦσι πράγμασι.**

2. **ὡς**

Εισάγει προτάσεις:

α) Ειδικές, μετά από ρήματα λεκτικά, δοξαστικά, αισθητικά, δηλωτικά, γνωστικά κ.α. Δηλώνει υποκειμενική κρίση.

π.χ. Ταῦτα λέγω, **ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς.** (μτφρ. Αυτά λέω ότι δηλαδή καθόλου δε σέβεσαι τους θεούς.)

β) Αιτιολογικές, μετά από ρήματα ψυχικού πάθους, δικανικά κ.α. Δηλώνει υποκειμενική αιτιολογία.

π.χ. **Ὡς δ' οὐκ ἐπέιθοντο**, οἱ μὲν Κερκυραῖοι ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν. (μτφρ. Επειδή δήθεν δεν υπάκουαν, οι Κερκυραῖοι πολιορκούσαν την πόλη.)

γ) Πλάγιες ερωτηματικές, μετά από ρήματα αποδεικτικά, δηλωτικά, απορηματικά, αποπειρατικά κ.α.

π.χ. Ἐφη (ενν. ὁ Θεμιστοκλῆς) τοὺς ξυμπρέσβεις [...] προσδέχεσθαι μέντοι ἐν τάχει ἤξειν καὶ θαυμάζειν **ὡς οὐπω πάρεσιν.** (μτφρ. Εἶπε ο Θεμιστοκλῆς ότι ὁμως περιμένε τους συμπρεσβευτές να ἔρθουν γρήγορα και απορούσε πῶς δεν ἦρθαν ἤδη.)

δ) Τελικές, μετά από ρήματα κίνησης ή σκόπιμης ενέργειας. Δηλώνει υποκειμενικό σκοπό.

π.χ. Ἄκουσον, **ὡς ἂν μάθης.** (μτφρ. Ἄκουσε για να μάθεις.)

ε) Συμπερασματικές, όταν στην κύρια πρόταση προηγούνται δεικτικές λέξεις *οὕτως, τοιοῦτος, τοσοῦτος* κ.α.

π.χ. Τοιαύτη δόξα γέγονεν, **ὡς ὁ βάρβαρος κήδεται τῆς Ἑλλάδος καὶ φύλαξ τῆς εἰρήνης ἐστι.** (μτφρ. Τέτοια φήμη ἔχει δημιουργηθεῖ, ὥστε ο βάρβαρος φροντίζει και εἶναι φύλακας της ειρήνης.)

στ) Χρονικές. Συνήθως όταν εκφέρονται με ρήμα ιστορικού χρόνου.

π.χ. **Ὡς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε**, [...ἡ βασιλεία] ἐκάλεε τὸν Γύγα. (μτφρ. Ὅμως ευθύς όταν ξημέρωσε ...η βασίλισσα ἔστειλε να φωνάξουν τον Γύγη.)

π.χ. Ἀθηναῖοι δὲ **ὡς ἤσθοντο**, πλεύσαντες ναυσὶν ἐξήκοντα ἐπὶ Σάμου... (μτφρ. Ὅταν ἄκουσαν τα γεγονότα, αφού με ἐξήντα καράβια ἐπλευσαν εναντίον της Σάμου...)

ζ) Αναφορικές επιρρηματικές παραβολικές του ποιού ή του τρόπου, όταν στην κύρια πρόταση προηγούνται ή εννοούνται δεικτικά επίρρηματα (*οὕτως, ὡδε*).

π.χ. Διὸ δεῖ ἤχθαι πῶς εὐθύς ἐκ νέων, **ὡς ὁ Πλάτων φησίν**, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ. (μτφρ. Γι' αυτό πρέπει να ἔχουμε πάρε, ὅπως λέει ο Πλάτωνας, από τη νεαρή ηλικία την αγωγή που θα μας κάνει να ευχαριστιόμαστε και να λυπούμαστε με αὐτά που πρέπει.)

3. ἐπεί, ἐπειδή

Εισάγουν προτάσεις:

α) Χρονικές. Συνήθως όταν εκφέρονται με ρήμα ιστορικού χρόνου.

π.χ. **Ἐπεὶ δὲ ὁ Κριτίας ταῦτα ἤκουσεν, ἀπήλθεν.** (μτφρ. Αφού ο Κριτίας άκουσε αυτά, έφυγε.)

β) Αιτιολογικές, μετά από ρήματα ψυχικού πάθους, δικανικά κ.α. Συνήθως εκφέρονται με οριστική, δυνητικές εγκλίσεις και ευκτική του πλαγίου λόγου. Ο **ἐπεί**, στην αρχή περιόδου, κυρίως στον ποιητικό λόγο, μπορεί να εισάγει **κύριες** προτάσεις που σημαίνουν προσταγή, ευχή, ερώτηση.

π.χ. **Ἐπει οὐκ ἤθελον καθαιρεῖν τὰ τείχη,** φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτούς. (μτφρ. Επειδή δεν ήθελαν να γκρεμίσουν τα τείχη, τους κήρυξαν τον πόλεμο.)

4. ὅτε, ὁπότε

Εισάγουν προτάσεις:

α) Χρονικές. Συνήθως όταν εκφέρονται με ρήμα ιστορικού χρόνου.

π.χ. **Ὅτε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς τοὺς Βοιωτοὺς καὶ εἰς Ἀλίαρτον ἔδει βοηθεῖν,** ἐγὼ προσελθὼν τῷ Ὀρθοβούλῳ ἔφην. (μτφρ. Όταν συνάψατε τη συμμαχία με τους Βοιωτούς και έπρεπε να σπεύσετε για βοήθειά τους στην Αλίαρτο, εγώ αφού παρουσιάστηκα στον Ορθόβουλο, είπα.)

β) Αιτιολογικές (σπάνια).

π.χ. **Ὅτε τοίνυν οὕτως ἔχει,** προσήκει προθύμως ἐθέλειν ἀκούειν. (μτφρ. Επειδή (αφού) λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, αρμόζει με προθυμία να θέλω να ακούω.)

5. ὅπως

Εισάγει προτάσεις:

α) Πλάγιες ερωτηματικές, μετά από ρήματα αποδεικτικά, δηλωτικά, απορηματικά, αποπειρατικά κ.α.

π.χ. **Ἐνθυμείσθε δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅπως μὴ πάντων ἔργον σχετλιώτατον ἐργάσησθε.** (μτφρ. Θυμηθείτε, άνδρες Αθηναίοι, πως δεν εργάζεστε για έργο προσβλητικότατο όλων.)

β) Τελικές, μετά από ρήματα κίνησης ή σκοπίμης ενέργειας.

π.χ. **Ἐκάλεσέ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερά ἐξηρημένα.** (μτφρ. Κάλεσε κάποιος από τους υπηρέτες αυτόν, για να δει τα ιερά κατεστραμμένα.)

γ) Ενδοιαστικές (**ὅπως μή**), μετά από ρήματα που σημαίνουν φόβο, δισταγμό, επιφύλαξη κ.α.

π.χ. **Ὅρατε ὅπως μὴ τι αἰσχροὺν πράξωμεν.** (μτφρ. Προσέξτε να μην κάνουμε κάτι κακό.)

δ) Αναφορικές.

π.χ. **Ὅπως γινώσκετε,** οὕτω καὶ ποεῖτε.

6. εἰ

Εισάγει προτάσεις:

α) Πλάγιες ερωτηματικές (μονομελείς), μετά από ρήματα αποδεικτικά, δηλωτικά, απορηματικά, αποπειρατικά κ.α.

π.χ. **Σαφῶς δ' οὐκ οἶδ' εἰ θεὸς ἔστιν.** (μτφρ. Με ακρίβεια δε γνωρίζω αν υπάρχει θεός.)

β) Αιτιολογικές, μετά από ρήματα ψυχικού πάθους, δικανικά κ.α. Δηλώνει υποθετική αιτιολογία.

π.χ. **Τοὺς δ' ἀπαιδευτοὺς ἀρετῆς θαυμάζοιμι ἄν, εἴ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λόγος.** (μτφρ. Θα απορούσα, αν, τους απάιδευτους στην αρετή, ο λόγος θα μπορούσε να ωφελήσει κάπως περισσότερο.)

γ) Υποθετικές.

π.χ. **Εἰ μὲν ποτε ἠδίκησέ με,** προσήκεν αὐτῷ δίκην δίδοναι. (μτφρ. Αν βέβαια με αδίκησε κάποτε, έπρεπε αυτός να τιμωρηθεί.)

7. ἔάν, ἄν, ἦν

Εισάγουν προτάσεις:

α) Πλάγιες ερωτηματικές (μονομελείς), μετά από ρήματα αποδεικτικά, δηλωτικά, απορηματικά, αποπειρατικά κ.α.

π.χ. Σκέψαι ἔάν τώδε ἀρέσκη σοι. (μτφρ. Σκέψου, αν σου αρέσει αυτό.)

β) Υποθετικές. (ανήκει στο σκέλος του υποθετικού λόγου που εισάγει την υπόθεση)

π.χ. Ἐάν πάντα ἀκούσητε, κρίνατε. (μτφρ. Αν ακούσατε τα πάντα, αποφασίστε.)

8. αναφορικές αντωνυμίες, αναφορικά επιρρήματα

Εισάγουν προτάσεις:

α) Πλάγιες ερωτηματικές (μερικής άγνοιας), μετά από ρήματα αποδεικτικά, δηλωτικά, απορηματικά, αποπειρατικά κ.α.

π.χ. Ἐκελεύομεν τούτους ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἂν ὡς τάχιστα ἀπολάβωμεν τὰ χρήματα. (μτφρ. Προστάζαμε αυτούς να φροντίσουν πώς θα πάρουμε τα χρήματα όσο το δυνατόν ταχύτερα.)

β) Αναφορικές προτάσεις (ονοματικές ή επιρρηματικές), χωρίς εξάρτηση από συγκεκριμένες κατηγορίες ρημάτων.

π.χ. Οἶμαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν. (μτφρ. Γιατί νομίζω ότι θα παθαίναμε τέτοια κακά σαν αυτά που μακάρι οι θεοί να τα δώσουν στους αντιπάλους μας.)

ΕΥΘΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ - ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ

Ορισμός:

Ευθύς ονομάζεται ο λόγος με τον οποίο αποδίδονται άμεσα οι σκέψεις ή οι επιθυμίες ενός προσώπου, όπως ακριβώς αυτές διατυπώθηκαν, χωρίς δηλαδή την παραμικρή παρεμβολή.

π.χ. Ὁ δὲ νόμος τί κελεύει, ὅς ἐν τῇ στήλῃ ἔμπροσθέν ἐστι τοῦ βουλευτηρίου;

Χαλεπόν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὧ Σιμωνίδῃ, τῶν τυράννων.

Ἔθιζε σεαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν ἀλλὰ σύννουν.

ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ορισμός:

Πλάγιος ονομάζεται ο λόγος με τον οποίο τα λόγια ενός ομιλητή μεταφέρονται έμμεσα σε άλλον ή σε άλλους όχι αυτούσια, όπως ειπώθηκαν αρχικά, αλλά με αλλαγές στη μορφή τους επειδή εξαρτώνται από κάποιο ρήμα λεκτικό, δοξαστικό, αισθητικό, βουλευτικό, κ.ά.

π.χ. Κύρος ἐδήλωσεν ὅτι ἔτοιμοι εἰσὶ μάχεσθαι, εἴ τις ἐξέρχοιτο.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν ὅτι Δέξιππον μὲν οὐκ ἐπαινοίῃ, εἰ ταῦτα πεποικῶς εἶη.

Εἶπε δὲ ὅτι, ἐπειδὴν ἡ στρατεία λήξῃ, εὐθύς ἀποπέμψῃ αὐτόν.

Περιπτώσεις πλάγιου λόγου

Γενικά πλάγιος λόγος μπορεί να είναι:

1. **Ειδικό απαρέμφατο:**

π.χ. Πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν.

2. **Ειδική πρόταση με εξάρτηση από ρήματα δοξαστικά, λεκτικά, γνωστικά, αισθητικά:**

π.χ. Ἄλλ' γὰρ ὅτι μὲν ἐν Σπάρτῃ μάλιστα πείθονται ταῖς ἀρχαῖς τε καὶ τοῖς νόμοις, ἴσμεν ἅπαντες.

3. **Τελικό απαρέμφατο με εξάρτηση από ρήματα βουλευτικά, κελευστικά, προτροπικά, συμβουλευτικά, αιτητικά, απαγορευτικά.**

π.χ. Μένων ἐβούλετο πλουτεῖν.

4. **Κατηγορηματική μετοχή με εξάρτηση από ρήματα γνωστικά, αισθητικά, δεικτικά, δηλωτικά, αγγελτικά:**

π.χ. Ἴσθι ἀνόητος ὢν.

5. **Πλάγια ερωτηματική πρόταση:**

π.χ. Ἐπιμηθεὺς ἠπόρει ὅ,τι χρήσαιτο.

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΕ ΕΥΘΥ

Κατά τη μετατροπή του πλάγιου λόγου σε ευθύ η εξαρτημένη πρόταση ή ο εξαρτημένος όρος **μετατρέπονται σε κύρια πρόταση.**

Η μετατροπή του πλάγιου λόγου σε ευθύ πραγματοποιείται σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ	(ΜΕΤΑΤΡΕΠΕΤΑΙ ΣΕ)	ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ
Ειδική Πρόταση. π.χ. Λέγει ὡς ὑβριστής εἰμι.	→ →	Κύρια πρόταση κρίσεως. Ἵβριστής εἶ.
Ειδικό Απαρέμφατο. π.χ. Ἀστυάγης ἤκουε τὸν παῖδα καλὸν κάγαθὸν εἶναι.	→ →	Κύρια πρόταση κρίσεως. Ὁ παῖς καλὸς κάγαθός ἐστι.
Κατηγορηματική μετοχή. π.χ. Ἔδειξαν ἑτοῖμοι ὄντες.	→ →	Κύρια πρόταση κρίσεως. Ἐτοῖμοι ἐσμέν.
Τελικό απαρέμφατο. π.χ. Ὁ σοφιστής ἠνάγκασεν ἡμᾶς ὁμολογεῖν.	→ →	Κύρια πρόταση επιθυμίας. Ὅμολογεῖτε.
Πλάγια ερωτηματική πρόταση. π.χ. Ἡρώτησε ὅστις ἀφίκοιτο.	→ →	Ευθεία ερωτηματική πρόταση. Τίς ἀφίκετο;

Παρατηρήσεις:

Κατά την μετατροπή του πλάγιου λόγου σε ευθύ:

1. Παραλείπονται:
  - α. **Το ρήμα εξάρτησης** (καθώς και το υποκείμενό του, αν δίδεται).
  - β. **Οι ειδικοί σύνδεσμοι «ὅτι», «ὡς»** (όταν πρόκειται για ειδική πρόταση).
  - γ. **Το ερωτηματικό «εἰ»** (όταν εισάγει πλάγια ερωτηματική πρόταση).
2. Μετατρέπονται:
  - ο **το πρόσωπο του ρήματος:**
π.χ. Λέγει ὡς ὑβριστής εἰμι. → Ἵβριστής εἶ.
  - ο **οι προσωπικές, επαναληπτικές, αυτοπαθείς και κτητικές αντωνυμίες:**
π.χ. Φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐδὲν δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον
→ Οὐδὲν δικαίως οὗτος λαμβάνει τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον.
Εἶπε δὲ ὅτι εὐθύς ἀποπέμψει αὐτόν. → Εὐθύς ἀποπέμψω σε.
Σεύθης δὲ φησιν, ἂν πρὸς ἐκείνον ἦτε, εὖ ποιήσῃ ὑμᾶς. → Ἄν πρὸς ἐμὲ ἦτε, εὖ ποιήσω ὑμᾶς.
  - ο **οι αναφορικές αντωνυμίες και επιρρήματα σε ερωτηματικές αντωνυμίες και επιρρήματα:**
π.χ. Οὐκ ἔχω ὅ τι σοὶ ἀποκρίνωμαι. → Τί σοὶ ἀποκρίνωμαι;
Ἀποροῦσι δ' ὅπως ποιήσουσιν. → Πῶς ποιήσομεν;
3. Η ἐγκλίση του ρήματος ή ο ρηματικός τύπος:

Διατηρεῖται και στον ευθύ λόγο:

Παραδείγματα:

Η οριστική

Λέγει ὡς ὑβριστής εἰμι. → Ἵβριστής εἶ.

Η δυνητική οριστική

Ἔλεγεν ὅτι κρεῖττον ἂν ἦν αὐτῷ ἀποθανεῖν.
→ Κρεῖττον ἂν ἦν μοι ἀποθανεῖν.

Η δυνητική οριστική

Ἐβουλεύοντο πῶς ἂν τὴν μάχην

ποιήσαιντο. → Πῶς ἂν τὴν μάχην
ποιήσαιμεν;

Ἦπόρει ὅ τι εἶπη. → Τὶ εἶπω;

Ἡ απορηματική υποτακτική

4.

Μετατρέπεται στον ευθύ λόγο:

Παραδείγματα:

Ἡ ευκτική
του πλαγίου λόγου →

σε οριστική (πρόταση κρί-
σεως)

Ευθύς λόγος: Ἐλεγον ὅτι
βασιλεὺς σφίσι φίλος ἔσοιτο.
→ **Πλάγιος λόγος:** Βασιλεὺς
ὑμῖν φίλος ἔσται.

ἢ υποτακτική (πρόταση ε-
πιθυμίας)

Ευθύς λόγος: Ἠρώτων τίνος
ἔνεκα πολεμήσοιεν.
→ **Πλάγιος λόγος:** Τίνος
ἔνεκα πολεμήσωμεν;

Το ειδικό απαρέμφατο →

σε οριστική

Ευθύς λόγος: Αἰγινῆται
ἔλεγον οὐκ εἶναι αὐτόνομοι
κατὰ τὰς σπονδὰς.
→ **Πλάγιος λόγος:** Οὐκ
ἔσμεν αὐτόνομοι κατὰ τὰς
σπονδὰς.

Το τελικό απαρέμφατο →

σε προστακτική ἢ υποτα-
κτική

Ευθύς λόγος: Οὗτοι
ἐκέλευσαν παραδοῦναι
πόλιν καὶ οἰκίας τοῖς
Λακεδαιμονίοις.
→ **Πλάγιος λόγος:** Πόλιν καὶ
οἰκίας παραδοτε τοῖς
Λακεδαιμονίοις.
→ **Πλάγιος λόγος:** Πόλιν καὶ
οἰκίας παραδῶτε τοῖς
Λακεδαιμονίοις.

Ἡ κατηγορηματική
μετοχή →

σε οριστική

Ευθύς λόγος: Ἡμεῖς
ἀδύνατοι ὀρώμεν ὄντες.
→ **Πλάγιος λόγος:** Ἡμεῖς
ἀδύνατοι ἔσμεν.

Το δυνητικό απαρέμφατο
(απαρέμφατο + ἂν)
καὶ ἡ δυνητική κατηγορη-
ματική μετοχή (μετοχή +
ἂν) →

σε δυνητική → οριστική

Ευθύς λόγος: Ἐγίγνωσκε
Φίλιππον ἀδικοῦντα ἂν τὴν
πόλιν.

→ **Πλάγιος λόγος:** Φίλιππος
ἠδίκηε ἂν τὴν πόλιν.

ἢ δυνητική → ευκτική

Ευθύς λόγος: Ἐπὶ τὴν
Ἑλλάδα Ἑλλην' οὐδέν' ἂν
ἔλθειν ἠγοῦμαι.
→ **Πλάγιος λόγος:** Ἐπὶ τὴν
Ἑλλάδα Ἑλλην οὐδεὶς ἂν
ἔλθοι.

5. Οι δευτερεύουσες προτάσεις (εκτός από τις ειδικές και τις πλάγιες ερωτηματικές) του πλαγίου λόγου παραμένουν δευτερεύουσες προτάσεις στον ευθύ λόγο.

Διατηρούνται και στον ευθύ λόγο:

Οι δευτερεύουσες προτάσεις του πλαγίου λόγου (εκτός από τις ειδικές και τις πλάγιες ερωτηματικές).

Παραδείγματα:

Θηραμένης ἀντέκοπτε, λέγων ὅτι οὐκ εἰκὸς εἶη θανατοῦν, εἴ τις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ δήμου. →

Οὐκ εἰκὸς ἐστὶ θανατοῦν, εἴ τις τιμᾶται ὑπὸ τοῦ δήμου.

6.

Μετατρέπεται στον ευθύ λόγο:

Το υποθετικό «εἰ» μετατρέπεται σε «ἐάν», όταν ο υποθετικός λόγος είναι:

- α) προσδοκώμενο και
- β) αόριστη επανάληψη στο παρόν-μέλλον.

Παραδείγματα:

Κῦρος ἐδήλωσεν ὅτι ἔτοιμοι εἰσὶ μάχεσθαι, εἴ τις ἐξέρχοιτο. →

Ἔτοιμοί ἐσμεν μάχεσθαι, ἐάν τις ἐξέρχηται.

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΕΥΘΕΟΥΣ ΛΟΓΟΥ ΣΕ ΠΛΑΓΙΟ

A. Οι κύριες προτάσεις στον πλάγιο λόγο.

- i. Οι κύριες προτάσεις κρίσεως μετατρέπονται στον πλάγιο λόγο σε **ειδική πρόταση, ειδικό απαρέμφατο, κατηγορηματική μετοχή** ανάλογα με το είδος του ρήματος εξάρτησης.
- ii. Οι κύριες προτάσεις επιθυμίας στον πλάγιο λόγο μετατρέπονται σε **τελικό απαρέμφατο**.
- iii. Οι ευθείες ερωτηματικές προτάσεις στον πλάγιο λόγο μετατρέπονται σε **πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις**.
- iv. Ο ρηματικός τύπος στον πλάγιο λόγο διατηρεί τον χρόνο που είχε στον ευθύ λόγο.

Ειδικότερα:

- i. Η κύρια πρόταση κρίσεως στον πλάγιο λόγο.

Η κύρια πρόταση κρίσεως στον πλάγιο λόγο μετατρέπεται σε:

- 1. **Ειδική πρόταση,**

όταν εξαρτάται από λεκτικά, γνωστικά, αισθητικά, δεικτικά ρήματα και μνήμης, μάθησης.

Οι εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως στον πλάγιο λόγο:

Διατηρείται η οριστική και στον πλάγιο λόγο όταν το ρήμα εξάρτησης είναι αρκτικού χρόνου (π.χ. α).

Τρέπεται σε ευκτική του πλαγίου λόγου η οριστική όταν το ρήμα εξάρτησης είναι ιστορικού χρόνου (π.χ. β).

Οι δυνητικές εγκλίσεις (οριστική και ευκτική) διατηρούνται ανεξάρτητα από το χρόνο του ρήματος εξάρτησης (π.χ. γ, δ, ε, στ).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΥΘΕΟΣ ΛΟΓΟΥ ΣΕ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΕΙΔΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ.

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ (ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΡΙΣΕΩΣ)	ΡΗΜΑ ΕΞΑΡ- ΤΗΣΗΣ	ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ (ΕΙΔΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ)
Σωκράτης οὐ νομίζει θεούς. (ο-ριστική)	λέγει → εἶπεν →	α. Οὗτος λέγει ὅτι Σωκράτης οὐ νομίζει θεούς. β. Οὗτος εἶπεν ὅτι Σωκράτης οὐ νομίζοι θεούς.
Σωκράτης οὐ ἂν ἐνόμισε θεούς. (δυνητική οριστική)	λέγει → εἶπεν →	γ. Οὗτος λέγει ὅτι Σωκράτης οὐκ ἂν ἐνόμισεν θεούς. δ. Οὗτος εἶπεν ὅτι Σωκράτης οὐκ ἂν ἐνόμισεν θεούς.
Σωκράτης οὐκ ἂν νενομικῶς εἶη θεούς. (δυνητική ευκτική)	λέγει → εἶπεν →	ε. Οὗτος λέγει ὅτι Σωκράτης οὐκ ἂν νενομικῶς εἶη θεούς. στ. Οὗτος εἶπεν ὅτι Σωκράτης οὐκ ἂν νενομικῶς εἶη θεούς.

2. **Ειδικό απαρέμφατο,**

ὅταν εξαρτάται:

- ἀπό ρήματα λεκτικά, δοξαστικά, δηλωτικά, λεκτικά, γνωστικά, αισθητικά, δεικτικά,
- ἀπό το ρήμα φημί
- και ἀπό τα ρήματα ἐλπίζω, ὄμνυμι, προσδοκῶ, ἐπαγγέλλομαι, ὑπισχνούμαι.

Το ρήμα του ευθέος λόγου μετατρέπεται στον πλάγιο λόγο σε απαρέμφατο ως εξής:

Κάθε ἐγκλιση μετατρέπεται σε απαρέμφατο (π.χ. α-στ).

Η δυνητική ἐγκλιση μετατρέπεται σε δυνητικό απαρέμφατο (π.χ. β.γ.ε.στ).

Ο χρόνος του ρήματος εξάρτησης δεν επηρεάζει το απαρέμφατο.

Ο χρόνος του ρήματος του ευθέος λόγου καθορίζει τον χρόνο του απαρέμφατου.

Δηλαδή:

Ἐγκλιση ενεστώτα ἢ παρατατικού → απαρέμφατο ενεστώτα (π.χ. α, β).

Ἐγκλιση μέλλοντα → απαρέμφατο μέλλοντα (π.χ. δ).

Ἐγκλιση αορίστου → απαρέμφατο αορίστου (π.χ. ε).

Ἐγκλιση παρακειμένου ἢ υπερσυντελικού → απαρέμφατο παρακειμένου (π.χ. στ).

Κατά τη μετατροπή του ευθέος λόγου σε **απαρέμφατο** ελέγχουμε αν έχουμε **ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία**.

- Στην περίπτωση της **ταυτοπροσωπίας** το ρήμα εξάρτησης και το απαρέμφατο έχουν **το ίδιο υποκείμενο, σε πτώση ονομαστική** (π.χ. δ, στ).
- Στην περίπτωση της **ετεροπροσωπίας** το απαρέμφατο έχει **διαφορετικό υποκείμενο** από το ρήμα εξάρτησης, **σε πτώση αιτιατική** (π.χ. α, β, γ, ε).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΥΘΕΟΣ ΛΟΓΟΥ ΣΕ ΕΙΔΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ.

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ (ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΡΙΣΕΩΣ)	ΡΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ (ΕΙΔΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ)
Σωκράτης οὐ νομίζει θεούς. (οριστική)	λέγουσιν / εἶπον → (Οὐ-τοι)	α. Οὗτοι λέγουσιν / εἶπον Σωκράτην οὐ νομίζειν θεούς.
Σωκράτης οὐκ ἂν ἐνόμιζε θεούς. (δυνητική οριστική)	λέγουσιν / εἶπον → (Οὐ-τοι)	β. Οὗτοι λέγουσιν / εἶπον Σωκράτην οὐ ἂν νομίζειν θεούς.
Σωκράτης οὐκ ἂν νομίζοι θεούς. (δυνητική ευκτική)	λέγουσιν / εἶπον → (Οὗτοι)	γ. Οὗτοι λέγουσιν / εἶπον Σωκράτην οὐ ἂν νομίζειν θεούς.
Οἱ στρατιῶται ταῦτα ποιήσουσι. (οριστική)	φασὶ / ἔφασαν → (Οἱ στρατιῶται)	δ. Οἱ στρατιῶται φασὶ / ἔφασαν ταῦτα ποιήσεν.
Οἱ στρατιῶται ταῦτα ἂν ἐποίησαν. (δυνητική οριστική)	φησὶ / ἔφη → (Οὗτος)	ε. Οὗτοι φησὶ / ἔφη τοὺς στρατιώτας ταῦτα ἂν ποιῆσαι.
Οἱ στρατιῶται ταῦτα ἂν πεπονηκότες εἶεν. (δυνητική ευκτική)	φασὶ / ἔφασαν → (Οἱ στρατιῶται)	στ. Οἱ στρατιῶται φασὶ / ἔφασαν ταῦτα ἂν πεποι-ηκέναι.

3. Κατηγορηματική μετοχή,

όταν εξαρτάται από γνωστικά, αισθητικά, δείξης, αγγελίας, ελέγχου, μνήμης, μάθησης ρήματα.

Το ρήμα του ευθέος λόγου μετατρέπεται στον πλάγιο λόγο σε κατηγορηματική μετοχή ως εξής:

Κάθε έγκλιση μετατρέπεται σε μετοχή.

Η δυνητική έγκλιση μετατρέπεται σε δυνητική μετοχή.

Ο χρόνος του ρήματος εξάρτησης δεν επηρεάζει τη μετοχή.

Ο χρόνος του ρήματος του ευθέος λόγου καθορίζει το χρόνο της μετοχής.

Δηλαδή:

Έγκλιση **ενεστώτα** ή **παρατατικού** → **μετοχή ενεστώτα** (π.χ. α, ε).

Έγκλιση **μέλλοντα** → **μετοχή μέλλοντα** (π.χ. β).

Έγκλιση **αορίστου** → **μετοχή αορίστου** (π.χ. γ, στ).

Έγκλιση **παρακειμένου** ή **υπερσυντελικού** → **μετοχή παρακειμένου** (π.χ. δ, ζ).

Η κατηγορηματική μετοχή του πλαγίου λόγου, όταν είναι συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος εξάρτησης, τίθεται σε πτώση ονομαστική και συμφωνεί με το υποκείμενο σε γένος, αριθμό και πτώση:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΥΘΕΟΣ ΛΟΓΟΥ ΣΕ (ΣΥΝΗΜΜΕΝΗ) ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ	ΡΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
Τιμῶμαι ὑπὸ πάντων. (οριστική ενεστώτα)	Οἶδα / Ἔγνων →	α. (Εγώ) οἶδα / ἔγνων τιμώμενος ὑπὸ πάντων.
Ἐτιμώμην ὑπὸ πάντων. (παρατατικός)		
Τιμηθήσομαι ὑπὸ πάντων. (οριστική μέλλοντα)	Οἶδα / Ἔγνων →	β. (Εγώ) οἶδα / ἔγνων τιμηθησόμενος ὑπὸ πάντων.
Ἐτιμησάμην ἂν ὑπὸ πάντων. (δυνητική οριστική αορίστου)		
Τετιμημένος εἶην ἂν ὑπὸ πάντων. (δυνητική ευκτική παρακειμένου)	Οἶδα / Ἔγνων →	δ. (Εγώ) οἶδα / ἔγνων τετιμημένος ἂν ὑπὸ πάντων.

Η κατηγορηματική μετοχή του πλαγίου λόγου, όταν είναι συνημμένη στο αντικείμενο του ρήματος εξάρτησης, τίθεται σε πλάγια πτώση και συμφωνεί με το υποκείμενό της σε γένος, αριθμό και πτώση:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΥΘΕΟΣ ΛΟΓΟΥ ΣΕ (ΑΠΟΛΥΤΗ) ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ.

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ	ΡΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
Κῦρος ἐν Κιλικίᾳ ἐστι . (οριστική ενεστώτα)	Γιγνώσκομεν / Ἔγνωμεν →	ε. Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα .
Κῦρος ἐν Κιλικίᾳ ἦν . (παρατατικός)		
Κῦρος ἐν Κιλικίᾳ ἂν ἐγένετο . (δυνητική οριστική αορίστου)	Γιγνώσκομεν / Ἔγνωμεν →	στ. Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ἂν γενόμενον .
Κῦρος ἐν Κιλικίᾳ ἂν γεγονῶς εἶη . (δυνητική ευκτική παρακειμέ-		
	Γιγνώσκομεν / Ἔγνωμεν →	ζ. Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ἂν γεγονότα .

νου)

- ii. Η κύρια πρόταση επιθυμίας στον πλάγιο λόγο.

Η κύρια πρόταση επιθυμίας στον πλάγιο λόγο μετατρέπεται σε κάθε περίπτωση σε τελικό απαρέμφατο.

Εξαρτάται από ρήματα βουλητικά, προτρεπτικά, αποτρεπτικά, παραχωρητικά, απαγορευτικά, αποπειρατικά, δυνητικά, διστακτικά κ.λ.π.

- Η υποτακτική, η προστακτική, η ευχετική ευκτική των προτάσεων επιθυμίας (και σπανιότερα η ευχετική οριστική) **τρέπονται σε τελικό απαρέμφατο.**
- Ο χρόνος του ρήματος εξάρτησης δεν επηρεάζει το απαρέμφατο.
- Ο χρόνος του ρήματος του ευθέος λόγου επηρεάζει τον χρόνο του απαρεμφάτου ως εξής:
Έγκλιση ενεστώτα → απαρέμφατο ενεστώτα (π.χ. α).
Έγκλιση μέλλοντα → απαρέμφατο μέλλοντα (π.χ. γ).
Έγκλιση αορίστου → απαρέμφατο αορίστου (π.χ. β, δ).

Παρατήρηση:

Κατά τη μετατροπή του ευθέος λόγου σε απαρέμφατο ελέγχουμε αν έχουμε **ταυτοπροσωπία** (π.χ. γ) ή **ετεροπροσωπία** (π.χ. α, β, δ).

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ	ΡΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
α. Λέγετε ταῦτα τοῖς στρατιώταις.	ἐκέλευε →	α. Οὗτος ἐκέλευε αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις.
β. Ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός.	παραινεῖ →	β. Οὗτος παραινεῖ τούτους ἀκοῦσαι τοῦ ἀνδρός.
γ. Ἐσοίμην εὐτυχής.	Εὐχομαι →	γ. Εὐχομαι εὐτυχής ἔσσεσθαι.
δ. Γένοισθε εὐτυχεῖς.	Ἡύχόμην →	δ. Ἡύχόμην ὑμᾶς γενέσθαι εὐτυχεῖς.

- iii. Οι ευθείες ερωτηματικές προτάσεις στον πλάγιο λόγο.

Οι ευθείες ερωτηματικές προτάσεις μετατρέπονται στον πλάγιο λόγο σε πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις.

Εξαρτώνται από ρήματα ερωτηματικά, γνωστικά, λεκτικά, δεικτικά, σκέψης, φροντίδας, απόπειρας, προσοχής.

- Διατηρούν την αρχική έγκλιση όταν εξαρτώνται από ρήμα αρκτικού χρόνου (π.χ. α, γ).
- Μετατρέπουν σε ευκτική του πλαγίου λόγου την οριστική και απορη-

ματική υποτακτική, όταν εξαρτώνται από ρήμα ιστορικού χρόνου (π.χ. β, δ).

- ο Παραμένουν στον πλάγιο λόγο ερωτήσεις ολικής άγνοιας (π.χ. γ,δ) ή μερικής άγνοιας (π.χ. α,β), μονομελείς (π.χ. α-δ) ή διμελείς (π.χ. ε), όπως ακριβώς ήταν στον ευθύ λόγο.

Δηλαδή:

ΕΥΘΕΙΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	ΡΗΜΑ ΕΞΑΡ- ΤΗΣΗΣ	ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ
Τις ποιῆ ταῦτα;	ἐρωτᾶ →	α. Οὗτος ἐρωτᾶ ὅστις ποιῆ ταῦτα. β. Οὗτος ἠρώτα ὅστις ποιῶι ταῦτα.
Παραδῶμεν Κορινθίους τὴν πόλιν;	ἠρώτα → ἐρωτῶσι → ἠρώτων →	γ. Τὸν θεὸν ἐρωτῶσι εἰ παραδῶσιν Κορινθίους τὴν πόλιν. δ. Τὸν θεὸν ἠρώτων εἰ παραδοῖεν Κορινθίους τὴν πόλιν.

Παρατήρηση:

Μερικές φορές διατηρούν την απορηματική υποτακτική και μετά από ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου όταν προβάλλεται κάτι ασαφές ή αβέβαιο και εκφράζεται η γνώμη του υποκειμένου της δευτερεύουσας πρότασης.

π.χ.

ΕΥΘΕΙΑ ΕΡΩΤΗΣΗ	ΡΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΠΛΑΓΙΑ ΕΡΩΤΗΣΗ
Κατακαύσωμεν αὐτοὺς ἢ τί ἄλλο χρῆσώμεθα;	ἐβουλεύοντο →	ε. Οὗτοι ἐβουλεύοντο εἴτε κατακαύσωσιν αὐτοὺς ἢ τί ἄλλο χρῆσωνται.

Οι ευθείες ερωτηματικές προτάσεις μετατρέπουν στον πλάγιο λόγο τα ερωτηματικά, τα αναφορικά επιρρήματα και τις αναφορικές ερωτηματικές αντωνυμίες εισαγωγής ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΣΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΥΘΕΟΣ ΛΟΓΟΥ → ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ	Παραδείγματα: Ευθύς λόγος → Πλάγιος λόγος	
<p>Τα ερωτηματικά μόρια τρέπονται:</p> <p>οὔκουν οὐκοῦν ἄρα ἄρ' ἄραγε χωρίς ερωτηματικό μόριο</p> <p style="text-align: right;">} εἰ</p>	<p>Θεός ἐστιν;</p> <p>ἄρά γε τοῦτ' ἄρ' ἐγώ ποτ' ὄψομαι;</p>	<p>Σαφῶς δ' οὐκ οἶδ' εἰ θεός ἐστιν.</p> <p>Ἦπόρει εἰ τοῦτ' ὄψοιτο ποτε.</p>
<p>πότερον .....ἢ ἢ</p> <p style="text-align: right;">} πότερον (πότερα)....ἢ εἰ.....ἢ εἴτε.....εἴτε ἐάν.....ἢ</p>	<p>Πότερον βούλοιο μένειν ἢ ἀπιέναι.</p>	<p>Διηρώτα (τὸν Κύρον) πότερον βούλοιο μένειν ἢ ἀπιέναι.</p>
<p>Οἱ ερωτηματικές αντωνυμίες ἢ διατηροῦνται, ἢ τρέπονται στις αντίστοιχες αναφορικές:</p> <p>τίς; πόσος; ποῖος; πότερος; πηλίκος;</p> <p style="text-align: right;">} ὅστις ὅσος / ὀπόσος οἷος / ὀποῖος ὀπότερος ἡλίκος / ὀπηλίκος, κτλ.</p>	<p>Τίς εἶ;</p> <p>Τίνες ἂν τολμήσειαν εἰπεῖν ψευδῆ;</p> <p>Πόσῃν ὁδὸν διηλάσατε;</p>	<p>Ἦρώτων αὐτὸν τίς εἶη.</p> <p>Ἔγωγε ἀπορώ οἵτινες ἂν τολμήσειαν εἰπεῖν ψευδῆ.</p> <p>Ἐκ δὲ τούτου ἐπυνθάνετο ἤδη αὐτῶν καὶ ὀπόσῃν ὁδὸν διήλασαν.</p>
<p>Τα ερωτηματικά επιρρήματα ἢ διατηροῦνται, ἢ τρέπονται στα αντίστοιχα αναφορικά:</p> <p>ποῦ ποῖ πῆ πῶς πόθεν πότε</p> <p style="text-align: right;">} ὅπου ὅποι ὀπη ὡς / ὀπως ὀθεν/ὀπόθεν ὀτε/ὀπότε, κτλ.</p>	<p>Πῶς ἂν τὴν μάχην ποιησαίμεθα;</p> <p>Ποῖ ἄγοιμεν;</p> <p>Πῶς οἱ νέοι ἄριστοι ἔσονται ;</p>	<p>Ἐβουλεύοντο πῶς ἂν τὴν μάχην ποιήσαιτο.</p> <p>Ἦπόρουν ὀποι ἄγοιτο.</p> <p>Σκοποῦμεν ὀπως οἱ νέοι ἄριστοι ἔσονται.</p>

Β. Οι δευτερεύουσες προτάσεις στον πλάγιο λόγο.

Οι λοιπές δευτερεύουσες προτάσεις του ευθέως λόγου παραμένουν δευτερεύουσες προτάσεις και στον πλάγιο λόγο.

Παρατηρήσεις:

1. Διατηρούν το είδος τους.
2. Διατηρούν την έγκλιση του ευθέως λόγου όταν το ρήμα εξάρτησης είναι αρκτικού χρόνου (π.χ. α).
3. Διατηρούν τη δυνητική έγκλιση (δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική) στον πλάγιο λόγο ανεξάρτητα από το χρόνο εξάρτησης (π.χ. β, γ).
4. Μετατρέπουν σε ευκτική του πλάγιου λόγου την οριστική ή την υποτακτική (με ή χωρίς «άν» αοριστολογικό) όταν το ρήμα εξάρτησης είναι ιστορικού χρόνου. Στην τελευταία περίπτωση χάνεται το αοριστολογικό «άν» (π.χ. δ, ε).
5. Μετατρέπεται το πρόσωπο του ρήματος αν χρειάζεται (π.χ. β, δ).

Διατηρείται και στον πλάγιο λόγο:

Παραδείγματα:

- α. Άγε τὸ στράτευμα ἐπὶ κατὰ μέσον τῶ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεύς ἔστι. (δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση) →
Κῦρος κελεύει τῶ Κλεάρχῳ ἄγειν τὸ στράτευμα ἐπὶ κατὰ μέσον τῶ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεύς ἔστι.
- β. Πάντες ὅπλα κατεσκευάζον, ὥστε τήν πόλιν ὄντως ἄν ἠγήσω πολέμου ἐργαστήριον. (δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση) →
Φησὶ πάντας ὅπλα κατασκευάζειν, ὥστε τήν πόλιν ὄντως ἄν ἠγήσατο πολέμου ἐργαστήριον.
- γ. Τοὺς δ' ἀπαιδευτοὺς ἀρετῆς θαυμάζοιμι ἄν, εἴ τι πλέον ἄν ὠφελήσειε λόγος. (δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση) →
Ἐλεξεν ὅτι τοὺς δ' ἀπαιδευτοὺς ἀρετῆς θαυμάζοι ἄν, εἴ τι πλέον ἄν ὠφελήσειε λόγος.

Μετατρέπεται στον πλάγιο λόγο:

Παραδείγματα:

- δ. Πάντες γὰρ ὑπολαμβάνομεν, ὃ ἐπιστάμεθα. (δευτερεύουσα αναφορική πρόταση) →
Ἐπεκρίθησαν ὅτι πάντες ὑπολαμβάνοιντο, ὃ ἐπίσταιντο.
- ε. Ἀμαρτάνουσι οἱ πολῖται, ἐὰν ταῦτα πράττωσι. (δευτερεύουσα υποθετική πρόταση) →
Ἦγειτο ἀμαρτάνειν τοὺς πολῖτας, ἐὰν ταῦτα πράττοιεν.

Παρατήρηση:

Μερικές φορές οι δευτερευουσες προτάσεις διατηρούν και στον πλάγιο λόγο την απλή οριστική ή την υποτακτική και μετά από ιστορικό χρόνο, όταν ο συγγραφέας τηρεί αντικειμενική στάση σ' αυτά που διηγείται ή όταν κάτι παρουσιάζεται ως βέβαιο ή ως διαχρονική αλήθεια.

π.χ.

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ

ΡΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ἀπίωμεν, μη γένηται ἐπίθεσις.

Ἐκέλευσε

Ἐκέλευσε τούτους ἀπίωναι μη γένηται ἐπίθεσις.

ΤΑ ΡΗΜΑΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -ΤΟΣ.

[Τα ρηματικά επίθετα σε -τος, -τεος παράγονται από ρηματικά θέματα με την προσθήκη των παραγωγικών καταλήξεων -τος και -τεος. Κλίνονται κατά τη β' κλίση των επιθέτων.]

Ένα ρηματικό επίθετο σε -τος είναι δυνατόν να δηλώνει:

α) Ότι και η μετοχή του παθητικού παρακειμένου ή του ενεργητικού ή του μέσου (σπανιότερα παθητικού) ενεστώτα και αορίστου του ρήματος από το οποίο παράγεται το ρηματικό επίθετο:

ἀθάνατος: ὁ μὴ θνήσκων	θνητός: ὁ θνήσκων
ἀνόητος: ὁ μὴ νοῶν	λυτός: ὁ λελυμένος
ἄπρακτος: ὁ μὴ πράξας / ὁ μὴ πραχθείς	μενετός: ὁ μένων
ἀφύλακτος: ὁ μὴ φυλαττόμενος	ποιητός: ὁ πεποιημένος
γραπτός: ὁ γεγραμμένος	ρήτος: ὁ ὠρισμένος
δυνατός: ὁ δυνάμενος	συναπτός: ὁ συνημμένος

π.χ. Πάντες γὰρ καὶ οἱ **κληρωτοὶ** καὶ οἱ **χειροτονητοὶ** δοκιμασθέντες ἄρχουσιν. (μτφρ. Διότι ὅλοι, και εκείνοι που έχουν εκλεγεί με κλήρο και εκείνοι που έχουν εκλεγεί με ἄρση των χειρῶν, αναλαμβάνουν την εξουσία αφού δοκιμαστούν οι ικανότητές τους.)

π.χ. Οὕτω μὲν δὴ ἀπέπλευσαν **ἄπρακτοι** ἐκ Μιλήτου οἱ Πέρσαι. (μτφρ. Και ἔτσι οι Πέρσες ἐφυγαν ἄπραγοι ἀπὸ τὴν Μίλητο.)

β) Εκείνον που **μπορεῖ να πάθει** ὅτι σημαίνει το ρήμα ἀπὸ το ὁποῖο παράγεται το ρηματικό επίθετο (τρωτός: ὁ δυνάμενος τιρώσκεισθαι). Τέτοια ρηματικά επίθετα εἶναι τα ἀκόλουθα:

ἄβατος	διδασκός
ἀκουστός	μαθητός
ἀνεκτός	νοητός
ἀπρόσιτος	όρατός
ἄπτος	προσβατός / προσιτός
ἄρρητος	ρήτος
ἄτρωτος	τρωτός
(δια)βατός	ώνητός

π.χ. Ἄρα **διδασκόν** ἢ ἀρετή; (μτφρ. Ἄραγε ἡ ἀρετὴ μπορεῖ να διδασθῆι;).

π.χ. Δόξα δὲ χρημάτων οὐκ **ώνητή**. (μτφρ. Η καλή φήμη δεν μπορεῖ ὅμως να εξαγοραστῆ με τα χρήματα).

γ) Εκείνον που **αξιζει να πάθει** ὅτι σημαίνει το ρήμα ἀπὸ το ὁποῖο παράγεται το ρηματικό επίθετο (θαυμαστός: ὁ ἄξιος θαυμάζεσθαι). Μερικά ἀπὸ αὐτά τα ρηματικά επίθετα εἶναι τα παρακάτω:

ἀγαστός (αξιοθαύμαστος)	καταγέλαστος
ἀβίωτος	μεμπτός (αξιόμεμπος)
βιωτός	μνημονευτός (αξιομνημόνευτος)
ἐπαινετός (αξιέπαινος)	περίβλεπτος (αξιοθαύμαστος)
ζηλωτός (αξιοζήλευτος)	πιστός (αξιόπιστος)
θαυμαστός (αξιοθαύμαστος)	σεπτός (αξιοσέβαστος) κ.α.

π.χ. Οὐκοῦν οὐ μεμπτός ὁ μισθός ἐστι τῆς ἐπιστήμης τοῖς ἀνθρώποις. (μτφρ. Συνεπῶς δεν εἶναι ἀξια μομφῆς ἡ ανταμοιβὴ τῆς ἐπιστήμης για τους ανθρώπους.)

π.χ. Ὅσα μὲν ἂν νοῦς τε καὶ διάνοια ἐργάσῃται, ταῦτά ἐστι τὰ **ἐπαινετά**, ἃ δὲ μὴ, **ψεκτά**. (μτφρ. Ὅσα παράγουν ο νοῦς και ἡ διάνοια εἶναι ἐκεῖνα που ἀξιζοῦν ἐπαινο, ὅσα πάλι δεν παράγονται ἀπὸ αὐτά τα δύο εἶναι τα ἀξια ψόγου.)

Τα ρηματικά επίθετα σε –τος σχηματίζουν σύνταξη:

α) Προσωπική: λειτουργούν ως απλά επίθετα:

π.χ. Πάντων **δεινότατον** ἔστι διαβολή. (κατηγορούμενο)

π.χ. Οὐδ' ἀναμείναντες **τὸν αὐτόματον** θάνατον. (επιθετικός προσδιορισμός)

β) Απρόσωπη: παράγονται κυρίως από αμετάβατα ρήματα, απαντούν στο ουδέτερο γένος ενικού κυρίως αριθμού και συνοδεύονται από το ρήμα «ἔστι» και από δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου (ποιητικό αίτιο), όταν δηλώνεται το πρόσωπο που ενεργεί. Λαμβάνονται ως απρόσωπες εκφράσεις:

Στην περίπτωση που δεν έχουν υποκείμενο τα ρηματικά επίθετα σε –τος ισοδυναμούν με το δυνατόν ἔστι, ἄξιόν ἔστι + απαρέμφατο:

π.χ. Ἄρ' οὖν **βιωτὸν ἡμῖν** ἔστιν μετὰ διεφθαρμένου σώματος; [ἄξιόν ἔστι βιοῦν· ἡμῖν δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου].

Σπάνια έχουν ως υποκείμενο απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση:

π.χ. Θαυμαστὸν πῶς λανθάνομεν ἔχοντες τὴν κρατίστην τῶν ἐπιστημῶν. (μτφρ. Προκαλεί έκπληξη πως κάνουμε λάθος αν και έχουμε τη σπουδαιότερη από τις επιστήμες.)

ΤΑ ΡΗΜΑΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ –τέος.

Τα ρηματικά επίθετα σε –τέος δηλώνουν ότι **πρέπει ή είναι ανάγκη να γίνει** αυτό που σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται.

π.χ. Πάντα ἔστι **ποιητέα** ἡμῖν. (πρέπει να γίνουν)

π.χ. Οἱ γονεῖς **εὐεργετέοι** τοῖς παισίν εἰσιν. (πρέπει να ευεργετηθούν)

Τα ρηματικά επίθετα σε –τέος σχηματίζουν σύνταξη:

α) Προσωπική: ἔτσι συντάσσονται ὅσα ρηματικά επίθετα σε –τέος παράγονται από μεταβατικά ρήματα που δέχονται αντικείμενο σε αιτιατική. Στη σύνταξη αυτή εξαιρείται το υποκείμενο που πρέπει να πάθει ὅτι δηλώνει το οικείο ρήμα, γι' αυτό και το ρηματικό επίθετο έχει παθητική σημασία:

π.χ. Ἐθιστέον τὸ σῶμα καὶ γυμναστέον (σοι) σὺν πόνοις καὶ ἰδρώτι. [Δεῖ ἐθίζεσθαι καὶ γυμνάζεσθαι τὸ σῶμα ὑπὸ σοῦ]. (μτφρ. Πρέπει να συνηθίζει και να γυμνάζεται το σώμα από εσένα με κόπους και ιδρώτα.)

π.χ. Ἐορταί τινες **νομοθετητέαι** καὶ ὕμνοι **ποιητέοι** τοῖς ὑμετέροισι ποιηταῖς. [Δεῖ εορτάς τινὰς νομοθετεῖσθαι καὶ ὕμνους ποιεῖσθαι ὑπὸ τῶν ὑμετέρων ποιητῶν]. (μτφρ. Πρέπει να νομοθετηθούν κάποιες γιορτές και να δημιουργηθούν ὕμνοι από τους δικούς σας ποιητές.)

Η προσωπική σύνταξη έχει την εξής μορφή: **ονομαστική ρηματικού επιθέτου** (συνήθως σε θέση κατηγορούμενου) + τύπος του ρήματος **εἰμι** + **Υποκείμενο** σε ονομαστική + **δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου**· το ἔστι και η δοτική προσωπική μπορεί να παραλείπονται. Σε ονομαστική τίθεται το ρηματικό επίθετο όταν έχουμε ταυτοπροσωπία, ενώ στην ετεροπροσωπία τίθεται κανονικά σε αιτιατική. Στη μετάφραση αποδίδουμε:

- i. το υποκείμενο κανονικά σε ονομαστική
- ii. το ρηματικό επίθετο + ἔστι με το «πρέπει να» + το οικείο ρήμα
- iii. τη δοτική προσωπική με ποιητικό αίτιο

π.χ. **Θεραπευτέοι** εἰσιν οἱ θεοί. [Δεῖ θεραπεύεσθαι τοὺς θεοὺς]. (μτφρ. Πρέπει να λατρεύονται οι θεοί.)

β) Απρόσωπη· έτσι συντάσσονται τα ρηματικά επίθετα που προέρχονται είτε από μεταβατικά είτε από αμετάβατα ρήματα. Στην απρόσωπη σύνταξη το ρηματικό επίθετο τίθεται σε ουδέτερο γένος ενικού (σπανίως πληθυντικού) αριθμού και έχει ενεργητική σημασία. Στη σύνταξη αυτή εξαίρεται η πράξη που πρέπει να γίνει:

π.χ. Φημί δὴ διχῆ **βοηθητέον** εἶναι τοῖς πράγμασιν ὑμῖν. [Δεῖ διχῆ βοηθεῖν ὑμᾶς τοῖς πράγμασιν] (μτφρ. Νομίζω λοιπόν ότι πρέπει να βοηθήσετε την κατάσταση με δύο τρόπους.)

π.χ. **Ἐπιμελητέον** (ἔστι) ὑμῖν τῶν σωμάτων. [Δεῖ ἐπιμελεῖσθαι ὑμᾶς τῶν σωμάτων]. (μτφρ. Πρέπει να φροντίζετε τα σώματά σας.)

Η απρόσωπη σύνταξη έχει την εξής μορφή: ουδέτερο ρηματικού επιθέτου + ρ. ἔστι + δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου + αντικείμενο (κατά τη σύνταξη του οικείου ρήματος, εφόσον αυτό είναι μεταβατικό)· το ἔστι και η δοτική προσωπική μπορεί να παραλείπονται. Στη απρόσωπη σύνταξη των ρηματικών επιθέτων σε -τέος δεν υπάρχει υποκείμενο.

Στη μετάφραση αποδίδουμε:

- i. τη δοτική προσωπική με υποκείμενο
- ii. το ρηματικό επίθετο + ἔστι με το «πρέπει να» + οικείο ρήμα
- iii. το αντικείμενο σύμφωνα με τη σύνταξη του ρήματος

π.χ. Διαβατέον ἔστιν ὑμῖν τὸν ποταμόν. [Δεῖ διαβαίνειν ὑμᾶς τὸν ποταμόν]. (μτφρ. Πρέπει να διασχίσετε το ποτάμι).